

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

**Reprezentace sexuálního násilí na českých
zpravodajských serverech jako zdroj pro další
zkoumání tématu**

Representation of the Sexual Violence on Czech News Servers in
2018 as the Source for another Research of the Topic

Magisterská diplomová práce

Bc. Aneta KRÁLOVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Iveta Jansová, Ph.D.

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem v ní veškeré použité zdroje a literaturu. Diplomovou práci tvoří 146 472 znaků.

V Olomouci dne 25. 6. 2020

.....

Aneta Králová

Poděkování

Na tomto místě chci vyjádřit velké díky své vedoucí práce Mgr. Ivetě Jansové, Ph.D. za velmi cenné rady, odborné vedení práce, trpělivost, ochotu a čas, a hlavně podporu, notnou dávku motivace pro realizaci diplomové práce a laskavý a férový přístup.

Rovněž patří velké poděkování Mgr. Věře Bartalosové, bez jejíž pomoci v oblasti metodiky bych se při zpracování analýzy neobešla.

Děkuji i svým přátelům, své mamince a bratrovi, kteří mě po celou dobu tvorby této práce zahrnovaly slovy podpory.

ANOTACE

Diplomová práce se zaměřuje na mediální reprezentaci sexuálního násilí na nejčtenějších českých zpravodajských serverech (Novinky.cz, iDnes.cz, Aktualne.cz) v roce 2018. Hlavním cílem výzkumu je popsat mediální obraz sexuálního násilí, jak byl prezentován na vybraných serverech. Zachycení výřezu mediálního diskurzu sexuálního násilí je rozšířením dosavadního vědění k tématu a rovněž potenciálním podkladem pro další zkoumání tématu například pomocí kritické diskurzivní analýzy. Použitou metodou práce je kvantitativní obsahová analýza, která usiluje o reflexi co možná nejvěrnějšího mediálního obrazu zvoleného tématu. Výsledná data jsou komparována s teoretickými východisky, zahraničními studii a výzkumy veřejného mínění týkajícími se tématu sexuálního násilí. V první části práce jsou zařazena teoretická východiska, která pojímají nejprve teoretické koncepty mediálních studií nezbytných pro korektní uskutečnění analýzy, dále vysvětlují motivaci k vytvoření popisujících myšlenkových směrů, které jsou přítomny ve studiích, o které se práce opírá. Zahrnuta je též definice pojmu sexuální násilí, včetně jeho zákonného znění. Výstupy práce předkládají fakta o tom, jak vypadal mediální obraz sexuálního násilí ve vybraných médiích, tedy jak bylo o tématu referováno, a rovněž otevírají prostor pro další zkoumání.

Klíčová slova

Sexuální násilí – zpravodajství – zpravodajský server – násilí v médiích – obsahová analýza – zpravodajské hodnoty – objektivita – veřejné mínění – feministická kritika – Novinky.cz – iDnes.cz – Aktualne.cz – kampaň MeToo

ANNOTATION

The paper focuses on the media representation of sexual violence on the most read Czech news servers (Novinky.cz, iDnes.cz, Aktualne.cz) in 2018. The main objective of the research is to describe the media image of sexual violence, as it was presented in the chosen servers. Depiction of the segment of the media discourse of sexual violence is the supplement of current knowledge of the topic and potential source for other research – for example by using the CDA method. Applied method of this paper is the quantitative content analysis, which makes an effort to reflect the media image as accurate as possible. The final data is compared with the theoretical bases, foreign research and public opinion polls. The first part of the paper includes theoretical bases, which are focused on theoretical concepts of the media studies at first, which are essential for correct implementation of the analysis and for understanding the discourses in the inspiring papers of research. Next the paper also includes the definition of the term ‚sexual violence‘, the amended by act inclusive. The outputs of the paper show the facts about the presented media image of sexual violence in the analysed media, so how the media reported on the topic and also uncover the possibilities for another research.

Key words

Sexual Violence – News – News Servers – Violence in the Media – Content Analysis – News Values – Objectivity – Public Opinion – Feminist Criticism– Novinky.cz – iDnes.cz – Aktualne.cz – MeToo campaign

OBSAH

	ÚVODEM.....	9
1	TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	12
	Teoretické přístupy k mediální reprezentaci reality	12
1.1	1.1.1 Reprezentovaná realita	12
	1.1.2 Konstruovaná realita.....	15
	1.1.3 Zpravodajská realita	17
	1.1.4 Proměna zpravodajských hodnot.....	18
	1.1.5 Normativní rámec a objektivita	21
	1.1.6 Nastolování mediální a veřejné agendy.....	24
	1.1.7 Média a veřejné mínění	30
	1.1.8 Náhled do kritické teorie médií	33
1.2	V mediálním diskurzu sexuálního násilí.....	35
	1.2.1 Násilí v médiích.....	35
	1.2.2 Pojem sexuální násilí a jeho chápání.....	38
	1.2.3 Sexuální násilí v tuzemských a zahraničních médiích	43
	1.2.4 Sexuální násilí a veřejné mínění	46
	1.2.5 Feministická optika	49
2.1	1.2.6 Krátce o kampani MeToo	52
2	METODIKA.....	55
	Představení kvantitativní obsahové analýzy	55
	2.1.1 Klíčová slova a redukce vzorku	57
2.2	2.1.2 Konstruovaný měsíc	58
	2.1.3 Výzkumné otázky a kategorizace	58
	2.1.4 Operacionalizace	61
	Metodologická skepse.....	64

3	VÝSLEDKY ANALÝZY	65
	Hlavní zjištění	66
	3.1.1 Celková četnost výskytu článků na jednotlivých serverech	66
	3.1.2 Rámování článků s tématem sexuálního násilí na jednotlivých serverech....	66
3.1	3.1.3 Primární označení sexuálního násilí na jednotlivých serverech.....	67
	3.1.4 Pohlaví autora (autorky) článku	67
	3.1.5 Důležitost tématu v rámci článku	68
	3.1.6 Další přítomná témata v článku.....	68
	3.1.7 Přítomnost elitních osob v člancích.....	69
	3.1.8 Citace v člancích.....	70
	3.1.9 Označení sexuálního násilí	71
	3.1.10 Označení oběti	72
	3.1.11 Označení pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné).....	72
	3.1.12 Srovnání pohlaví oběti a pohlaví pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné).....	73
3.2	Sumarizace výsledků vzhledem k výzkumným otázkám	75
3.3	Rysy zpravodajské mediální reprezentace sexuálního násilí ve výzkumném	
3.4	vzorku	77
	Diskuze	78
4	Možnosti pro další zkoumání	81
	ZÁVĚREM: Média jako okno do reality sexuálního násilí	82
	POUŽITÉ PRAMENY	84
	SEZNAM GRAFŮ	89
	SEZNAM TABULEK	90
	SEZNAM OBRÁZKŮ	91
	SEZNAM PŘÍLOH	92
	PŘÍLOHY	93

	Příloha č. 1: Přehled všech dalších specifických témat přítomných v článcích....	93
	Příloha č. 2: Přehled mluvčích citovaných v článcích.....	94
	Příloha č. 3: Přehled všech označení sexuálního násilí přítomných v článcích	95
4.1	Příloha č. 4: Přehled všech označení obětí přítomných v článcích	96
	Příloha č. 5: Přehled všech označení pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné) přítomných v článcích	97

ÚVODEM

Problematicke sexuálního násilí se v současné době dostává čím dál více sluchu. Významnou zásluhu na tomto jevu nese kampaň MeToo, která byla pomyslným zesilovačem hlasu obětí sexuálního násilí a činila tak prostřednictvím médií. Stejně jako právě probíhající globální koronavirová krize, tak i MeToo obnažilo některé netušené součásti systému. V případě (téměř) celosvětově rozšířené kampaně se konkrétně jedná o problematiku sexuálního násilí, které zasahuje společnost v mnohem širším měřítku, než se do té doby zdálo. Jelikož se kampaň odehrává převážně v mediálním prostředí, a to nejen na platformách sociálních sítí, ale i v dalších sdělovacích prostředcích, rozhodla jsem se nahlédnout na téma sexuálního násilí pohledem výzkumnice mediálních studií. V práci jsem si vytyčila jakožto hlavní cíl popsat mediální obraz sexuálního násilí, jak byl prezentován na třech stabilně nejčtenějších zpravodajských serverech¹ v roce 2018. Vyházím z premisy, že nejčtenější zpravodajské servery mají potenciální dopad na nejvíce možných příjemců a jakožto primárně zpravodajská média *by měla* předkládat realitu co možná nejvěrněji.

To, že je sexuální násilí systémový problém vyřkla už řada zástupců odborné i laické veřejnosti. V průběhu let se staly medializovanými případy sexuálního násilí na vysokých školách ve Spojených státech, v rámci katolické církve či ve vězeňském prostředí. Od roku 2017 se do popředí dostala aféra mocného hollywoodského producenta Harveyho Weinsteina, kterého obvinilo ze sexuálního násilí několik desítek žen. Zmíněná aféra byla pomyslným zažehnutým motorem v letadle, do kterého začali téměř denně nastupovat další oběti, které si s sebou brali pachatele a pachatelky sexuálního násilí. Kvanta obvinění z řad veřejně známých osobností, ale i neprivilegovaných osob, napovídala tomu, že sexuální násilí je velký celospolečenský problém, který může být používán jako nástroj moci.

Jelikož téma sexuálního násilí dlouhodobě nebylo významnou součástí mediální, ani veřejné agendy, považuji za důležité téma zmapovat i z hlediska mediální reprezentace sexuálního násilí a doplnit tak celkový diskurz zmíněné problematiky. Z doposud publikovaných výzkumů problematiky lze deklarovat, že oběťmi jsou v zhruba 90 % ženy. Podobné procento zaujímají muži, ovšem v roli pachatelů. (Úřad vlády České republiky, 2016 [online]) Začnu-li příst myšlenkovou sít', není tolik překvapivé, že řada odborných

---

¹ Vycházím z monitoringu čtenosti internetových médií v roce 2018 uskutečněným společností NetMonitor. V přehledu jsou uvedeny servery zařazené ve výzkumu NetMonitor do kategorie „zpravodajství“.

studií mediální reprezentace sexuálního násilí je hnáno feministickou kritikou. V zahraničí se problematika sexuálního násilí stala předmětem odborných analýz již v 70. letech, avšak v českém prostředí tradice výzkumu této problematiky nemá dlouhého trvání a je doprovázena jistou mírou bagatelizace feministických témat v rámci médií. Irena Smetáčková a Petr Pavlík stručně nastiňují vývoj celospolečenské diskuze o sexuálním násilí a uvádí zde skutečnost, že v českém prostředí se téma do veřejné diskuze dostalo až na počátku nového tisíciletí. (Pavlík, Smetáčková 2011, s. 362). „Částečně se tento postoj projevil také v sociálních vědách, a to minimálně v tom smyslu, že teoretický a výzkumný zájem o fenomén sexuálního obtěžování byl relativně malý.“ (Pavlík, Smetáčková 2011, s. 362). M. Marksová-Tominová či J. Šebestová poukazují na dlouhodobou dominanci zlehčování tématu ve veřejném diskurzu (Marksová-Tominová et al. 2003; Šebestová 2006).

„Mediální zobrazení pomáhají spolu/utvářet náš pohled na svět a naše nejhlubší hodnoty: co máme považovat za dobré a špatné, pozitivní a negativní, morální a zlé. Mediální narativy nabízejí symboly, mýty a zdroje, z nichž utváříme běžnou kulturu, prostřednictvím které si osvojujeme naše místo v ní. Zdůrazňují a legitimizují moc spojenou se silou. Média jsou významným zdrojem informací o tom, jak být mužem a ženou, jak se oblékat, jak jako muž či žena vypadat, co dělat v různých sociálních interakcích a jak se máme přizpůsobit dominantnímu systému norem, hodnot, praktik a institucí.“ (Kellner 1995).

V duchu výše uvedeného pohledu na funkci médií ve společnosti píše i práci, kterou právě čtete. Pakliže navážu na jednu z notoricky známých metafor zpravodajství, a sice, že zpravodajství je okno do reality, předložím na následujících stranách, jak takovýto výřez do reality sexuálního násilí vypadá. Jakožto výzkumný vzorek jsem zvolila nejčtenější česká zpravodajská online média. Volba vzorku byla motivována jednou ze základních funkcí zpravodajství, a sice, že by se zde měly vyskytovat texty, která *nezaujatě a pravdivě* tlumočí fakta. Nejčtenější servery jsem zvolila proto, že zde publikované texty zasahují největší množství recipientů a mohou potenciálně působit na jejich mínění. Jelikož míním tuto práci tvořit jako relevantní zdroj pro další kritické či jiné zkoumání, přistoupila jsem k metodě kvantitativní obsahové analýzy, která poskytuje co možná *nejpřesnější a nepředsudečný*.

Jakožto zdroje dosavadního vědění o tématu využívám poznatků zahraničních studií a doplním je o výstupy výzkumů veřejného mínění přístupu české veřejnosti k sexuálnímu násilí. Hlavním výstupem práce je předložení uceleného pohledu na mediální obraz sexuálního násilí na daných zpravodajských serverech a nástin cest k jeho dalšímu zkoumání.

Abych byla schopna analýzu smysluplně popsat a implementovat její výsledky do srozumitelné řeči, uvádím v první části práce teoretické koncepty, které slouží jako nosné pilíře uskutečňované analýzy. Nemám v úmyslu na těchto řádcích hodnotit současný stav zpravodajství, ani koncipovat návody pro novináře, jak by měli o tématu sexuálního násilí referovat. Práce je spíše strukturovaným přehledem možných teoretických a empirických poznatků k tématu. Práce je rozdělena do čtyř stěžejních částí, přičemž první část se soustředí na teoretická východiska, druhá popisuje zvolenou metodiku obsahové analýzy, třetí část prezentuje hlavní zjištění analýzy a poslední část navrhuje potenciální přístupy k dalšímu zkoumání tématu.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

V poli mediálních studií se pohybujeme na rozhraní sociálních, humanitních, i technických věd. Jako je problematické zakotvení mediálních studií napříč obory, stejně tak je poněkud rozostřená i jednoznačná definice a charakteristika jednotlivých pojmů a teorií, o které se v práci opírám. Považuji za více než prospěšné teoretickou část pojmut systematicky a dopřát potenciálním recipientům lepší orientaci v textu, pročež jsem se rozhodla rozdělit teoretickou část na dvě zastřešující roviny. V první z nich se budu věnovat kanonickým teoretickým východiskům mediálních studií, které považuji za nezbytné pro pochopení analýzy. Mezi nimi přiblížím koncepty mediální konstrukce reality, zásad zpravodajství, propojení nastolování mediální veřejné agendy, a nakonec stručný exkurz do kritické teorie. Druhou rovinu mířím přímo na problematiku sexuálního násilí. V těchto kapitolách nabízím pohled do mediální reprezentace násilí obecně, definice sexuálního násilí viděny optikou různých oborů i zahraniční studie tématu a výzkumy veřejného mínění. Zahrnuji zde taktéž relevantní feministický přístup, který uvádí téma sexuálního násilí v kontextu z prizmatu kritiky mediálního diskurzu. V neposlední řadě připojuji pár řádků ke kampani MeToo, která významně ovlivnila mediální reprezentaci sexuálního násilí.

Teoretické přístupy k mediální reprezentaci reality

Reprezentovaná realita

„Znak neboli representamen je něco, co pro někoho něco zastupuje z nějakého hlediska nebo v nějaké úloze. Obrací se na někoho, tj. vytváří ekvivalent, příp. složitější znak v jeho mysli. (...) Znak (...) svůj objekt, zastupuje.“ (Charles S. Peirce 1997, s. 37)

Už v názvu samotné práce se vyskytuje pojem *reprezentace*. Pokud bychom chtěli znát etymologii slova, dostali bychom se k významu „zpřítomnění“ či „znázornění“. Popsat myšlenkový proces v hlavě autora, který se rozhodne nějakou událost či jiný objekt v realitě znovu vytáhnout z minulosti do přítomného času se pokusila řada teoretiků a zvažovala přitom všechny možné determinující faktory, ať už kulturní, sociální či filozofické. Pojem *reprezentace* je dnes s oblibou používána v konotacích a v mnoha oblastech. V následujících řádcích se za pomoci slov odborníků pokusím osvětlit *reprezentaci* v oblasti mediálních studií.

Reprezentace úzce souvisí se znaky a symboly, které jsou přiděleny k zastupování nebo ke „znovuzpřítomnění“ nějakého aspektu reality, přičemž se může jednat o předměty, lidi, skupiny, místa, události atp. Ony reprezentace pak mohou být utvářeny de facto každým médiem. Skrze reprezentace jsme pak schopni komunikovat ve společnosti a zvýznamňovat okolí. (Newbold, Boyd-Barrett, van den Bulck 2002, s. 260) Reprezentace je založena na procesu opakování určitých atributů, čímž je reprezentace samotná neustále posilována. (Trampota 2006, s. 91-94)

V širším slova smyslu lze reprezentaci vyložit jako zastoupení abstraktního konkrétním skrze určitý znakový kód. (Reifová 2004, s. 212) Otázku vhodné konceptualizace reprezentace si kladla i kulturní studia. Na otázku se snažil odpovědět například i Stuart Hall, podle nějž reprezentace utváří významy. Děje se tak prostřednictvím systému reprezentace. V každé kultuře je hlavním reprezentačním systémem jazyk. Ovšem jazyk není jediným možným systémem reprezentace. Může jít i o další systémy znaků, symbolů a kódů. Stejně však jako pro jazyk zde platí stejný princip jejich funkce, a sice, že zastupují něco jiného. Příkladem budiž písmena, dopravní značky nebo notové záznamy. Významy jsou pak do věcí vkládány až v procesu označování, tudíž při reprezentaci prostřednictvím znakových systémů. (Hall 1997, s. 24) Připisování významu je ve čtení mediálních sdělení velmi zásadním prvkem, zvláště pokud se jedná o témata společensky významná. S. Hall reprezentaci rovněž považuje za základní stavební kámen vytváření a reprodukování kultury. Aktuální podoba kultury je pak dle jeho slov konstruována tím, jak její členové interpretují svět a jaký mu přiřkládají význam. (Hall 1997) V rámci kulturních studií vyvstala snaha prozkoumat, co vlastně „realita“ je a na jakých principech funguje, jakým způsobem se utváří, čím je podmíněna. (Sedláková in Foret, Lapčík, Orság 2008, s. 146)

Mediální reprezentace se vyznačuje zobrazením určitých societ, jevů, událostí atp. nějakým stabilním způsobem. Je potřeba zdůraznit, že mediální reprezentace se nedá považovat za něco přirozeného a předem daného, nýbrž je nutné o ní uvažovat jako o konstraktu. Média a jimi utvořená reprezentace reality pak mohou mít vliv i na vnímání identity jedince. (Chlumská 2013, s. 31) Reprezentovaná realita v médiích je závislá na kulturním, sociálním či politickém kontextu. Ačkoliv je vnímání světa skrze reprezentaci ve velké míře otázkou aktivního procesu vyjednávání mezi médiem a čtenářem, například podle britského teoretika Richarda Dyera (např. 1993) ani zmíněný proces aktivního čtení ze strany čtenáře nezaručuje absolutní svobodu v systému reprezentace. R. Dyer koncept reprezentace popsal pomocí čtyř konceptů, které do procesu reprezentace vstupují:

- a) Re-prezentace jakožto soubor zvyklostí, které se užívají při zobrazování a předvádění světa příjemcům,
- b) reprezentativnost znamená míru, do jaké jsou zobrazení aktérů v mediovaném sdělení charakteristické pro určité sociální skupiny,
- c) předvedení, čímž je míněno, jaký autor je za reprezentaci zodpovědný a jak daná instituce, která mediovaný text vytváří, reprezentaci ovlivňuje,
- d) pochopení, které jednoduše představuje postoje a názory čtenářů k reprezentované realitě v médiích. (Burton 2001, s. 186)

R. Dyer upozorňuje na to, že jsme vždy limitováni kódy a zvyklostmi kultury, ve které žijeme. Takovýto kulturní filtr může ovlivnit nejen způsob, jakým bude obsah prezentován, ale rovněž obsah samotný, jinými slovy, může rozhodovat i o tom, co si mediální reprezentaci „zaslouží“.

„Reprezentace tady a teď mají skutečné důsledky pro skutečné lidi (...) Dané reprezentace pak de facto vymezují možnosti, čím lidé mohou být v dané společnosti.“ (Dyer 1993, s. 3)

V některých případech může dojít i k upozadění určité sociální skupiny či jejich následné stereotypizaci. (např. Katz 1998) Mediální reprezentace tak osciluje mezi „pouhým“ odražením reality a jejím vytvářením.

Vystihnout přesně relaci mezi mediálními sděleními a reálným světem naráží na jisté překážky. Mediální studia nabízejí ve velmi zjednodušeném pohledu dvě prizmata, jak vztah mezi médiem a realitou chápat. První z nich by se dal označit jako a) reflexivní, přičemž zde média a mediální obrazy zastupují události či osoby. Onen pohled předpokládá preexistenci vnější reality, která je dána, a tu média pouze odráží a zachycují. Druhý pohled lze pojmenovat jako b) konstruktivistický a reprezentace je rozuměna jako znovu zobrazování. Ačkoliv se mediální komunikát jeví jako sebevíc realistický, vždy se setkáváme se znovu konstruovanou realitou, která vznikla na základě rozhodnutí, co vůbec zobrazit, co zvýznamnit atp. Výsledná podoba mediálního sdělení pak závisí na kontextu vzniku a kultuře. Obě zmíněné roviny se však navzájem ovlivňují recipročně. (ibidem, s. 148) Jinými slovy kultura ovlivní sdělení a dané sdělení pak zpětně ovlivní podobu kultury. V kontextu této práce nemohu akcentovat kontext vzniku analyzovaných textů, mohu „pouze“ sledovat eklatantní prvky mediálních sdělení jako je rámování, označení aktérů atp. Ovšem právě sumarizace daných rysů může naznačit jistý trend v reprezentaci sexuálního násilí. Výsledná reprezentace pak vstupuje do kultury a může se podílet na zvýznamňování světa recipienty.

Konstruovaná realita

„Člověk je biologicky předurčen k tomu, aby s ostatními lidmi svět vytvářel a žil v něm. Tento svět se pro něj stává dominantní a definitivní realitou (...) V dialektice mezi přírodou a sociálně vytvořeným světem je přetvářen i samotný lidský organizmus. V téměř dialektickém vztahu člověk vytváří realitu a tím vytváří i sám sebe.“ (Berger, Luckmann 1999, s. 180)

Práce si klade za cíl představit konkrétní mediální obraz sexuálního násilí. Onen obraz je vybranými médii a samotnými novináři nějakým způsobem konstruován a předáván veřejnosti, ať už vznikl záměrně nebo ne. Sexuální násilí je nepochybně fragmentem či plnohodnotnou součástí (záleží na prizmatu) každodenní reality. Podkapitulu věnuji základním teoretickým liniím, které jsou myšlenkovým východiskem pro mediální, a ještě před ní sociální konstrukci reality, kterou proslavili sociologové Peter L. Berger a Thomas Luckmann.

Záludná otázka – co je realita? – zaznívá z úst myslitelů už tisíce let. Slovníkové heslo reality je charakterizováno jako smysl pro skutečnost neboli schopnost správně vnímat a vnímané skutečnosti se přizpůsobit. (Durozoi a kol. 1994, s. 273) Podle René Descartese je jedinou skutečností jistota toho, že existují. Pakliže se na historické ose posuneme o sto let dále, Immanuel Kant tento Descartesův postulát odmítá. Kant sice připouští, že si člověk může být bezprostředně jistý svými přítomnými duševními stavy, avšak nemůže si být bezprostředně jistý, zda existuje nebo zda vůbec existuje „Já“. (Scruton 1996, s. 23). V pochopení skutečnosti a teorie poznání se časem utvořily dva antagonické filozofické proudy – racionalisté, kteří předpokládají vrozený rozum, který umožňuje poznat okolní svět – a na druhé straně empiristé, kteří nesouhlasí s vrozeným rozumem a deklarují, že svět je poznatelný jen skrze nabyté vědomosti a zkušenosti, jež se během života konstruují. Kant se ovšem s tímto radikálním rozdělením pohledů nespokojil a dané proudy spojil. Podle něj je poznání skutečného světa potřeba vnímat v souladu s oběma pohledy, synergicky. Lidské poznání reality je utvářeno smyslovou zkušeností, nicméně některé formy vědění jsou člověku vrozeny (čas, prostor, kvantita, kvalita, relace, modalita), díky nimž člověk dokáže vytvořit pro sebe pochopitelný obraz reálného světa. (Kant 1992, s. 48-92)

Na fundamentální premisy vnímání reality navazují i Peter L. Berger a Thomas Luckmann. Uznávání sociologové na úvod svého stěžejního díla *Sociální konstrukce reality* avizují, že se jedná o systematické teoretické pojednání dosavadních přístupů teorie poznání,

nikoliv historický přehled známých teorií, kritiku ani polemiku. (Berger, Luckmann 1999, s. 5) Esejistický charakter tohoto traktátu pak tedy umožňuje posouvat se po naznačených liniích problematiky, nikoliv slepě následovat dogmata o teorii poznání reality. Dvojice autorů si vytyčila za cíl rozkrýt možné principy reality každodenního života, což je dle jejich slov realita par excellence.

„Realitu každodenního života není možno ignorovat a její naléhavou přítomnost je obtížné, byť jen oslabit. Následkem toho mě tato realita nutí, abych jí věnoval největší možnou pozornost. (...) Realitu každodenního života vnímám jako realitu uspořádanou, jejíž jevy jsou předem sestaveny do vzorců, jež se zdají být na mém vnímání nezávislé a jež na mé vnímání působí. (...) Jazyk užívaný v každodenním životě mi neustále poskytuje nezbytné prostředky k objektivizaci a stvrzuje existenci řádu, v jehož rámci tyto objektivizace dávají smysl a v němž můj každodenní život má pro mě význam.“ (Berger, Luckmann 1999, s. 27)

Člověk v očích P. L. Bergera a T. Luckmanna sám vytváří sociální řád tím, že opakovaně vstupuje do interakce s okolním světem. Proces konstrukce sociálního řádu pak probíhá ve třech fázích, kterými jsou:

- 1) Externalizace – jedinec spoluvytváří sociální řád tím, že vstupuje do interakcí,
- 2) objektivizace – jedinec činí sociální konstrukty objektivními a další generace je přejímají a chápou jako skutečnost,
- 3) internalizace – jedinec v průběhu socializace ve svém vědomí zpětně promítá objektivizovaný svět. (Berger, Luckmann 1999)

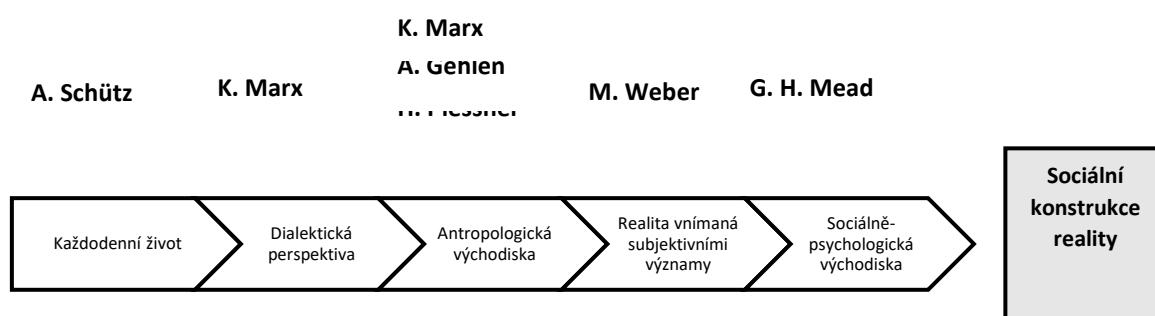
Nosnými body v jejich teorii jsou i pojmy habitualizace, institucionalizace a legitimizace. Citované tři termíny se do jisté míry překrývají s výše uvedenými fázemi, nicméně s nimi zcela nekorelují. Habitualizace stojí na základech opakovaných činností, kterými si jedinec vytváří vzorce chování a myšlenková schémata. Dalším stupněm je institucionalizace, která konstruuje dané vzorce a udává jedinci jeden jediný směr, který je v dané sociální realitě ten „správný“. Nakonec v průběhu legitimizace nová generace přijme všechny instituce jako dostupné a věrohodné. (ibidem) Představené fáze a stupně konstrukce reality pak nejsou daleko od problematiky mýtu v podání Rolanda Barthesa. Všechny takto „slepě“ přijímané aspekty sociální reality mohou zapříčinit naprosto odlišné zvýznamňování světa, které může být velmi daleko od významu původního.

Takto uchopené chápání reality jako konstruktů vychází z teorií sociologických velikánů Émila Durkhaima nebo Maxe Webera. (Kubátová 2009, s. 177) V čem je zmíněná populární

teorie konstrukce reality tak zásadní? Ačkoliv P. L. Berger a T. Luckmann neobjevili patrně nic převratného, optika nazírání na společnost zdá se být dosti výstižná. Autoři se odklání od epistemologické a metodologické roviny a na vrchol staví empirii. Podle nich by se sociologické vědění mělo zabývat spíše obyčejným věděním než teoriemi a idejemi. Ono obyčejné vědění je pevnou sítí významů, díky nimž společnost existuje. (Berger, Luckmann 1999) Z badatelského úhlu pohledu je zajímavé sledovat po kterých sociologických teoriích P. L. Berger s T. Luckmannem stoupali, aby vytvořili teorii vlastní. Takový „background“ pak napomáhá lépe pochopit myšlenkový tok autorů, což je více než užitečné při implementaci teorie do mediálních studií.

Obr. č. 1: Inspirativní teorie pro P. L. Bergera a T. Luckmanna, vlastní zpracování

Zpravodajská realita

„Zpravodajství slouží především pro orientaci a směřování pozornosti a nenahrazuje skutečné vědění.“ (Park 1940)

Jelikož v této práci předkládám analýzu zpravodajských sdělení (nebo spíše širokou veřejností pokládaných za zpravodajská), nevyhnu se obligátnímu teoretickému pojetí zpravodajství. Co vůbec lze za zpravodajský text považovat odpovědělo v minulých sto letech několik teoretiků i novinářských profesionálů. Právě jakousi syntézu teoretických konceptů a empirie týkajících se zpravodajství obecně a zpravodajských hodnot se níže pokusím akcentovat.

Zpravodajství se působením času stalo komplexním pojem. Jedná se o výsledný mediální produkt, rovněž i o proces jeho vzniku. B. Osvaldová (2011, s. 19) stručně

charakterizuje termín zpravodajství jako přípravnou fázi hledání a výběru informací, ale zároveň i jejich pozdější sdělení prostřednictvím žurnalistických projevů, což mohou být ku příkladu žánry. Pokud odhlédneme od teoretického popisu, lze zpravodajství taktéž chápat jakožto oddíl novin či online deníků a jiných webů zaměřených na informování². (ibidem)

Žurnalistické zpravodajství se opírá o fakta a události, které vyhledává, shromažďuje, třídí, selektuje a interpretuje čtenářstvu prostřednictvím médií. Úkolem zpravodajství *by mělo být* nabízet recipientům rozmanité a společensky podstatné informace, podporující ideovou mnohoznačnost dané společnosti. Mělo by se jednat o mediální obsahy, které jsou přesné, vyvážené, nepředpojaté a poctivé jak z hlediska jejich výběru, tak produkce a prezentace. (ibidem) Neopominutelným atributem je rovněž aktuálnost, včasnost, jasnost a srozumitelnost, nestrannost a důvěryhodnost té které informace. Novináři *by měli* získané informace ověřovat, a to nejméně u dvou na sobě nezávislých zdrojů. (Osvaldová 2011, s. 20)

Zpráva by neměla zahrnovat autorův názor, pouze se soustředit na tlumočení faktů. Na fakticitu jako důležitý atribut zprávy poukazuje i D. McQuail (2009, s. 367) a přidává k tomu i atribut úplnosti. Zmíněné atributy pak podle D. McQuaila plní roli kategorií, podle kterých lze určovat kvalitu zpráv. (ibidem)

Proměna zpravodajských hodnot

Co všechno by zpravodajské sdělení mělo naplňovat? Pouštíme se do otázky lehce dialektické. Zpráva jako taková je výsledkem procesu vzniku a ideálně *by měla* prezentovat fakta nepředpojatým a co možná nejvíce objektivním způsobem³. Walter Lippman již v roce 1922 definoval proces vzniku zprávy z hlediska novinářského profesionála a předložil několik zpravodajských (chcete-li novinářských) hodnot, podle kterých by se novináři měli při zpracování zpravodajského sdělení řídit, pakliže chtějí podat recipientům faktické informace. Zpravodajskými hodnotami podle W. Lippmana jsou:

- Jednoznačnost,
- překvapení,
- prostorová blízkost,

---

² Takovými weby jsou i analyzované servery Novinky.cz, iDnes.cz a Aktualne.cz

³ Objektivita ve zpravodajství není jasně definovaným pojem s jasnými hranicemi. Někteří teoretikové tvrdí, že dosáhnout objektivity ve zpravodajství je naprosto iluzorní. Více o objektivitě ve zpravodajství vizte v následující kapitole.

- osobní zaujetí a
- konflikt. (Lippmann 1922)

Nelze si nevšimnout, že daná charakteristika bude brzy slavít století od svého vzniku. Rovněž nelze popřít, že takto nadefinované zpravodajské hodnoty jsou stále základem pro zpravodajskou praxi. Ovšem bylo by naivní domnívat se, že by v průběhu bezmála sta let nedošlo k jejich revizi. O jednu z nejpoužívanějších revizí se postarali norští teoretik Johan Galtung a teoretička Marie Ruge. Jejich komplexní studie zpravodajství nabídla taxonomii zpravodajských hodnot, jimiž podle dvojice jsou:

- Frekvence,
- jednoznačnost,
- etnocentrismus,
- souznění s publikem,
- překvapení,
- kontinuita tématu,
- variace,
- vztah k elitním národům,
- vztah k elitním osobám,
- personalizace,
- negativita a
- práh pozornosti. (Galtung, Ruge 1965)

Do nového tisíciletí zpravodajské hodnoty přenesli Tony Harcup a Deirdre O’Neil, přičemž vycházeli z hodnot předložených J. Galtungem a M. Ruge. Jejich studie *What is news? Galtung and Ruge revisited* (2001) se setkala s velkým zájmem veřejnosti a stala se nejčtenějším textem v odborném časopise Journalism Studies.

„(...) ačkoliv se vyskytly výjimky z pravidla, zjistili jsme, že zpravodajská sdělení musí všeobecně splňovat jednu či více následujících podmínek (chcete-li hodnot)“ (Harcup, O’Neil 2001)

Vzhledem ke skutečnosti, že dvojice v roce 2016 opět hodnoty revidovala podle nových studií, uvádím na tomto místě doposud nejaktuálnější seznam zpravodajských hodnot:

- Exkluzivita – zpráva je výsledkem jedinečného procesu daného média – investigace, včasnost atp.,
- špatné zprávy (negativita),

- konflikt,
- překvapení,
- audiovizuální prvky – zpráva je doprovázena audiálními či vizuálními prvky pro dokreslení atmosféry a zaujetí čtenáře,
  - sdílení – možnost zprávu sdílet („posílat dále“) přes sociální sítě a další online platformy,
  - zábava – téma zprávy je sex, showbyznys, sport, všední lidské příběhy, zvířata atp.; text bývá psán humorným stylem, s vtipným titulkem či zde mohou být například začleněny seznamy⁴,
    - drama,
    - kontinuita,
    - vztah k mocným elitám,
    - relevance (kulturní a geografická),
    - velikost – zpráva navozuje dojem, že daná událost zasahuje velké množství lidí; je zde akcentováno extrémní chování a extrémní situace,
    - celebrity,
    - dobré zprávy (pozitivita) a
    - zpravodajská organizační agenda – zpráva do značné míry ladí s celkovou politikou daného média. (Harcup, O’Neil 2016)

Zaměřit se na chápání zpravodajských hodnot pokládám za velmi důležité (a to nejen v této práci). Definování atributů, které *mají být* signifikací zpráv, je esenciální pro rozlišení, který žurnalistický text je zprávou a který nikoliv. Analýze jsem podrobila texty běžně řazené do zpravodajství, tudíž by měly naplňovat (alespoň částečně) výše zmíněné hodnoty. T. Harcup a D. O’Neil striktně nelpí na tom, aby zprávy absolutně splňovaly navržené hodnoty, zároveň autoři upozorňují na řadu vedlejších vlivů, které mohou ovlivňovat produkci a konečné vyznění tématu. Navržená taxonomie zpravodajských hodnot nemá sloužit jako direktivní nástroj pro žurnalisty, jak psát zprávy. Nikoliv. Jedná se spíše o nástroj pro další a snazší zkoumání zpravodajských textů a lepší porozumění otázce, proč jsou některé texty více „mediálně vděčné“ než jiné. (ibidem) Sama považuji aktualizovanou verzi zpravodajských hodnot za přínosnou i pro svou práci, jelikož se snažím na těchto stranách předložit, jak vypadala mediálně reprezentovaná realita sexuálního násilí v daném období a tudíž (lehce tautologicky řečeno) tlumočit tlumočená fakta.

---

⁴ Typicky různé žebříčky dokreslující téma článku, např. „TOP 10 nejlepších herců Hollywoodu.“

Normativní rámec a objektivita

„The newspaper is in all its literalness the bible of democracy, the book out of which a people determines its conduct.“ Walter Lippmann

Před více než dvaceti lety D. McQuail postuloval čtyři teorie, jak lze smýšlet o zpravodajství. Ačkoliv se dnes nacházíme v jiném desetiletí, dokonce i jiném století a tisíciletí, předložené myšlenkové rámce se příliš neproměnily a dají se aplikovat dodnes. Normativní rámce zpravodajství jsou pak takovými etalony pro podobu žurnalistiky. Podle D. McQuaila hovoříme o:

- 1) Sociálněvědní,
- 2) normativní,
- 3) provozní,
- 4) každodenní (intuitivní) teorii. (McQuail 1999, s. 24)

Každá z uvedených teorií je v podstatě základním stavebním kamenem pro různé typy bádání v mediálních studiích. Daná teorie je pak zároveň jakýmsi prizmatem, kterým je možno na zkoumanou problematiku nahlížet. Na stránkách této práce se zaměřím zejména na teorii normativní a částečně teorii provozní, a to z důvodů prozaických. Zpravodajství lze chápat jako projev normativního rámce žurnalistiky, jelikož zpravodajské obsahy *by měly* naplňovat jisté standardy, ať už se týká objektivitu a nestrannosti. Právě zmíněná objektivita a nestrannost bývají často předmětem mediálních výzkumů zpravodajských obsahů. (Trampota 2006, s. 14) Dokladem citované teze může být definování zpravodajských hodnot (viz kapitola předchozí), které mohou být vodítkem, jak ku příkladu při zkoumání zpravodajství rozlišovat zprávu od publicistického sdělení.⁵

Normativní teorie se slovy D. McQuaila (1999) zabývají studiem a předpisy, jak *se mají* média správně chovat. Teorie zahrnují etické a jiné profesní kodexy, legislativní úpravy regulace médií, rovněž i očekávání veřejnosti, jak by měla objektivní zpráva vypadat. (Trampota 2006, s. 14) D. C. Hallin a P. Mancini (2008, s. 41) pokládají dotaz, zda je normativní teorie vůbec třeba. Samozřejmě pakliže se pohybujeme v prostoru normativně daných konceptů, dojit k zamezení pružnosti, dynamiky a možnosti vývoje. Američtí autoři

---

⁵ Ovšem je potřeba mít na paměti, že zpravodajské hodnoty (alespoň podle T. Harcupa a D. O’Neila) nemají být drakonickým příkazem, podle kterého by se měli novináři řídit při produkci zpráv.

se ve svém zkoumání především snažili zachytit historický vývoj žurnalistiky v jednotlivých částech světa. Při tomto zkoumání přednesli nový koncept teorií tisku, které překonali známé Čtyři teorie tisku postulovány F. Siebertem, T. Petersonem a W. Schrammem (1956) a doplněny později D. McQuailem (1984). Popsané čtyři teorie tisku jsou podle D. C. Hallina a P. Mancini demonstrací normativních ideálů. Doslova ve své publikaci *Systémy médií v postmoderním světě* (2008) říkají:

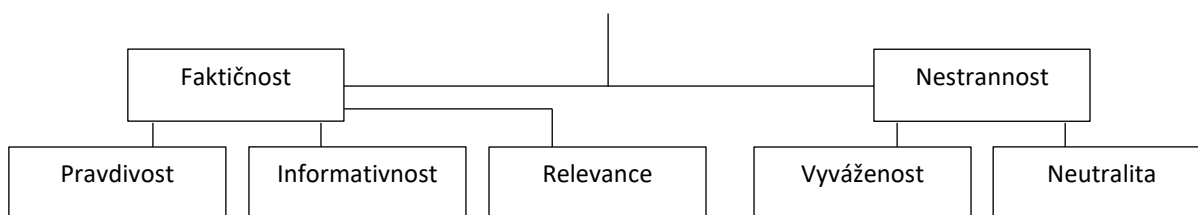
„Také Čtyři teorie tisku jsou svou povahou jasně normativní a posuzují světové systémy tisku podle jejich odlišnosti od liberální ideje médií jako neutrálního „hlídacího psa“, oproštěného od státní intervence. (...) Liberální model v podobě, v jaké ho zachycují normativní teorie a v jaké vychází primárně z americké, a v poněkud menší míře britské zkušenosti, se postupně rozšířil do celého světa.“ (Hallin, Mancini 2008, s. 42)

Autoři poukazují i na značné vzdálení se od liberálního (chápáno jakožto normativního) modelu médií, ať už se jedná o samotné Spojené státy či starý kontinent, kde ku příkladu italská či španělská novinářská tradice tkví v liberálním modelu, ovšem novinářská praxe je založena na do jisté míry zaujatém stranění. (ibidem) Čili úcta k normativnímu ideálu zpravodajské žurnalistiky se rozplývá, a co více, možná nikdy úplně neexistovala. S podobnými těžkostmi ohledně naplnění svého ideálu se potýká i koncept objektivity.

Objektivita je se zpravodajstvím úzce svázána jakožto jeden ze základních normativních požadavků na jeho realizaci. Liberálně-demokratické společnosti disponují velkým objemem informací, které dále distribuují a směřují. Roli zprostředkovatele informací plní ve velké míře zpravodajství, které by z logiky věci mělo usilovat o poskytování pravdivých a nestranných informací. (Trampota 2006) Citovanou pravdivost a nestrannost pod sebou dle švédského politologa Jörgena Westerståhla skrývá právě termín objektivita. Pro mediální teoretiky notoricky známé Westerståhlovo rozdělení kritérií objektivity (1983) napomohlo k uchopení celé problematiky objektivity, už kvůli systematizaci a popisu daného pojmu, a stalo se tak základní premisou k posuzování kvality zpravodajství.

Obr. č. 2: Kritéria objektivity podle J. Westerståhla (1983), vlastní zpracování

Objektivita

Zda je proveditelné ideál objektivity skutečně naplnit, je dlouhodobě předmětem odborných diskuzí. Z prizmatu žurnalistické praxe není možné postulovat, co objektivita znamená a jak se projevuje ve zpravodajství. D. McQuail zmiňuje diferenci v pojmání objektivity v různých státech a novinářských tradicích. (McQuail 2006) Novinářská objektivita se pak liší v demokratických státech a těch, kde panuje autoritativní režim. (ibidem) Novináři z demokratických zemí, kam řadíme Českou republiku, přistupují ke kvalitnímu a objektivnímu zpravodajství komplexněji a více investigativně, aby splnili úlohu „hlídacího psa demokracie“. (Weaver 1986, s. 87) Další odlišnost v pojetí zpravodajství pozoruje M. Deuze (2002). Podle něj je třeba zohlednit „národní zpravodajské kultury“

„Novináři v Británii, Austrálii a Spojených státech mnohem více ctí úlohu hlídacího psa a úlohu investigativní a informační. Kdežto nizozemští a němečtí novináři se spíše věnují úloze zastánců znevýhodněných jedinců a skupin.“ (Deuze 2002)

Kritickou optikou se na objektivitu dívali ku příkladu mediální teoretik John Fiske (1982) nebo socioložka Gaye Tuchman (1999). Podle nich je iluzorní ideálu objektivity zcela dosáhnout. Problematika objektivity se dá rozdělit do několika dimenzí. Zaprvé novinář při procesu zpravodajství nemůže kompletní popřít svou osobnost, tudíž je tento proces vždy subjektivní. Další argument vychází ze skutečnosti, že každá zpráva je zařazena do nějakého kontextového a referenčního rámce, který pak zprávě dodá jiný význam. Objektivní tlumočení informací mohou rovněž značně komplikovat i nejrůznější interní i externí tlaky, ať už se jedná o tlaky politické redakční, ideologické atp. A naposled vůbec nejpodstatnější kritika spočívá v počáteční premise objektivity, která absolutně přijímá existenci objektivního světa kolem nás. Abych zbytečně nezabředla hluboko do filozofického problému poznatelného objektivního světa, zmíním už jen sociologicko-filozofické prizma Briana Faye. Tento anglický filozof se objektivitu snaží přiblížit v praxi vědecké práce, která se v některých ohledech podobá praxi novinářské. Vědecký výstup *by měl* rovněž splňovat kritéria objektivity, která mají pochopitelně jiné požadavky. Ovšem spojovací prvek mezi těmito zdánlivě odlišnými světy nalézt lze. Vědec, stejně jako novinář, snaží referovat o

světe kolem nás co nejvíce přesně, pravdivě a poctivě. Z hlediska objektivismu vyžaduje objektivita nestrannost, což jinými slovy znamená: potlačení emocí autora, neangažovaný přístup, střízlivý, věcný a nevzrušený styl interpretace. Taková teze pak de facto znamená velkou míru odosobnění. (Fay 2002, s. 240) Pozitivistické hledisko naopak chápe za objektivní tvrzení ta, která korelují s „objektivní pravdou“ světa kolem nás. Schizma v pojetí objektivit i samotné objektivistické pojetí pak dovádí některé teoretiky k závěru, že objektivita jednoduše není možná, jelikož k absolutnímu odosobnění nemůže dojít. (ibidem, s. 243) S potenciálním řešením přichází falibilismus, který nabízí skrytou třetí cestu, která svým charakterem není požadavky tolik drakonická jako předchozí dvě cesty. Objektivita se zde odvrací od výsledného produktu autora (vědecká studie či novinová zpráva) a upíná se na proces získávání a zpracování informací. Autor tlumočené reality *by měl* postupovat co nejvíce poctivě, což podle falibilismu znamená hlavně velkou dávku sebereflexe a sebekritiky. Přípuštění a jasná deklarace toho, že se autor mohl mýlit, zvolit nevhodnou metodiku, přehlédnout některé aspekty reality atp. (ibidem, s. 252) Objektivní v tomto smyslu znamená prozrazení všech okolností, které mohli autora vést ke špatným závěrům.

Z předloženého stručného exkurzu nelze jasně postulovat normativní požadavky na zpravodajství, včetně procesu sběru a zpracování informací nebo výsledné zprávy. Avšak pokud usilují o analýzu zpravodajských výstupů, je potřeba si částečně sumarizovat dosavadní vědění o zpravodajství a v ideálním světě rozšířit obraz zpravodajství o výsledky zkoumání této práce.

Nastolování mediální a veřejné agendy

„Prvky, které jsou prominentní v reprezentaci širého světa veřejných témat masovými médii, se stávají prominentními i v našich osobních obrazech tohoto světa.“ (McCombs, Shaw 2009, s. 129)

Koncept nastolování témat sehrává v reprezentaci reality nepominutelnou roli. Agenda setting se v rámci mediálních výzkumů využívá jako opěrný bod ve zkoumání účinků na příjemce, tak mediálních obsahů, což je v zorném poli této práce.

Slavný pojem poprvé představili v roce 1972 Maxwell E. McCombs a Donald L. Shaw v článku *The agenda setting function of mass media*. Obecně jej chápeme jako model procesu prosazování určitých témat do veřejného diskurzu a zároveň i jejich vylučování.

(Reifová 2004, s. 16) Koncept nastolování témat může být zkoumán v několika sférách sociální reality, Irena Reifová (2004) uvádí tři roviny, a to a) agenda veřejná, b) agenda politická a c) agenda mediální. Všechny citované roviny jsou podle některých teoretiků často vzájemně provázány. Pro účely této práce se zaměřím na možné provázání agendy mediální a veřejné.

Geneze konceptu má kořeny v Severní Karolíně během prezidentské předvolební kampaně v roce 1968. Výzkumníci M. E. McCombs a D. L. Shaw sledovali skupinu nerozhodných voličů po dobu třech týdnů. Za cíl si kladli vysledovat, zda mediální agenda ovlivňuje rozhodování voličů. Nerozhodné voliče autoři studie zvolili na základě hypotézy, že budou tito občané více otevření probíhající kampani kandidátů a zároveň budou více sledovat mediální prezentaci kandidátů. Výsledek výzkumu ukazuje takřka stoprocentní korelaci mezi pěti nejvíce propíranými tématy v médiích a agendou veřejnosti, tudíž těmi tématy, která uvedli nerozhodní voliči jako nejdůležitější. (McCombs, Shaw 1972) Předložený výsledek tedy minimálně zavdává zrnko pochybností, zda média neurčují veřejnou agendu. Jinými slovy existuje zde reálná možnost, že masová média ovlivňují úsudek recipienta. S podobným závěrem přišel i G. Rey Funkhouser (1973), přičemž sledoval během 60. let soulad veřejného mínění a mediální reprezentace tématu války ve Vietnamu. Na závěr konstatoval zásadní soulad mezi veřejnou a mediální agendou. Ovšem je potřeba zdůraznit, že ani zde nebyl prokázán bezprostřední efekt na reálné dění. Zjednodušeně a metaforicky řečeno válečné výstřely dle mediálního obrazu utichly dříve, než tomu bylo na bojišti. Zatímco vojáci ve Vietnamu stále čelili válečným útokům, američtí občané už slavili konec. Daný fenomén podle G. R. Funkhousera může být způsoben i mj. tím, že média neustálým zdůrazňováním a recyklací události vytvořila z tématu války rutinu. (Funkhouser, 1973)

Třebaže koncept jako takový byl uchopen a pojmenován až na přelomu 60. a 70. let, jeho rysy neunikly očím výzkumníků účinků médií už dříve. Už v roce 1960 socioložka Gladys E. Lang a sociolog Kurt Lang sledovali vzájemné působení zpravodajských sdělení, politických výsledků a veřejného mínění. Mediální agenda setting pak participuje na účincích médií v tom ohledu, že recipienti mají falešnou představu o realitě, kterou získali vlivem dojmů ze zpravodajství. Autoři akcentují i zpětné ovlivňování postojů a chování jedinců. Tento účinek vešel v odborném diskurzu mediálních studií ve známost jako *lavinový efekt*. (Lang, Lang 1960) Mezi další účinky médií spojené s agenda setting patří i *zpětný účinek*, akcentující vliv medializace na samotný fakt (Škodová, Červenka 2008, s. 12).

Dalším potenciálním účinkem je tzv. *mainstreaming*, který má za následek spojení hlavního myšlenkového proudu a stírání sociologických kategorií. (ibidem) Z opačného konce nazírá účinek *knowledge gaps* – vědomostní propasti. Z tohoto prizmatu má nastolovaná agenda (zejména masmédií) za následek pomyslnou propast ve vědění „privilegované“ a „nepřivilegované“ části společnosti, či jinými slovy těch „informačně bohatých“ a „informačně chudých“. (Tichenor a kol. 1970) Další rovina nastolování témat souvisí s realitou vně médií, a to prostřednictvím mediálního produktu, který se snaží publikum přesvědčit o tom, že je vnější realitou podepřen. Tento efekt je znám jako *rezonance*. Nelze rovněž vynechat ani *kultivační teorii* George Gerbnera, která pasuje média (především televizi) do pozice důležitého činitele enkulturace. Média, respektive mediální obrazy pak pro recipienta suplují realitu. (Gerbner 1973)

Ve světle této práce při analýze zpravodajství pohlížím na problematiku především v rovinách zpětného účinku, rezonance a kultivační teorie. Ovšem jak jsem avizovala výše, předmětem této práce je poskytnout mediální obraz, nikoliv zkoumání účinků.

Samozřejmě by bylo krátkozraké tvrdit, že to, co říkají média, si automaticky myslí i jejich čtenáři. Dlouholeté výzkumy účinků médií na publikum chápou recipienta jako aktivního aktéra komunikačního procesu, který může mediální sdělení číst jiným způsobem, než jej zamýšlel autor. (hlasitě tuto tezi artikulovali např. představitelé Birminghamské školy) Nicméně neměli bychom se držet jen radikálních břehů diskurzu. Připusťme si, že recipient ne vždy podrobí text aktivnímu čtení, a ne vždy text pouze pasivně přijímá včetně postojů, názorů a myšlenek. Připusťme si rovněž skutečnost, že doba současného informačního přehlcení může ztížit kritické a aktivní čtení textů. Co však můžeme rozporovat jen stěží, je skutečnost, že lidé média používají jako zdroj informací. Pročež je na místě odhlédnout od prizmatu zkoumat média jakožto persvazivního činitele. Čtenáři se na média obrací, když potřebují získat více informací o daném tématu, tzv. potřebuju orientovat se. (Lull, Hinerman, 1996)

„Je čas změnit paradigma v přístupu zkoumání účinků médií. Posun od přesvědčování k dřívějšímu předmětu komunikačního výzkumu, k informování.“ (McCombs 2004, s. 4)

Je čas se také podívat na další aspekty, které nastolování témat určují. Dnes není nikterak překvapivé, že se média ve svém určování témat řídí „vnějšími“ faktory, jako je ekonomický profit nebo politická stranickost. (např. Krutikova, Freire, Santos, 2019)

V diskuzi se vyskytují i názory, které nepochybují o mocném účinku médií:

„*Média jsou nejmocnější entitou na Zemi. Dokáží změnit nevinu ve vinu a vinu v nevinu, a to znamená moc. Kontrolují tak myšlenky mas.*“ (King 2010, s. 199)

Framing, priming

„*Zarámování (framing) je výběrem některých aspektů vnímané reality a jejich zdůraznění v komunikovaném textu, čímž je podpořena určitá definice problému, kauzální interpretace, hodnocení nebo doporučení řešení popsané události.*“ (Entman 1993, s. 52)

Výběr a nastavení témat není jediným procesem *agenda setting*. Důležitou složkou je i její zpracování v praxi, které má později dopad na výsledný mediální produkt včetně jeho hlavního poselství. *Framing* a *priming* mají parciální roli v komplexním pojetí nastolování témat, ovšem neméně důležitou. Pakliže chceme pohlédnout na utváření agendy komplexněji, dostaneme se na druhou úroveň *agenda setting* – agenda atributů, do níž patří i zarámování události či tématu neboli *framing*. (McCombs 2004, s. 87) Při kvantitativních obsahových analýzách obsahu je častou praxí dedikovat prostor právě analýze zarámování témat.

„*Rámování je ústřední organizační idea zpravodajského obsahu, která poskytuje kontext a určuje, o čem událost vypovídá s využitím výběru, zdůraznění a vynechání.*“ (McCombs 2004, s. 87) Jinými slovy, zarámování je zdůraznění určitých atributů. Rámování pak probíhá na straně médií i příjemců. *Framing* lze chápat i jako schémata interpretace událostí a témat příjemcem. (ibidem) Užití *framingu* pak může probíhat na úrovni a) epizodické nebo b) tematické. Epizodické rámování pak užívá pro dokreslení události ku příkladu konkrétní příběhy. V případě, že by médium podalo téma sexuálního násilí epizodicky, ve sdělení by se objevil konkrétní narativ události, například popis znásilnění konkrétní oběti. Naopak u tematického rámování dochází k zohlednění komplexnějšího obrazu tématu, uvedení do širšího kontextu a vkládání témat do abstraktních souvislostí. (Parseová 2001) Takové zarámování by pak poskytlo čtenářům například longitudinální vývoj trestných činů znásilnění za pomoci připojení statistik atp. Další podobou tematického rámování by mohlo být zamyšlení autora nad celospolečenským dopadem či mocenskými vlivy, které mohou v tématu sehrát roli.

Do druhého stupně nastolování agendy spadá i tzv. *priming* neboli vypíchnutí. *Priming* bývá často v přímém tandemu s *framingem*. Důkladněji se tématu *primingu* věnuje Wayne

Wanta, který priming chápe jako součást agenda setting. Priming je ve své podstatě rámování pod mikroskopem.

„Zatímco agenda setting vede k recipientovu vnímání důležitosti tématu, priming v návaznosti vede ke změně postoje recipienta k reprezentovanému tématu.“ (Wanta 1997, s. 87)

Analýza primingu může odhalit, jakým způsobem o tématu dané médium referuje, co zdůrazňuje a jaké prostředky k tomu využívá. U tématu sexuálního násilí to pak mohou být ku příkladu lingvistické prostředky, kterými novináři označují pachatele, oběti či samotný akt.

„Priming a agenda setting se liší v několika zásadních směrech, včetně konečné podoby mediálních sdělení, kterým jsou jednotlivci vystavováni.“ (Wanta 2019)

Gatekeeping

„Brána je rozhodovací bod jak při cestě dovnitř, tak při cestě ven.“ (Shoemakerová, 1997, s. 58).

Která témata půjdou do médií a která ne? Otázka, která zazní ještě předtím, než vůbec dojde k redakčnímu zpracování událostí. O tom, která témata projdou pomyslnou mediální bránou směrem k veřejnosti, rozhoduje tzv. *gatekeeper* neboli vrátný. Pojem poprvé použil sociolog Kurt Lewin v roce 1950, avšak ne v diskurzu mediálních a komunikačních studií, nýbrž psychologie a sociologie. K. Lewin se snažil přijít na to, jak jednotlivci řeší situaci, když mají přebytek informací a širokou škálu možností výběru při nakupování potravin. Koncept efektivně implementoval do mediálních studií David M. White, který sledoval, jak se redaktoři rozhodují, když mají přebytek potenciálních zpráv. Výsledek případové studie pak nasvědčoval tomu, že redaktoři se v procesu výběru rozhodují na dvou úrovních. První hledisko je dle D. M. Whitea a) které zahrnuje pro editora „nezajímavé zprávy“. Druhé hledisko pak autor označuje jako b) organizační. V tomto případě editor nezařadil zprávy do média nejčastěji z důvodu nedostatku prostoru na stránce, nicméně zde hrálo významnou roli i subjektivní vnímání tématu samotným editorem. Redaktoři, kteří byli respondenty výzkumu zde uváděli i takové důvody jako: „téma je příliš rudé“ nebo „nezajímám se o sebevraždy“. (White 1950)

Metodiku, kterou použil D. M. White lze řadit spíše do teorie provozní či každodenní, které tato práce svým zaměřením nepojímá. Ovšem je rozhodně zajímavé zmínit, že v reprezentaci reality hraje samotná osoba redaktora významnou roli. Právě on čtenářům odhaluje latentní realitu nebo ji naopak nechává skrytou. V souvislosti se sexuálním násilím a jeho prezentací v médiích lze jen stěží říct, jakou důležitost tomuto tématu *gatekeeper* dává. V dlouhodobějším hledisku se však dá vyzorovat, že sexuální násilí, významně kvůli kampani MeToo, má nyní v médiích větší prostor než dříve, tudíž se téma patrně proměnilo z „nezajímavé zprávy“ v onu „zajímavou zprávu“.

Systematizaci procesu gatekeepingu představil R. M. Brown v roce 1979. Jednotlivé fáze pojmenoval následovně:

- 1) Extrakce – výběr informací z informačního universa,
- 2) koncentrace – redukce vybraného materiálu podle požadavků času, nákladů, kapacity komunikačního kanálu atp.,
- 3) pročištění – úprava obsahu informace tak, aby byly vyloučeny elementy z hlediska komunikačního záměru nežádoucí, redundantní nebo irelevantní,
- 4) konečná formulace – spojení dané informace s jinými informacemi tak, aby byla základem pro další rozhodování. (R. D. Brown 1979)

Původní pojetí gatekeepera podle D. M. Whita bylo bezesporu příznačnou metaforou selekce zpráv, i v tomto případě se však našli kritici. Teorii někteří kritici vyčítají její přílišné zaměření se na subjektivitu editora:

„Metafora gatekeepera individualizuje byrokratický fenomén a implicitně transformuje organizační předpojatost na individuální subjektivitu.“ (Hudson 1989)

Současní teoretici se snaží více artikulovat chápání gatekeepingu jako komplexního procesu. Sociolog George A. Donohue upozorňuje na fakt, že gatekeeping zahrnuje všechny aspekty kódování sdělení: shromažďování, přenos, tvarování, načasování přesunu informace od podavatele k příjemci.

Šířeji prezentovala proces gatekeepingu Pamela Shoemaker se zohledněním, že se týká každého účastníka komunikačního aktu. Upozornila také na potenciální vlivy, které výrazně participují na celém procesu rozhodování. Může jít o vlivy spojené s modely myšlení, organizační socializací, typem práce, koncepcí role, hodnotami atp. (Shoemaker 1997)

Média a veřejné mínění

„Zkoumání účinků médií se soustředí na potenciálně škodlivé společenské a kulturní dopady nejpobulárnějších forem obsahu médií, zejména vyobrazení sexu a násilí, ale také na vliv médií na veřejné mínění a veřejnou informovanost.“ (McQuail 2009, s. 20)

Již v předchozích kapitolách jsem nastínila provázanost mediální a veřejné agendy. Práce se opírá o výzkumy veřejného mínění ohledně postojů české veřejnosti k sexuálnímu násilí, a to především ve smyslu „dokreslení“ diskurzu sexuálního násilí. Ačkoliv tato práce nenabízí stanovisko ke korelaci obou zmíněných agend, dovoluji mi nastínit alespoň koncepty, jak může tento vztah mezi agendami fungovat a otevřít tak pomyslné dveře další diskuzi. Výzkumy jsou nosným zdrojem pro obohacení diskurzu sexuálního násilí, protože zde předkládám základní vymezení pojmu veřejné mínění a s ním spojené výzkumy. Jelikož vytvoření výzkumu veřejného mínění není součástí práce, zaměřuji se pouze na základní definice a možnosti chápání veřejného mínění.

Nechme chvíli stranou teoretizování a zaměřme se na praktické příklady vztahu mediální a veřejné agendy. Komparací mediálních obsahů s výsledky veřejného mínění se zabývali např. Škodová, Nečas, Červenka 2009, s. 14. za pomoci korelační analýzy. K výzkumu rovněž využili kvantitativní obsahovou analýzu. Výzkum spočíval v nalezení potenciálního průsečíku v mediální agendě a veřejném mínění v roce 2008.

O přímém vlivu na veřejné mínění se diskutovalo ve spojitosti s politickým a stranickým tiskem. Evropská tradice mediální produkce nijak nezastírá, že se snaží formovat veřejné mínění. (McQuail 2009, s. 41) V dobách silící propagandy (SSSR, nacistické Německo) se médiím připisoval obrovský podíl na veřejné mínění a chování jedinců. (ibidem, s. 61) Média tak, viděno touto optikou, zaujímala čestné místo v mocenském mezinárodním boji. Myšlenka vycházela z předpokladu, že média jsou celostátně rozšířená a oslovují většinu obyvatel, mají jistý stupeň shody, pokud se týká šířeného poselství a důvěru publika v dané médium. (ibidem)

Komplikovanost propojení médií a veřejného mínění narůstá s komplexním pojetím moci. Zde hrají významnou roli politické instituce a v další rovině média, která formují ono veřejné mínění. (ibidem, s. 175) Ovšem je potřeba brát zřetel i na skutečnost, že daná média vytváří svou agendu i pod působením různých vnitřních i vnějších tlaků. (ibidem) Co všechno pojímá nastolování agendy v médiích včetně politických a vlastnických tlaků, je

ovšem otázka kritické politické ekonomie. Zmiňuji to však proto, že nelze krátkozrace obviňovat či heroizovat média za to, jaký vliv mohou mít na společnost. Naopak právě veřejnost může být významným zdrojem normativního vlivu na chování médií. (ibidem s. 176)

Josef Dubský charakterizuje veřejné mínění jako „*silně diferencovaný a strukturovaný celek názorů (mínění a postojů) lidí.*“ (Dubský 2006, s. 65) J. Dubský k veřejnému mínění připojuje i pojem *fáma*, který definuje slovy „*proces vzniku a rychlého šíření informací, týkajících se věcí zajímavých pro veřejnost, které nahrazují, doplňují nebo modifikují informace „oficiální“.*“ Podle šíření tzv. fámy lze také sledovat, která témata jsou veřejností vyhledávána. Ovšem proč jsou taková témata pro veřejnost atraktivní, může odpovědět až hlubší a dlouhodobé zkoumání. V této práci předložím pouze možné směry, kterými lze korelaci mezi médii a veřejným míněním identifikovat.

Veřejné mínění jako pojem se etabluje v 18. století v Anglii v souvislosti se společenskými a politicky emancipačními tendencemi. Jedinec začíná být vnímán jako svobodný občan, který má právo vytvořit si vlastní mínění o veřejných záležitostech a vyjádřením onoho veřejného mínění se na fungování veřejných záležitostí podílet. (Šubrt, Kapitoly veřejného mínění, s. 9-10) Ve 30. letech badatelé přistoupili k vnímání veřejného mínění jako k projevu individuálních hodnotících soudů jedince. Veřejné mínění pak tedy může mít hodnotící charakter, ale i emociální. (Dubský 2006, s. 66-67)

Funkci veřejného mínění ve společnosti lze označit jako autoregulační, či jinými slovy se jedná o mechanismus sociální kontroly. Jean J. Rousseau označil veřejné mínění za *ochránce společnosti a nepřítel individuality*, s ještě radikálnějším postojem přichází J. Bryce, který o veřejném mínění mluví jako o tyranii většiny. (ibidem, s. 68)

Ovšem ne vždy je veřejné mínění hlasitým projevem. E. Noelle-Neumann ve své slavné koncepci spirály mlčení hovoří o marginalizovaných názorech jednotlivců, kteří svůj názor nevyslovují „nahlas“, jelikož názorové klima jim to neumožňuje. (Noelle-Neumann 1974) Skrývají svůj názor, který je postupně vytlačován z veřejné sféry a převálcován většinovým, slyšitelným a viditelným názorem. Důvodem, proč jedinci svůj postoj zamlčují, je podle E. Noelle-Neumann strach z izolace, kterým jim společnost hrozí. Teorie vychází z výzkumů veřejného mínění, které se týkalo nesouladu veřejného mínění volebních preferencí a skutečných výsledků voleb. Autorka však upozorňuje i na opačný efekt spirály mlčení. Ti, kteří se izolace nebojí, mění veřejné mínění. Bývají to kacíři, avantgardisté, outsideři atp.

„Jestliže je pro některé veřejné mínění tlakem ke konformitě, představuje pro druhé páku k dosažení změny.“ (Šubrt 1998, s. 40)

Výzkumy veřejného mínění

Veřejné mínění se projevuje skrze jeho výzkumy. Takový výzkum lze charakterizovat jako odraz názorů na nejrůznější jevy okolního i vnitřního světa ve vědomí lidí a souhrnně i v celé společnosti. Šetření pak probíhá na signifikantní části společnosti⁶. (Dubský 2006, s. 69) Cílem výzkumu je získat co nejpřesnější obraz o skutečně existujících názorech lidí. Ovšem taková manifestace toho, co si jedinci myslí naráží i na metodické překážky. Dotazovaný zkrátka nemusí vždy správně a přesně vystihnout svůj názor, nebo ho jednoduše sdělit nechce. Někdy může samozřejmě i dojít ke zkreslení výsledků v procesu samotného výzkumu⁷. (ibidem)

Je na místě si uvědomit, že i za předpokladu, že výzkum veřejného mínění probíhal s co největší pečlivostí na všech úrovních, nelze považovat manifestované veřejné mínění za skutečné veřejné mínění. (ibidem, s. 70) Manifestované veřejné mínění sice vychází ze skutečného veřejného mínění, které je utvářeno komplexem ekonomických, politických, psychických podmínek života ve společnosti (mezi které lze řadit i média), nicméně nelze jej považovat za danost a pravdivou výpověď té dané společnosti. (ibidem)

V souvislosti s novinářskou praxí stojí za zmínku, že v nejčastěji artikulovaných zásadách etického chování novinářů je i *odpovědnost při formování veřejného mínění*. (McQuail 2009, s. 186)

Svůj nosný podíl má veřejné mínění i v J. Habermasově pojetí veřejné sféry. Později ovšem J. Habermas pokládá veřejné mínění za značně zmanipulované médií, která neměla zájem na racionálním utváření veřejného mínění. (ibidem, s. 194)

Média by měla rovněž podporovat rozmanitost, což mj. znamená, že by měla poskytovat více či méně stejné možnosti přístupu k mínění různých sociálních a kulturních menšin, které tvoří společnost. (ibidem, s. 209) D. McQuail vztahuje veřejné mínění k principům společenské odpovědnosti médií. Sám autor zastává názor, že na produkci médií má vliv spousta vnějších sil, mezi nimi i veřejné mínění, které ovšem fungují obousměrně. Jinými

---

⁶ Může se jednat o populaci, národ nebo specifickou sociální skupinu.

⁷ Např. špatná volba výzkumného nástroje, přílišná komplikovanost výzkumného šetření atp.

slovy jednou ovlivní obsah apel veřejného mínění, podruhé je veřejný názor podřízen mediální agendě. (srov. McQuail 2009, s. 221)

Může se i tak stát veřejné mínění sociálním faktem? Podle D. McQuaila tento jev nastává v momentě, kdy je veřejné mínění začleněno do médií. Rázem je z něj fakt, se kterým operují političtí i jiní činitelé. (ibidem, s. 531)

„Veřejné mínění souvisí s představami o veřejném mínění takto: Očekává se, že média poskytnutím informací o určitém problému a naznačením jistých možností mají významnou schopnost ovlivnit (přestože většinou nezáměrně) názory jedinců. (...) Ovlivnění postojů je mnohem méně pravděpodobné i tehdy, přinášejí-li média nové a významné hodnotící informace. Postoje jsou odolné vůči změnám a mění se jen velmi pomalu.“ (McQuail 2009, s. 521)

Relace médií a postoje jedinců se dá ilustrovat i na pozadí tzv. *kognitivní shody* a antagonistického *kognitivního nesouladu*. Festinger (1956) v této teorii sice připouští možnost, že nová informace může narušit existující postoje a vést k jejich přeskupení. Ovšem je třeba brát na zřetel, že evidenci o zmíněném „přeskupení“ je možno získat až po delší době, tudíž je žádoucí soustředit se na účinky médií z dlouhodobého hlediska.

Náhled do kritické teorie médií

„Teorie je kritická tehdy, pokud usiluje o lidskou emancipaci z otroctví.“ (Horkheimer 1982, s. 264)

Na tomto místě bych ráda zmínila ve stručnosti i koncept kritického nahlížení na média. Kritická teorie médií, jejíž počátky jsou spojovány s působením Frankfurtské školy, je jedním z pilířů podírající feministickou kritiku médií, o které píšou v následující teoretické části věnující se mediálnímu diskurzu sexuálního násilí. Všechny citované přístupy úzce souvisí i s tématem této práce.

Tradice známá jako kritická teorie médií se dá považovat za soubor úvah o tehdejšímu stavu mediální kultury a společenském uspořádání. Myšlenkový směr vznikl v kruhu vědců z Ústavu pro aplikovaný sociální výzkum ve Frankfurtu. Nejvýznamnějšími členy byli Max Horkheimer a Theodor Adorno, důležitými členy, kteří se zasloužili o činnost Frankfurtské školy byli Leo Lowenthal, Herbert Marcuse nebo Walter Benjamin. (např. Jay 1973) Teorie

je opřena o marxistické myšlenky, nicméně nesetkáváme se zde se slepou glorifikací marxismu. Představitelé Frankfurtské školy naopak marxismus kritizovali. Marxismus představoval spíše linii, po které teoretikové postupovali při kritice kulturního průmyslu. Kromě marxistických idejí využívali při kritickém zkoumání kritické filozofie a psychoanalýzu. Červenou nití celé kritické teorie v pojetí Frankfurtské školy byla kritika kapitalistického sociálního řádu, a především onoho zmíněného kulturního průmyslu⁸.

„Propaganda je nepřitelem člověka. Předpokládá, že zásada: politika má vycházet ze společného názoru věci, je pouhou frází (...) Varování před obchodní reklamou, že žádná firma nic nedává zadarmo, platí všude, zvláště pak pro moderní fúzi obchodu a politiky.“
(Adorno, Horkheimer 2009, s. 243)

Za dědice takto pojaté kritické teorie je považován Jürgen Habermas. Německý filozof a sociolog navazuje na základy kritické teorie a rozšiřuje ji mj. o Teorii komunikativního jednání. (Barker 2006, s. 95) J. Habermas se odklání od tradičního kritického pojetí a představuje možnost, jak se vyrovnat s normativními problémy společnosti, a to skrze koncept racionality nebo diskurzivní etiky. (Thompson 2004, s. 207)

Kritickým smýšlením o médiích z dílny „Frankfurtů“ kritická teorie nekončí. Na podobných základech vyrostla i Birminghamská škola, která se soustředila na otázku masové kultury. V dílech Richarda Hoggarta, Raymonda Williamse nebo Stuarta Halla zaznívá opakovaná „obžaloba“ masové kultury a naopak „obhajoba“ konzumentů masové kultury z řad dělnické třídy. Zmíněné konzumenty rozumí zástupci Birminghamské školy jako oběti, ne jako (spolu)viníky v celé problematice. (McQuail 2009, s. 127) Činnost představitelů „Birminghamu“ je spojena s rozvojem kulturních studií v rámci dnes již zaniklého Centra pro současná kulturní studia (CCCS). Podobně jako kritická teorie Frankfurtské školy CCCS usiluje o odkrytí mocenských struktur společnosti, které jsou přítomny v dané kultuře. Soustředění výzkumů padlo především na témata jako hegemonie, identita, ideologie či kmeny, subkultury nebo heteronormativita.

K marxistickému proudu kritiky konzumní společnosti se připojil i Jean Baudrillard se svými svéráznými teoretickými koncepty. Od marxistického přístupu však v 70. letech upustil a začal jej kritizovat kvůli jeho rigiditě. Podle jeho slov svou kritiku kapitalistické

---

⁸ Označení kulturní průmysl poprvé použili představitelé Frankfurtské školy Theodor W. Adorno a Max Horkheimer v díle *Dialektika osvícenství*. Zjednodušeně se jedná o výsledek procesu, při němž kultura ztratila svou kritickou funkci a podlehla komodifikaci. Kultura se tak dle slov autorů stala pouhým zbožím sloužícím k udržování statu quo ve společnosti. (Adorno, Horkheimer 2009)

společnosti stavěl pouze na ekonomice a lpěl až příliš na teoretických konceptech. J. Baudrillard ve svých úvahách významně přihlíží ke kulturnímu obratu v kritickém zkoumání. Za příčinu symbolického rozpadu společenských vztahů považuje nikoli vlastnictví výrobních prostředků, nýbrž ovládnutí kódu. (Harrington 2006, s. 350)

Výše uvedený socio-filozofický směr, jímž se dá označit kritická teorie v celé šíři, i přes své nedostatky nasměroval světovou sociologii, ale i načrtl, která témata ve společnosti jsou důležitá a měla by se kritice podrobit. (Jandourek 2009, s. 43) Ideje kritické teorie nepokládám za nevyvratitelná tvrzení, spíš za možný směr a jakési „ponouknutí“ kriticky nahlízet na některé problematické aspekty společnosti, kterými je i téma sexuálního násilí a jeho reprezentace. Ačkoliv tato práce nemá ve své podstatě kritický charakter, myšlenka ji vypracovat se zrodila právě z kritického vnímání světa.

V mediálním diskurzu sexuálního násilí

Násilí v médiích

„Média ukazují falešný obraz sériových vrahů. Dexter a Hannibal ve skutečnosti neexistují. Skuteční vrazi jsou obvykle deviantní jedinci, z okraje společnosti, často mentálně postižení.“ (Łukasz Orbitowski 1977)

Reprezentované násilí v médiích je strašákem pro řadu příjemců. Proto není divu, že vznikala řada výzkumů, které hledaly spojitost mezi negativním chováním jedince a přijímáním násilí skrze média. Podle předního britského odborníka na reprezentaci násilí v médiích Guy Cumberbatche byl vliv mediovaného násilí na publikum zkoumán chybně, většinou se jednalo o sledování fabulovaného násilí v televizi a jeho vlivu na chování jedinců. (Cumberbatch, 1989) Jako příklad mj. uvádí policejní výzkum v Británii, který zkoumal mladistvé a jejich kriminalitu v souvislosti se sledováním televize: *„Jinými slovy zájem o agresivní program je faktor, který se projevuje u subkultury pracující skupiny mládeže, ale nikoli jen u subkultury mladistvých delikventů.“* Kritika, že násilí v médiích plodí reálné násilí, je jednostranná a nespravedlivá vůči mladým lidem, serióznímu výzkumu i sdělovacím prostředkům. (ibidem)

Násilí a agresivní chování je rovněž problematickým pojmem. Jeho význam se mění napříč dějinami. Mění se i jeho přijímání v daných společenstvích.

Mediální reprezentace násilí se stala předmětem studií, především z hlediska jeho účinků na příjemce. S příchodem vynálezu televize přišla do hlav kritiků i myšlenka, zda násilí v médiích nenabádá jejich příjemce k totožnému násilnému chování. Výzkumy byly zaměřeny v drtivé většině na negativní dopad médií, které mohou podněcovat násilí, agresi či jiná „antisociální“ jednání. (např. Gunter 2008) Existují studie, které ukazují spojitost mezi násilím exponovaným v médiích a následným násilným chováním příjemců, dokonce i takové studie, které rezolutně tvrdí, že násilí v médiích má negativní vliv na jedince a zamezují prostor pro další diskuzi. (Eron 1993) Zároveň tato tvrzení kritizuje řada výzkumníků, kteří poukazují na metodologické i teoretické nedostatky zkoumání mediálního násilí. (např. Barker a Petley 2001, Freedman 2002, Twemlow a Bennett 2008). Kritické hlasy se pak většinou shodují na závěru, že nelze prokázat jasnou kauzalitu mezi mediálním násilím a účinky na příjemce. Nicméně na skutečnost, že žijeme ve světě, který je protkán mediálním násilím, upozorňoval v devadesátých letech George Gerbner:

„(...) americká veřejnost je zaplavena reprezentacemi násilí v množství, jaké svět ještě neviděl.“ (Gerbner 1994, s. 133)

Za zmínku stojí skutečnost, že při studiu mediálního násilí je předmětem výzkumu spíše fiktivní či fabulované násilí, které je prezentováno ku příkladu v hollywoodských filmech. Naproti tomu násilí reprezentované ve zpravodajství zornému poli výzkumníků uniká, nebo je upozaděno výzkumy zaměřenými na ono fiktivní mediální násilí.

„Obavy se většinou týkaly sledování fiktivního zobrazení násilí, nikoli skutečného a dosti obrazného násilí vysílaného ve zprávách. Až na návrh jednoho britského moderátora v devadesátých letech, který neměl dlouhého trvání, nikdo nevolá po omezení obsahu ve zpravodajství.“ (Lewis 1994) To, že se kritika spíše upíná na zábavní média než na ta zpravodajská, vysvětluje psycholožka J. Hill (2001) možným „nižším statusem“ zábavních médií ve společnosti, která má nižší morální standardy. Autorka se rovněž domnívá, že další příčinou může být premisa výzkumníků, že zábavní média působí na masové publikum, které je ovlivnitelnější.

Nepominutelnou rovínou v oblasti mediálního obrazu násilí je trestná činnost. David Oplatek (2011) chápe média jako pomocníka v utváření obrazu kriminality a taktéž při samotném vyšetřování trestných činů. Ovšem zároveň přidává, že média mohou při nekvalitním zpracování trestného činu působit kontraproduktivně, autor zmiňuje například případy násilných činů z nenávisti, nicméně jeho teze lze aplikovat i na násilné činy proti

lidské důstojnosti, což je i sexuální násilí. Média mají v referování o trestných činech omezené možnosti v poskytování informací, jelikož ne všechna fakta týkající se trestné činnosti mohou být zpřístupněna veřejnosti.⁹ Podle D. Oplatka se musí média, resp. pracovníci v médiích potýkat i se skutečností, že v případě, že budou o trestné činnosti referovat nevhodně, mohou zkomplikovat nejen vyšetřování, ale i poškodit oběť. (Oplatek in: Kalibová 2011, s. 56) Při mediální reprezentaci násilných trestných činů je proto třeba maximální obezřetnosti, jelikož podle trestního práva novináři nesmí poskytovat takové informace, které by mohly odhalit totožnost osob a) obviněných¹⁰, b) obětí/ poškozených, c) zúčastněných osob¹¹ a c) svědků. V trestním zákoně se nachází i úprava týkající se tzv. zvláště zranitelných obětí, kterými jsou osoby mladší osmnácti let a pak ty osoby, „*vůči kterým bez ohledu na věk byl spáchán trestný čin kuplířství, šíření pornografie, nebo některý z trestných činů proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti, nebo proti rodině a mládeži.*“ (Zákon č. 45/2013 Sb.) V médiích se stejně tak nesmí zveřejnit fotky, videa, audionahrávky či jiné informace o průběhu líčení před soudem, pokud by zveřejnění mohlo vést k identifikaci poškozeného, či pravomocný rozsudek, bez toho, aniž by před jeho zveřejněním nebyly odstraněny údaje o poškozeném.¹² (ibidem)

Ačkoliv se může zdát, že novinář nemá v trestné činnosti rozhodující roli, může napomocet k pochopení trestného činu veřejností. Ovšem jak je zmíněno výše, u trestných činů jako je sexuální násilí, je na místě velká obezřetnost. Klára Kalibová (2011, s. 24) se zaměřila na násilí z nenávisti v médiích a formulovala jistá doporučení pro novináře, jak lze o násilné trestné činnosti kvalitně referovat.¹³ Zařadila zde:

- Uvedení události do širšího kontextu,
- ohleduplnost vůči obětem,
- respekt ke kulturním a jiným odlišnostem obětí,
- distinkce incidentů podle společenské závažnosti,
- nalezení důvěryhodné autority, která bude mít svým odsudkem činu vliv na veřejnost,
- vyhýbaní se spekulaci o motivu, ale jeho nezamlčování,

---

⁹ Přesněji mohou být odkryta ta fakta, která podporují veřejný zájem.

¹⁰ Míněny jsou ty osoby, proti kterým je vedeno trestní řízení.

¹¹ Míněny jsou ty osoby, kterým byla zabavena věc použitá ke spáchání trestného činu.

¹² Jedná se jméno, příjmení a bydliště, popř. další údaje které by mohly odhalit identitu poškozeného.

¹³ Ačkoliv se sexuální násilí řadí dle zákona do kategorie trestných činů proti lidské důstojnosti, a ne vždy do násilí z nenávisti, princip trestné činnosti a přístup k obětem je téměř totožný. Mj. trestný čin znásilnění nebo jiného sexuálního útoku či trýznění může mít předsudečný motiv, tudíž být násilným činem z nenávisti. (zákon)

- zvážení, zda medializace incidentu nepatřičně nezasáhne do vyšetřování,
- aktivní komunikace s orgány činnými v trestním řízení a snaha odhalit motiv k trestné činnosti,¹⁴
- sledování incidentů v delší perspektivě a zpravování veřejnosti, jakým způsobem zášť či trestná samotná činnost zasáhla životy konkrétních poškozených a komunity, kterou reprezentují,¹⁵
- vyhýbání se bagatelizaci činnosti útočnicků,
- připojení obecných užitečných informací pro oběti, jako kontakt na příslušné organizace pro potřebné atp. za předpokladu, že je to v mediálním sdělení vhodné. (srov. Čírtková 2004; Ehrlich 2009; Lawrence 2002)

Nepopiratelná evidence o přímém negativním vlivu mediálního násilí na příjemce sice neexistuje, nebo alespoň není obecně přijata, ovšem je třeba brát zřetel na to, že mediálnímu násilí jsme vystavováni velmi často a pravidelně. Pakliže zde figurují data, která potvrzují alespoň částečnou spojitost mezi mediálním násilím a jeho ovlivňováním příjemců, byť (prozatím) nejsou dostatečně reprezentativní, je žádoucí situaci násilí v médiích nadále monitorovat.

Pojem sexuální násilí a jeho chápání

„Věřím, že akt znásilnění plní rozhodující funkci. Nejde o nic méně než o vědomé zastrašování, skrze které udržují všichni muži všechny ženy ve stavu strachu.“ (Brownmiller 1976, s. 14)

Co se pod pojmem sexuální násilí skrývá je artikulováno v právních předpisech, zákonech, smlouvách či úmluvách. V České republice je sexuální násilí klasifikováno jako trestný čin. Sexuální násilí má několik podob, které se mohou lišit v návaznosti na kulturu, náboženství, tradice atp. Co však prochází napříč všemi mutacemi sexuálního násilí, je jeho protiprávní a nehumánní charakter. Ony formy jsou v České republice definovány v trestním zákoníku, jakožto trestný čin proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. (Zákon č. 40/2009 Sb.) Patří sem:

- Znásilnění,

---

¹⁴ Tento bod je zásadní především pro odhalení násilných činů z nenávisti.

¹⁵ Vizte pzn. výše.

- sexuální nátlak,
- pohlavní zneužití,
- soulož mezi příbuznými,
- kuplířství,
- prostituce ohrožující mravní vývoj dětí,
- šíření pornografie,
- výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií,
- zneužití dítěte k výrobě pornografie,
- účast na pornografickém představení,
- navazování nedovolených kontaktů s dítětem. (Zákon č. 40/2009 Sb.)

Vzhledem k tomu, že v analyzovaných člancích se objevovaly především témata „znásilnění“, „pohlavní zneužití“ a „sexuální nátlak“, zaměřím se konkrétněji na tyto tři citované.

Pachatel činu **znásilnění** je zákonem definován jako ten, *„kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti.“* (Zákon č. 40/2009 Sb.) Dále je to ten, který *„spáchá čin uvedený v odstavci 1 souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží, a to na dítěti, nebo se zbrání.“* (ibidem) V takovém případě ukládá zákon pro pachatele vyšší trest. O úroveň výš z hlediska zákonných sankcí jsou případy, při nichž pachatel *„spáchá čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.“* (ibidem) Nejvyšší trest je pak ukládán tomu, kdo *„činem způsobí smrt.“* (ibidem)

„Trestný čin znásilnění je jedním z nejzávažnějších trestných činů a zpravidla výrazně zasahuje fyzický i psychický stav oběti. Obětí se může stát jak žena, tak i muž bez ohledu na věk. (...) Znásilněním se rozumí čin, kdy pachatel donutí oběť násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy k pohlavnímu styku, nebo k takovému činu zneužije bezbrannosti oběti. Za pohlavní styk se považuje jakýkoli způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby (stejného nebo jiného pohlaví). Může jít tedy o soulož, pohlavní styk

provedený způsobem srovnatelným se souloží (např. orální pohlavní styk, anální pohlavní styk, masírování penisu rukou, zasouvání prstů či vkládání předmětů do vagíny ženy), ale i pouhé osahávání ženy na prsou, ohmatávání genitálií muže či ženy apod.“ (Policie ČR, 2020. Pomoc obětem TČ [online])

Sexuální nátlak je v trestním zákoníku popsán jako akt, při kterém někdo *„jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti.“* (ibidem) Za zmínku stojí druhá část, ve které je zdůrazněno, že *„Stejně bude potrestán pachatel, (...) zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.“* (Zákon č. 40/2009 Sb)

Ustanovení trestního zákoníku týkající se **pohlavního zneužití** *„má chránit nezletilé, tedy děti ve věku do patnácti let, před negativními důsledky předčasných sexuálních aktivit. Zákon v tomto případě hovoří o absolutní sexuální nedotknutelnosti, bez ohledu na to, zda k pohlavnímu zneužití došlo se souhlasem poškozeného, neposuzuje také, zda jednání podezřelého zanechalo škodlivý následek na oběti či nikoliv.“* (ibidem). V trestním řízení však musí být dokázáno, že pachatel věděl o nedostatku věku oběti, nebo podle okolností vědět měl a mohl. Zákon upravuje i povahu pohlavního zneužití, a sice to, že trestným činem je koitální i nekoitální styk.

Kodifikace činu pohlavního zneužití v českém prostředí zahrnuje i skutečnost, že oběti těchto činů mohou mít celoživotní následky: *„Případy pohlavního zneužití jsou závažné, obtížně se policistům objasňují a způsobují obětem psychické následky, se kterými se velice špatně vyrovnávají a mnohdy ovlivňují jejich celý život.“* (Policie ČR, 2020. Pomoc obětem TČ [online])

Amnesty International zdůrazňuje, že násilí, sexuální obtěžování nebo nebezpečné pronásledování jsou porušení základních lidských práv. (Amnesty International, 2020. Sexuální násilí v ČR [online])

„Jednání je považováno za násilné, pokud je překonán vážně miněný odpor oběti, nebo pokud pachatel ví, že oběť není schopna odpor projevit. Nezáleží na tom, z jakého důvodu je oběť ve stavu bezbrannosti (opilost, drogové ovlivnění, hluboký spánek, vysoká horečku, spoutání atd.) a zda se do tohoto stavu oběť uvedla sama, či přičiněním pachatele. (Zákon č. 40/2009 Sb)

Sexuální násilí je rovněž předmětem Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, též známé jako Istanbulské smlouvy. Dokument pojmá sexuální násilí v celé její šíři a podtrhuje i jeho genderovou perspektivu, jelikož podle slov Úmluvy „*Násilí na ženách je ze své strukturální povahy násilím založeným na pohlaví a že násilí na ženách je klíčovým společenským mechanismem, nutícím ženy do podřízeného postavení vůči mužům. (...) ženy a dívky jsou často vystavovány závažným formám násilí, jako je domácí násilí, sexuální obtěžování, znásilnění, nucené sňatky, zločiny spáchané ve jménu takzvané „cti“ a mrzačení genitálií, jež představují závažná porušení lidských práv žen a dívek a hlavní překážku k dosažení rovnosti mezi ženami a muži.*“ (Rada Evropy 2014) Kromě žen se v Úmluvě též hovoří o dětech jakožto o další ohrožené skupině ve věci domácího násilí a násilí v rodině.

Úmluva dále v Článku 3 specifikuje, co je rozuměno pod pojmy „násilí na ženách“, „domácí násilí“, „gender“, „genderově podmíněné násilí na ženách“ a „žena“, které jsou nutné pro pochopení smyslu dokumentu.

Pro účely této Úmluvy:

a) „*násilím na ženách*” se rozumí porušení lidských práv a forma diskriminace žen a znamená všechny násilné činy založené na pohlaví, které vedou nebo mohou vést k fyzické, sexuální, psychické nebo ekonomické újmě nebo utrpení žen, včetně hrozeb takovým činem, donucování či svévolného zbavení svobody, ať na veřejnosti nebo v soukromí;

b) „*domácím násilím*” se rozumí všechny činy fyzického, sexuálního, psychického nebo ekonomického násilí, k nimž dojde v rámci rodiny či domácnosti, nebo mezi bývalými či současnými manželi a partnery, bez ohledu na to, zda pachatel sdílí nebo sdílel společné bydliště s obětí;

c) „*gender*” znamená sociálně ustanovené role, chování, jednání a vlastnosti, které příslušná společnost pokládá za odpovídající pro ženy a muže;

d) „*genderově podmíněné násilí na ženách*” znamená násilí zaměřené proti ženě proto, že je žena, nebo které postihuje ženy ve vyšší míře;

e) „*obětí*” se rozumí každá fyzická osoba, která je objektem jednání popsaných v písmenech a) a b);

f) „*ženami*” se rozumí i dívky mladší 18 let. (ibidem)

V Úmluvě je taktéž v Článku 17 zahrnuta participace soukromého sektoru a médií. Je zde mj. řečeno, že by se měl sektor informačních a komunikačních technologií a média „s náležitým ohledem na svobodu vyjadřování a jejich nezávislost, zapojit do vypracovávání a zavádění postupů a aby si stanovily pravidla a samoregulační standardy pro předcházení násilí na ženách a zvýšení úcty k jejich důstojnosti.“ Zároveň je zde artikulováno, že „budou smluvní strany rozvíjet a podporovat dovednosti dětí, rodičů a pedagogů týkající se toho, jak se pohybovat v prostředí informačních a sdělovacích prostředků zprostředkovávajících přístup k závadnému obsahu sexuální nebo násilné povahy, který by mohl mít škodlivý vliv.“ (ibidem)

Hlavním účelem Úmluvy je chránit ženy proti všem formám násilí a předcházet, stíhat a odstraňovat násilí na ženách a domácí násilí, a to včetně odstranění různých forem diskriminace, vytvoření komplexního rámce, zásad a opatření na ochranu a pomoc všem obětem násilí na ženách a domácího násilí na lokální i mezinárodní úrovni. V České republice se ve veřejném prostoru objevila řada skeptických a negativních postojů k přijetí Úmluvy. (např. Vláda ČR, 2019. Tisková zpráva: Obavy z Istanbulské úmluvy se v ostatních státech nenaplnují [online]). V době dokončení této diplomové práce Česká republika Úmluvy stále neratifikovala, nicméně v blízké době by k ratifikaci měla přistoupit.

Podle výzkumnic Petry Kutálkové a L'ubice Kobové jsou oběti sexuálního násilí řazeny do marginalizované skupiny populace a chybí zde hlubší odborný vhled do problematiky sexuálního násilí. Autorky zde zdůrazňují absenci informovanosti veřejnosti o problému a předkládají nové poznatky, které získaly v rámci výzkumu metodou fokusní skupiny s odborníky z řad skupin podporujících oběti sexuálního násilí (Kutálková, Kobová 2014, s. 151–168). Tento teoretický základ přispěje ke komplexnějšímu zachycení samotného tématu sexuálního násilí, které je pro mediální reflexi reality nedílnou součástí. Teoretické vymezení sexuálního násilí je taktéž zásadní i pro samotnou analýzu článků, jelikož definice a pojmy spojené s tématem umožňují dle klíčových slov vyhledat sdělení, která o tématu referují. Z publikací vyplývá, že pojem sexuální násilí bývá nejčastěji spojován s de facto synonymním “sexuální obtěžování”, “sexuální zneužití”. Dále bývá pojem spojován v souvislosti s pojmem “znásilnění”. (ibidem)

Sexuální násilí v tuzemských a zahraničních médiích

„Mediální zobrazení pomáhají spolu/utvářet náš pohled na svět a naše nejhlubší hodnoty: co máme považovat za dobré a špatné, pozitivní a negativní, morální a zlé. Mediální narativy nabízejí symboly, mýty a zdroje, z nichž utváříme běžnou kulturu, prostřednictvím které si osvojujeme naše místo v ní.“ (Kellner 1995)

Jak již bylo zmíněno výše, diplomová práce poslouží k rozšíření vědění o problematice sexuálního násilí, tentokrát z prizmatu mediální reprezentace. Téma sexuálního násilí začalo být předmětem veřejného diskurzu v českém prostředí až v posledních letech, stejně jako jinde po světě větší medializaci tématu přispěla kampaň MeToo (vizte kapitolu *Krátce o kampani MeToo*). Odborná veřejnost se soustředí především na sexuální násilí ze sociologického, psychologického či právního hlediska, ovšem v současné době přibývají studie zabývající se mediální reprezentací sexuálního násilí jakožto významného hráče v utváření společenských norem a kultury.

Komplexní analýzu mediálního obrazu sexuálního násilí provedly výzkumnice Michaela Appeltová, Alžběta Možíšová a Lenka Vochocová (2016) v rámci projektu *„Domácí násilí a genderově podmíněné násilí / Uplatňování hlediska rovných příležitostí žen a mužů a podpora sladování pracovního a soukromého života“*. Výzkum se zaměřil na zpravodajské obsahy nejsledovanějších celoplošných médií (Česká televize, TV Nova, Český rozhlas 1 Radiožurnál, Rádio Impuls, MF Dnes + iDnes.cz, Hospodářské noviny + iHned.cz, Právo + Novinky.cz, Blesk + Blesk.cz, Aktualne.cz), a to ve dvou časových obdobích: červenec 2010 – červen 2011 a červenec 2014 – červen 2015. Z analýzy vyplývá, že sexuální násilí je v českých online a tištěných médiích nejčastější zobrazovanou formou tzv. genderově podmíněného násilí¹⁶, nebo alespoň je takto v médiích označováno. Především se jedná o případy, ve kterých je pachatelem neznámá osoba. Druhé v pořadí je domácí násilí, na dalších místech pak stalking a sexuální obtěžování. (Appeltová, Možíšová, Vochocová 2016)

Obr. č. 3: Zastoupení jednotlivých typů genderově podmíněného násilí ve sledovaných tištěných a online médiích v celém vzorku (období červenec 2010 – červen 2011 a červenec 2014 – červen 2015), zdroj: Analýza mediálního zobrazování genderově podmíněného násilí, 2016

---

¹⁶ Genderově podmíněné násilí je takové násilí, při kterém je motivem pachatele pohlaví. Do této kategorie spadá i sexuální násilí, ve většině případů páčáno proti ženám.

typ násilí	Celkem		online média		tisk	
	N	%	N	%	N	%
sexuální násilí (včetně znásilnění)	1033	71,2	489	73,3	544	69,4
domácí násilí (v post/partnerských vztazích)	256	17,6	106	15,9	150	19,1
stalking	65	4,5	31	4,6	34	5,1
sexuální obtěžování	63	4,3	23	3,4	40	4,3
mrzačení ženského genitálu	19	1,3	11	1,6	8	1,0
vynucený sňatek	8	0,6	5	0,7	3	0,5
obchod s lidmi	6	0,4	2	0,3	4	0,4
vraždy ze cti	1	0,1	0	0	1	0,1
nucené sterilizace/potraty	0	0	0	0	0	0
celkem	1451	100	667	100	784	100

Nejčastěji se v analyzovaném vzorku online a tištěných médiích případy odehrály v malém městě (29 %) a v zahraničí (26 %). (ibidem, s. 26)

Za zmínku stojí, že v drtivé většině (54 %) byl pachatelem v mediálních sděleních cizí člověk. Osoba z rodiny v 10 %, partner či partnerka v necelých 2 % a manžel či manželka v necelém 1 %. (ibidem, s 28). Zhruba 90 % obětí v analyzovaných textech byly ženy, stejné procento pak náleží mužům jakožto pachatelům.

Reprezentace sexuálního násilí a násilí páchaného na ženách je odborníky sledováno větší měrou **v zahraničí**. V posledních letech se problematice mediální reprezentace sexuálního násilí věnuje několik studií zveřejněných v odborném časopise *Women's Studies International Forum*. Rámování sexuálního násilí v médiích se věnuje studie *Framing sexual harassment through media representation*, jež konkrétně sledovala mediální reprezentaci sexuálního násilí v Austrálii, Kanadě, Spojených státech a Velké Británii. Výzkum zahrnuje definice sexuálního obtěžování a zaměřuje se doslova na „konstrukci tématu sexuálního násilí v médiích“. (McDonald, Charlesworth in: *Women's Studies International Forum* 2012) Studie nabízí rovněž diskurzy mediální reprezentace sexuálního násilí, které jsou podstatným opěrným bodem i pro tuto diplomovou práci. Autorky výzkumu analyzovaly 311 zpravodajských sdělení ve všech čtyřech zmíněných státech. Z výzkumu vyplývá, že analyzované texty referují o sexuálním násilí primárně jakožto o:

- a) „skandálním jednání”,

b) „sexuálním obtěžováním“¹⁷.

Novináři v analyzovaných příspěvcích prezentovali sexuální násilí jako takový čin, který „je pro okolí zjevný“. Sexuální obtěžování je v daných textech ve většině spojené se selháním jednotlivce, zarámování sexuálního násilí jakožto systémového problému se téměř nevyskytuje, stejně jako možný symptom genderové nerovnosti. (ibidem)

V práci jsem se inspirovala rovněž studií *Shades of violence: The media role*, jež svou pozornost soustřeďuje na mediální reprezentaci násilí, tentokrát ve všeobecném hledisku, páchaného na ženách a dětech. (Oxman-Martinez, Marinescu, Bohard in: Women's Studies International Forum 2009) Analyzovány byly novinové články ze dvou zemí, konkrétně z Kanady a Rumunska v průběhu roku 2006. Výzkumnice použily kombinaci kvantitativní i kvalitativní metody analýzy obsahu. Premisou práce byla významná role médií a samotných novinářů při referování o tématu a jeho následné interpretaci. Autorky vycházejí rovněž z předpokladu, že média jsou významnou součástí kultury a společenských struktur, který je může i utvářet. Výzkumnice přistoupily i k sémiotické analýze a zjišťovaly ku příkladu, jak konkrétně jsou v textech popsány orgány činné v trestním řízení jako „soud“ či „policie“. Nasbíraná data ukazují, že v popisu trestního procesu přistupují důsledněji kanadští novináři, kteří nabízejí širší škálu zmíněných oficiálních orgánů včetně jejich citací. Rumunská média v analyzovaném souboru dávala prostor pro vyjádření v drtivé většině policistům, zhruba ve čtvrtině případů „soudu“ a pouze v jednom případě advokátům. Autorky v tomto ohledu kritizují i vágnost označení orgánů činných v trestním řízení. Analýza se soustředila ku příkladu i na skutečnost, zda byl autorem článku muž či žena, ovšem poměr pohlaví autorů byl téměř vyrovnaný, tudíž zde autorky nesledovaly žádný rozdíl ve způsobu referování o tématu s ohledem na pohlaví. (ibidem)

Studie rovněž ukazuje, zda byly v člancích ženy v referovaných případech oběťmi, svědky či agresory. V rumunských médiích byly ženy oběťmi v lehké nadpoloviční většině případů, ve zhruba 37 % byly ženy agresorky a ve zbylých případech svědkyně. Naproti tomu v kanadských médiích byly ženy ve většině případů reprezentovány jako agresorky, a to ve 47 % případů, jakožto oběť pak ve 46 %, čili víceméně vyrovnaný poměr. (ibidem)

Zajímavým doplněním celkového kontextu zvoleného tématu jsou ku příkladu další studie jako *Enduring themes and silences in media portrayals of violence against women*,

---

¹⁷ Ve studii je užíváno v originále slovní spojení „sexual harassment“, který se do češtiny překládá jako „sexuální obtěžování“, z toho důvodu zde nepoužívám spojení „sexuální násilí“.

kteřá rovněž nabízí rámování témat sexuálního násilí v médiích a předkládá tezi, že média jsou v tomto tématu „vyzývatelem mýtů a stereotypů“, což podle autorek vede k udržování násilí páchaném na ženách ve společnosti. Podle autorek jsou média mocným hybatelem, který může přispět k redukci násilí na ženách za předpokladu, že se změní způsob, jakým budou o daném tématu referovat. (Easteal, Holland, Judd in: Women's Studies International Forum 2014)

Sexuální násilí a veřejné mínění

„Desetina Čechů za život prožila sexuální násilí závažnějšího charakteru, které by se z hlediska zákona dalo považovat za znásilnění.“ (ředitelka organizace Persefona Jitka Čechová)

Pro ucelení celkového současného vědění dané problematiky se v práci opírám o výzkumy veřejného mínění odpovídající na otázku, jak česká veřejnost přistupuje k problematice sexuálního násilí. Vycházím zejména z výzkumu organizace Persefona v rámci dlouhodobého projektu Labyrintem násilí. Výzkum zaměřující se na sexuální násilí z pohledu laické veřejnosti i odborníků vyšel na konci října roku 2016. V průzkumu bylo dotázáno 2088 respondentů, kteří byli vybráni metodou kvótního výběru. Data jsou dle prohlášení samotné organizace reprezentativní z hlediska rozložení pohlaví, věku, nejvyššího dosaženého vzdělání, velikosti obce bydliště a kraje. Výzkum ukázal, že 39 % Čechů a Češek má zkušenost s nějakou formou sexuálního násilí. Téměř desetina z dotazovaných pak byla obětí znásilnění.

„V české společnosti převládá názor, že je pachatel znásilnění většinou někdo cizí, to je ale mylná představa. I znásilnění má totiž různé podoby a nejčastěji se jej dopouští pro oběť známá osoba jako partner, manžel či kolega. Názor, že znásilnění v manželství neexistuje, je mylný a velmi zavádějící,“ (ředitelka organizace Persefona Jitka Čechová)

Z odpovědí respondentů je rovněž patrné, že sexuální násilí nevnímají pouze jako fyzický útok. Jde mj. i o pokřikování, sexuální narážky, komentáře a vtipy, či lascivní pohledy a slovní či písemné návrhy k sexu.

Obr. č. 4: Osobní zkušenosti s rolí oběti podle forem násilí, zdroj: Průzkum Sexuální násilí očima české veřejnosti, Persefona z. s.

Osobní zkušenost s rolí oběti podle forem násilí		
Znásilnění	<ul style="list-style-type: none"> ○ Vynucení si sexu na manželovi / manželce proti vůli ○ Vynucení si sexu na partnerovi / partnerce proti vůli ○ Vynucení sexu s osobou, která je podnapilá, pod vlivem drog, či má sníženou obranyschopnost ○ Vynucení sexuálního styku vyhrůžkami, silou, např. povalením na zem, zatlačením do kouta ○ Vynucené ukojení rukou nebo jinou částí těla ○ Nucení k orálnímu či análnímu sexu ○ Sexuální kontakt, který byl v počátku oboustranně chtěný, ale následně zašel pro jednoho příliš daleko ○ Znásilnění prostitutky 	9 %
Exhibicionismus (odhalování se na veřejnosti)		6 %
Obscenní, opizdlé telefonáty, e-maily, sms, dopisy či opizdlé texty posílané přes sociální sítě		7 %
Vynucování si rande, schůzky (naléhání přes nesouhlas, obtěžování)		10 %
Nežádoucí dotyky, objetí, polibky		11 %
Slovní či písemné návrhy k sexu		12 %
Nevhodné poznámky na postavu člověka či jeho sexuální život		13 %
Dotěrné a nepřijemné otázky na sexuální život		13 %
Pokřikování, sexuální narážky, vzdušné polibky, komentáře nebo vtipy		15 %
Nežádoucí zírání nebo lascivní pohledy		15 %

Odborníci odhadují, že nahlášeno je asi jen 5 až 8 % případů z reálně uskutečněných. Podle ředitelky organizace Persefona mohou být příčiny různé, kromě pocitu studu a obavy z nedostatku důkazů se často jedná o strach z neobjektivitu a předsudků společnosti. Podle J. Čechové mýty o sexuálním násilí stále přežívají a fungují často jako „sebeospravedlnění“ pro pachatele a bariéra pro oběť, která se pak problém bojí řešit.

Různými formami sexuálního násilí a obtěžování od známých i neznámých pachatelů jsou podle průzkumu nejvíce ohroženy ženy ve věku 18-34 let. Podle sebraných dat se až 64 % z obětí sexuálního zneužívání v dětství (před 15. rokem věku) stalo následně obětmi násilí nebo obtěžování v dospělosti. Souvislost mezi sexuálním násilím v dětství a násilím páchaným v dospělosti se projevila také u agresorů. Násilí je pak největší hrozbou pro osoby v domácnosti, sexuální a domácí násilí jsou na základě tohoto zjištění i přesvědčení odborníků tedy velmi propojeny. Výzkumy v posledních letech rovněž prokazují, že pachatelem znásilnění je čím dál častěji partner oběti, nikoli jiný známý muž nebo zcela cizí

muž. Partner byl pachatelem v roce 2013 v 74 % případů. Naproti tomu cizí muž jen v 3 %. (Reprezentativní sociologické výzkumy sexuálního chování naší populace v roce 1993, 1998, 2003, 2008, 2013 od Petra Weisse a Jaroslava Zvěřiny)

Průzkum ukazuje, že lidé mají tendenci zlehčovat nejčastěji se vyskytující druh násilí, tedy násilí, které probíhá doma. Za drobnou, zanedbatelnou, nebo dokonce vůbec žádnou újmu považují respondenti ve 12 % vynucení si sexu na partnerovi/partnerce a v 15 % u manželského páru.

Z možných forem sexuálního násilí považuje veřejnost ze nejméně přijatelné a hodno trestného stíhání vynucení sexuálního styku vyhrůžkami a silou, a to v 92 % celkového souboru respondentů. Za velmi nepřijatelné pokládá vynucení sexu s osobou, která je podnapilá, pod vlivem drog, a to v 85 % celkového souboru. Naopak ku příkladu nežádoucí dotyky, objetí, polibky a podobné důvěrnosti veřejnost ve 47 % vnímá jako špatné, ale nikoliv trestné. Zajímavé zjištění je, že pro oběti vážných forem násilí jsou všechny formy násilí více běžné než pro zbytek populace.

Mezinárodní přesah nabízí výzkum zadaný organizací Amnesty International ve spolupráci se sítí organizací České ženské lobby z roku 2015. Zde bylo dotazováno standardních 1040 respondentů starších 18 let. Výsledky výzkumu byly i značně medializovány, jelikož poukázaly na špatnou informovanost české veřejnosti ohledně sexuálního násilí. Až 98 % respondentů neodhadlo správně počet znásilnění, ke kterým průměrně každý rok v České republice dojde. Respondenti se mýlili v celých řádech, většinou odhadovali, že dojde ročně do 500 trestných činů znásilnění. Podle oficiálních statistik však ročně dochází k 7500 až 20 000 případů znásilnění. Široké rozmezí v počtu deliktů je způsobeno tím, že spousta činů není nahlášena oficiálně, jak jsem již zmínila. (Amnesty International, České ženské lobby 2015)

Mylnou představu měli dotazovaní i v případě osoby pachatele. Stejně jako ve výzkumu organizace Persefona, se dotazovaní v 55 % domnívali, že čin častěji páchá osoba, která oběť nezná, což ovšem, jak již víme, neodpovídá skutečnosti. Častěji se mýlili muži a respondenti s nižším stupněm dosaženého vzdělání.

Největší kontroverze vzbudila skutečnost, že 45 % dotazovaných je toho názoru, že je žena jakožto oběť za znásilnění spoluzodpovědná, a to zcela nebo alespoň částečně. V této souvislosti si 43 % respondentů myslí, že žena se na vině podílí, když je v podnapilém stavu.

„Podle mnohých si žena o znásilnění “koleduje” také pokud je vyzývavě oblečená (myslí si to 37 % respondentů), pokud neřekla jasné “ne” (37 %), pokud sama prochází opuštěným místem (35 %), nebo pokud se o ní ví, že měla mnoho partnerů (28 %).

O spoluvině oběti jsou přitom častěji přesvědčeni muži, respondenti starší 55 let a lidé s nižším vzděláním.“ (ibidem)

Oba citované výzkumy veřejného mínění narážejí na totéž, a sice na iluzorní přesvědčení veřejnosti ohledně sexuálního násilí a nedostatečnou orientaci v tématu. Veřejnost se mýlí v četnosti případů i v tom, kdo činy nejčastěji páchá. Výzkum Amnesty International a České ženské lobby ještě navíc ukazuje, že téměř polovina z reprezentativního vzorku populace vnímá znásilněnou ženu jako spoluzodpovědnou za spáchání trestného činu.

Feministická optika

„Osobní je (někdy) politické.“¹⁸ (teze druhé vlny feminismu)

Jak jsem předeslala výše, zárodek této práce spočívá v kritickém pohledu na mediální obsahy. Domnívám se, že téma sexuálního násilí v médiích si žádá i feministický pohled alespoň ze dvou důvodů. V první řadě je to kritická črta této práce, která ovšem, a to je potřeba několikrát podtrhnout, znamená motivaci ke vzniku této práce. Nemohu zastříť, že na počátku bylo kritické nazírání na téma sexuálního násilí v médiích s předpokladem, že se problém týká především žen jako obětí. Za druhé považuji za přínosné popsat základní pilíře feministické kritiky, jelikož zahraniční studie zkoumající reprezentaci sexuálního násilí v médiích se často o feministickou optiku opírají. Zmíněný feministický pohled je pro tuto práci zásadní především kvůli pochopení celého tématu jeho uvedení do společenského kontextu. Jelikož je feminismus společností vykládán mnoha způsoby, často negativně a zkratkovitě, dovoluji si zde nastínit základní myšlenky feministické kritiky médií.

Jakmile zazní slovo feminismus, nálada v české společnosti poněkud zchladne. Po roce 1989 byl v tuzemsku feminismus chápán jako „luxusní západní komodita“. (Vodrážka 1994, Šiklová 1997) Problematika jednotného chápání pojmu vyvěrá především ze skutečnosti, že feminismus v sobě skrývá několik směrů, které staví do popředí jiné problémy. Socioložka Jiřina Šiklová tvrdí, že je potřeba na feminismus nazírat komplexněji a věnovat pozornost

---

¹⁸ Slovo „někdy“ přidáno autorkou práce.

problémům sociálním, nikoliv hledí zúžit pouze na vybraná témata jako jsou sexuální obtěžování či lingvistické rozepry o neutrálních tvarech slov. (Šiklová 1999, s. 129.) S polyvalentním chápáním feminismu se ztotožňuje rovněž Břetislav Horyna, který dodává, že feminismus ovšem pojí charakteristické rysy jako zrovnoprávnění žen s převládajícím patriarchálními interpretacemi světa a vyrovnání mužských a ženských sil ve veřejných sférách života. (Osvaldová 2004, s. 41) Pakliže se opřeme o citované teze, leit motivem feminismu je pak rozbourání zakořeněného androcentrického světa.

Podle řady odborníků i laické veřejnosti je feminismus chápán negativně. (Hašková, Křížková, Linková 2006, s. 64) Při spojení slov média a feminismus můžeme najít rozličné typy výzkumů. Řada z nich zkoumá obraz feminismu v médiích, ku příkladu reflexi aktivistických hnutí či vyobrazení ženy v médiích. Ovšem feministická kritika médií se může skrývat i v jiných tématech, která nejsou tak frapantní. Petra Jedličková, která se věnuje reflexi feminismu v médiích, tvrdí, že jsou to právě média, která jsou možným nositelem stereotypů a předsudků, které jsou ve společnosti přítomny ohledně fenoménu mužství a ženství. Autorka mj. usiluje o zavedení feminismu do demokratického dialogu. (Jedličková in: Hašková, Křížková, Linková 2006, s. 104)

„Ideálním logickým dopadem tohoto dialogu by měl být obraz feminismu, resp. feminismů, které nabízejí řešení různých problémů společnosti. Jinými slovy (...) by se měly feministické názory a jejich nositelé objevovat napříč problémy, které média otevírají a o kterých diskutují.“ (ibidem)

Nastíněný ideál podle autorky je však dalek současnému stavu. Celkové vnímání feminismu sice prochází značnou destigmatizací v médiích, ovšem feminismus je koncept natolik komplikovaný a všeobjímající, že média, či jednotlivci vyjadřující se ve veřejném prostoru, téma zjednodušují, personifikují a fragmentalizují. (ibidem, s. 108) Možným „zadavatelem“ bagatelizovaného, ba dokonce pejorativního, diskurzu feminismu v českých médiích, byl podle slov P. Jedličkové národem oblíbený spisovatel Josef Škvorecký. Na jeho adresu autorka používá označení „mediální bomba“. J. Škvorecký „šlápnul“ do tématu feminismu poněkud svérázným způsobem.

„Škvorecký použil atraktivní materiál jako základ pro svou argumentaci (lechtivé historky) a především apeloval na hodnoty spíše než na fakta. (...) Činil tak proto, že mediální svět vybírá témata a filtruje informace skrze hodnoty, předsudky, stereotypy a mýty.“

Škvoreckému pak stačilo dovolávat se „selského rozumu“ nebo „tvrdé (rozuměj chlapské) logiky, než aby se namáhal s argumentací prostřednictvím ověřených faktů.“ (ibidem)

Se stejným poznatkem ohledně negativního nastavení feministického diskurzu v českých médiích přichází i novinářka Silvie Lauder nebo třeba i spisovatelka Radka Denemarková. Kromě J. Škvoreckého věnoval své texty feministickým tématům i Ludvík Vaculík. Ve svých pravidelných úterních fejetonech se věnoval emancipaci a postavení žen, ovšem texty měly ironické a provokativní vyznění. Nebudu daleka od pravdy, když prohlásím, že český mediální diskurz ve věci feminismu se příliš nezměnil. Příkladem budiž příspěvky do médií z úst spisovatele Michala Viewegha, režiséra Jiřího Stracha nebo bývalé ministryně spravedlnosti Daniely Kovářové.

Většinou se zaujímají česká média k feminizmu hodnotící charakter. Ačkoliv nejsou mediální profesionálové s aspekty konceptu feminismu dostatečně obeznámeni, informují o něm či v jeho duchu veřejnost, která pak zná feminizmus jen z médií. Feministická témata byla po dlouhá léta považována za okrajové téma a jejich mediální prezentace bývají považována za daná a nejsou předmětem diskuzí. Situace se začala proměňovat právě až po kampani MeToo a později po sexuálních skandálech v římskokatolické církvi.

Feministická kritika médií se začala v českém prostředí rozvíjet po roce 1989 společně s genderovými studii.¹⁹ Nicméně navzdory úsilí se česká mediální sféra zmítá v neznalosti tématu „proženských“ témat a sahá k několikrát recyklovaným autoritám. (Kolářová 2009, s. 101)

„Slovo harašení se ustálilo v českém slovníku jako legitimní ekvivalent k anglickému sexual harassment“. (ibidem, s. 111)

Několik analytiček zaměřujících se na „ženská témata“ v mediálním prostředí v tuzemsku i zahraničí akcentuje obdobný jev, a sice, že média se nesnaží bořit stereotypy ve vnímání žen a mužů ve společnosti, nýbrž tato stereotypní vyobrazení podporují a prohlubují. (např. Kolářová 2009, Eastal, Holland, Judd in: Women's Studies International Forum 2014). Odbornice dodávají, že ženy bývají zobrazovány v privátních a „zajetých“ rolích, míněno ve smyslu dlouhodobě a všeobecně společensky přijímaných. Ne jinak je tomu u mužů. Takovéto opakovaně se vyskytující reprezentace rolí žen a mužů mohou svádět ke stereotypizaci daných rolí.

---

¹⁹ Např. Gender Studies se snažili o změnu obrazu žen a ženského aktivismu v médiích formou seminářů a diskuze s novináři.

Pro feministickou kritiku médií stojí ve středu zájmu formování ženské identity vzhledem k diskriminaci nebo stereotypizaci genderových aspektů společnosti, a to především v masových médiích. (např. McRobbie 1996) Ve zpravodajství může podle zastánců feministické kritiky docházet k tzv. symbolické anihilaci, která de facto umocňuje stereotypní obrazy žen či jiných sociálních skupin. Jedná se o symbolické přehlížení, odsuzování nebo trivializování určitých jedinců či skupin v médiích. (Tuchman 1978)

Feministická kritika médií, především zobrazování žen v médiích, úzce souvisí se stereotypizací. Danou problematiku se pokusil vystihnout i W. Lippmann, který stereotypy považuje za rigidní mentální obrazy a víry, které determinují chápání lidí a světa kolem, včetně předmětů i událostí.

„V převážné většině případů naše vnímání neprobíhá od pozorování k definování, ale od předem vytvořené definice události k jejímu pozorování. V rozlehlém, komplexním a zmateném světě vnímáme pouze to, co pro nás nadefinovala naše kultura se svými stereotypy.“ (Lippmann 2015, s. 81)

Výzkumy se zabývají i rámováním daných „proženských“ témat, kupříkladu do jaké rubriky jsou zařazeny. (Osvaldová 2004) Podle Liesbet van Zoonen (1994) může mít analýza tři základní předměty výzkumu, a to analýzu mediálních textů a obsahů, složení redakcí a jejich hierarchie nebo publikum. V této práci jsou použity metody feministické kritiky, ovšem okleštěny o kritický a diskurzivní přesah.

.

Krátce o kampani MeToo

„What can a woman do when scandalous gossip travels the world? If she defends herself, she sounds guilty. So I waited some more.“ (Margaret Atwood)

Dovolím si zde věnovat pár vět kampani MeToo, která hrála (a stále hraje) významnou roli v medializaci sexuálního násilí. Kampaň byla specifická zejména tím, že probíhala hlavně v médiích, konkrétně začala ve virtuálním prostoru sociálních sítí, a měla globální dopad. Ačkoliv jako první spojení slov „me too“, tedy „já také“ použila americká aktivistka Tarana Burke už v roce 2006, kampaň dosáhla svého globálního rozšíření až v roce 2017 ve chvíli, kdy herečka Alyssa Milano na svém twitterovém účtu v souvislosti s obviněním amerického hollywoodského producenta vyzvala ostatní ženy, které někdy byly oběťmi

sexuálního násilí, napsaly na svůj twitterový účet heslo #metoo. Po této výzvě se do druhého dne ke kampani připojilo 55 000 lidí, v prosinci téhož roku kampaň zasahovala do 85 zemí z celého světa. (Sayej, 2017 in: Källvik, 2018) Kampaň se stala symbolem boje proti sexuálnímu násilí a dala tématu hlas, který zněl v médiích po celém světě.

Kromě platformem sociálních sítí se téma začalo propírat i ve zpravodajských, publicistických i bulvárních sdělovacích prostředcích. V českém prostředí se první články začaly objevovat zhruba v polovině října roku 2017. Obdobně jako ve světových médiích, i v českém prostředí vedla kampaň ke zviditelnění problematiky sexuálního násilí. Velká medializace kampaně a s tím souvisejícího diskurzu sexuálního násilí proběhla po celém světě. České prostředí nese z hlediska způsobu referování o problematice určitá specifika. V některých médiích se vyskytly texty, které kampaň kritizují a zlehčují. I zmíněné skutečnosti mě vedly k podrobnější analýze mediálních sdělení v českém prostředí. Pro ilustraci bagatelizace a ironizace přítomné v textech týkající se kampaně v českém mediálním prostředí jsou níže uvedeny vybrané titulky:

Hnutí MeToo muže zbytečně paralyzuje, říká Pamela Andersonová (iDnes.cz, 2018. Hnutí MeToo muže zbytečně paralyzuje, říká Pamela Andersonová [online])²⁰

Skandál s masturbací mě stál 35 milionů dolarů, říká komik Louis C.K. (iDnes.cz, 2018. Skandál s masturbací mě stál 35 milionů dolarů, říká komik Louis C.K. [online])²¹

KOMENTÁŘ: Co na to MeToo? Blíží se poslední výstava skutečných nahých žen. (iDnes.cz, 2018. Co na to MeToo? Blíží se poslední výstava skutečných nahých žen. [online])²²

Sexuolog Uzel: Otcové už se bojí mazlit s dcerou, polovina žen si obvinění vymýšlí. (Info.cz, 2018. Otcové už se bojí mazlit s dcerou, polovina žen si obvinění vymýšlí. [online])²³

---

²⁰ Dostupné z: https://www.idnes.cz/revue/spolecnost/metoo-pamela-andersonova-feminismus-sexualni-obtezovani-hnuti.A181105_145728_lidicky_sub

²¹ Dostupné z: https://www.idnes.cz/revue/spolecnost/louis-c-k-komik-skandal-masturbace-obvineni-zaloba-metoo.A181018_125346_lidicky_sub

²² Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/vytvarne-umeni/voayer-posledni-vystava-skutecnych-nahych-zen.A180327_121003_vytvarne-umeni_ts

²³ Dostupné z: <https://video.info.cz/strunc/sexuolog-uzel-otcove-uz-se-boji-mazlit-s-dcerou-polovina-zen-si-obvineni-vymysli-37153.html>

VIEWEGH: Děkuji, že jsem se narodil v zemi, kde jsem mohl na vrstevnice sáhnout. (Lidovky.cz, 2018. Děkuji, že jsem se narodil v zemi, kde jsem mohl na vrstevnice sáhnout. [online])²⁴

Jiří Strach: V #MeToo jde o veřejné mediální popravky. Hrušínský také sahal dívkám na zadky. (Reflex.cz, 2018. Jiří Strach: V #MeToo jde o veřejné mediální popravky. Hrušínský také sahal dívkám na zadky. [online])²⁵

Muži mě obtěžují celý život a doufám, že budou dál. Exministryně spravedlnosti kritizuje kampaň #MeToo. (Televizeznam.cz, 2018. Muži mě obtěžují celý život a doufám, že budou dál. Exministryně spravedlnosti kritizuje kampaň #MeToo. [online])²⁶

Časopis Reflex dokonce své celé jedno číslo (listopad 2017, č. 47) věnoval kritice kampaně MeToo s titulem „*Hon na muže*“. Vybrané články potvrzují potenciální bagatelizaci tématu a de facto navazují na teze feministické kritiky médií v českém prostředí, která hovoří o přítomnosti zlehčování feministických témat v médiích od 90. let.

---

²⁴ Dostupné z: https://www.lidovky.cz/lide/viewegh-ceska-suverenita.A180926_220316_lide_ele

²⁵ Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/video/83968/jiri-strach-v-metoo-jde-o-verejne-medialni-popravy-hrusinsky-take-sahal-divkam-na-zadky.html>

²⁶ Dostupné z: <https://www.televizeznam.cz/video/vyzva/kovarova-rodice-umetaji-detem-cestu-je-chyba-ze-je-nepripravuji-na-stres-a-trauma-340342>

METODIKA

Práce poskytuje náhled na mediální obraz sexuálního násilí ze stabilně nejčtenějších zpravodajských serverech za rok 2018. Konkrétně jsou to servery: Novinky.cz, iDnes.cz a Aktuálně.cz. Rozhodla jsem se přistoupit k metodě kvantitativní obsahové analýzy, přičemž vzorek pro ni byl vybrán pomocí přístupu tzv. konstruovaného měsíce, který umožňuje poskytnout co možná nejvěrnější a nepředsudečnou reflexi mediálního obrazu. Zároveň jsem si vědoma skutečnosti, že nelze předložit zcela nezpochybnitelné a objektivní výsledky, zvláště jedná-li se o takto emociální a společensky citlivé téma. Podrobněji je zvolená metodika popsána v následující kapitole *Představení kvantitativní obsahové analýzy*.

Po předložení výsledků analýzy se soustředím na potenciální rozdíl mezi mediálním obrazem sexuálního násilí, veřejného mínění o něm a statistikami skutečných případů sexuálního násilí. Připojuji i diskuzi ohledně konkrétních výstupů práce. V kapitole *Hlavní zjištění* najdete nehodnotícím způsobem prezentovaná data vyplývající z analýzy včetně grafů a tabulkového znázornění. Ideálně by výsledky analýzy měly otevřít dveře pro další zkoumání tohoto tématu. Připojuji zde i kapitolu *Metodická skepse*, která odhaluje proces analýzy a mou sebereflexi, jakožto výzkumnice, která se nevyvaruje chyb.

Představení kvantitativní obsahové analýzy

„Kriminálník, stejně jako umělec, je sociální průzkumník.“ (Alden Whitman)

Metoda je charakterizována jakožto výzkumná technika pro kvantitativní, systematický a objektivní popis zjevného obsahu komunikace. (Berelson 1952). Snahou obsahové analýzy je vypovídat o velkém souboru dat, což je nutné, v případě že chceme získat širší pohled o pokrytí daného tématu v mediální krajině, sledovat dlouhodobé trendy v mediálním zobrazování jevů či skupin nebo komparovat jejich reprezentace v různých typech médií (Sedláková 2014, s. 291), což konvenuje s vytyčeným cílem diplomové práce. Kvantitativní obsahovou analýzu jsem zvolila s ohledem na poměrně početný výzkumný vzorek, který před selekcí čítal zhruba 1500 článků. Úplný seznam zahrnuje všechny články na vybraných zpravodajských serverech referující o tématu sexuálního násilí v roce 2018. Celý rok jsem zvolila z důvodu dosažení komplexnějšího mediálního obrazu tématu a zároveň co možná

nejaktuálnějšího.²⁷ Zároveň jsem chtěla postihnout, jak se v českém mediálním prostředí promítla kampaň MeToo, která začala být medializována ke konci roku 2017.

Kontextovými jednotkami jsou zpravodajské servery Novinky.cz, Idnes.cz a Aktuálně.cz, z nich pak budou vybrány tzv. kódovací či výzkumné jednotky, což jsou v tomto případě jednotlivé články. (Sedláková 2014, s. 310-313)

Výzkumný vzorek, tedy jednotlivé články, jsem získala pomocí vyhledávače v systému monitoringu médií společnosti Media Tenor,²⁸ zadáním příslušných klíčových slov (vizte přehled klíčových slov v následující kapitole). Onen výběr klíčových slov vychází z odborných publikací a právních norem, které nabízejí definice sexuálního násilí včetně pojmů s ním spojených, rovněž z chápání sexuálního násilí v rámci mediálního diskurzu či výzkumů veřejného mínění zmíněných v teoretické části. Vyřazeny byly ty články, které popisovaly fabulované sexuální násilí²⁹, články, které sice obsahují klíčové pojmy spojeny se sexuálním násilím, avšak sexuální násilí není tématem článku³⁰ nebo tzv. dublované články³¹.

Smysl obsahové analýzy umožňuje mapovat nastolování agendy v médiích. Lze tvrdit, že poskytuje a) zkoumání jakými tématy se média zabývají a jak velký prostor jim věnují, b) srovnání různých typů médií a médií různých mediálních krajin c) anticipaci, jaká témata bude veřejnost považovat za důležitá. (Trampota 2010, s. 99) Ačkoliv se v práci zabývám monotematickou reprezentací ve vybraných médiích, i zde probíhá nastolování agendy, byť v rámci jednoho tématu, v tomto případě sexuálního násilí. Ve světle citovaných skutečností mohou díky analýze postihnout hlavní rysy agendy v rámci tématu sexuálního násilí na jednotlivých serverech a srovnat je. Pakliže budu vycházet z tezí a studií, které připouštějí korelaci mezi mediální a veřejnou agendou, mohou předjímat potenciální mínění veřejnosti o tématu sexuálního násilí.

T. Trampota (2010) v souvislosti s obsahovou analýzou připomíná, že obsahová analýza se snaží zodpovědět otázku, do jaké míry média ctí tematickou diverzitu. V případě, že nabízejí čtenářům pouze omezený výběr témat, může u recipientů docházet k omezenému vnímání reality. Analýza taktéž nabízí možnou odpověď na otázku, jak věrohodně média

---

²⁷ Diplomovou práci jsem začala psát již v roce 2019, proto byl rok 2018 nejvíce aktuálním jednoletým obdobím.

²⁸ Přístup do databáze článků mi byl poskytnut v rámci stáže ve stejnojmenné společnosti.

²⁹ Jednalo se nejčastěji o recenze či kulturní pozvánky.

³⁰ Nejčastěji šlo o klíčové slovo „zneužití“, které bylo použito i v článcích, které se sexuálního násilí vůbec netýkaly.

³¹ Míněny články s totožným obsahem, které se na daném serveru vyskytly dvakrát.

reflektují život společnosti v jeho plnosti. (ibidem, s. 101) Totožné otázky pokouší zodpovědět i zde prezentovaná obsahová analýza.

Je rovněž důležité rozlišovat o jakou obsahovou analýzu agenda-setting jde. Výzkum může být zaměřen buď na a) výzkumy nastolování témat, které jsou propojovány s výzkumem účinků na příjemce, nebo na b) výzkumy soustředící se pouze na mediální agendu, přičemž jsou zkoumány pouze určité vzorky obsahu určitých médií. (ibidem, s. 102) V této práci jsem aplikovala v pořadí druhou uvedenou možnost, tedy výzkum, který se dále nezaměřuje na zkoumání vlivu na příjemce. Ovšem to neznamená, že zde představená analýza nemůže být později využita jako jedno z východisek pro takové zkoumání.

Klíčová slova a redukce vzorku

Pro výběr výzkumného vzorku bylo zásadní určit klíčová slova, podle kterých byly v systému vyhledávány články s tématem sexuálního násilí. Výběr klíčových slov vycházel z definice sexuálního násilí v českém zákoně, z chápání sexuálního násilí obsaženém v Istanbulské úmluvě, odborných pojetí sexuálního násilí (psychologie či sociologie), studií týkajících se sexuálního násilí a pilotážního výzkumu článků v daném období s tématem sexuálního násilí, kterou jsem provedla před započítím analýzy. Klíčová slova jsou:

➤ *sexuální násilí; sexuální obtěžování; sexuální zneužití (i pouze zneužití); znásilnění; osahávání; pohlavní zneužití; zneužívání dětí; domácí násilí; sexuální napadení; fyzické obtěžování; sex bez souhlasu.*

Redukce článků probíhala na dvou úrovních. Zaprvé při vytváření vzorku podle metody konstruovaného měsíce (vizte kapitolu níže), zadruhé při vyřazování článků, které:

- a) obsahovaly téma sexuálního násilí pouze jako fabuli – například recenze na umělecká díla, pozvánky na výstavy atp.
- b) obsahovaly klíčová slova v jiném významu a v jiném kontextu – například článek, ve kterém se objevilo spojení „zneužívání dětí“ ve větě: „(...) odsoudila hnutí Hamás vládnoucí v Pásmu Gazy „za provokace a zneužívání dětí jako lidských štítů“. (iDnes.cz, 2018. Mezi oběťmi pátečních demonstrací v Pásmu Gazy je i palestinský novinář [online])
- c) obsahovaly klíčová slova pouze v „proklíčích“ na jiné články, nikoliv v článcích samotných.
- d) byly zdvojeny, tudíž stejný obsah se na stejném médiu vyskytl dvakrát.

Celkově bylo dle klíčových slov vyhledáno **1651** článků, z toho **255** bylo vyřazeno.

Konstruovaný měsíc

Metoda konstruovaného měsíce, nebo častěji užívaného konstruovaného týdne, je frekventovaně aplikována při analýze zpravodajských sdělení, především v případě, je-li počet výzkumných jednotek, tedy článků, příliš vysoký. Jedná se o redukci vzorku, ale zároveň, jelikož se jedná o průřez celým obdobím, je zachována případná kontinuita medializovaných témat ve vybraném období. (Sedláková 2014, s. 309) Preference metody konstruovaného měsíce před metodou konstruovaného týdne se zakládá na snaze o zmapování širšího vzorku článků, a tedy i větší reprezentativnosti celého zkoumaného období.

V této práci jsem přistoupila k metodě konstruovaného měsíce kvůli vysokému počtu výzkumných jednotek, kterých bylo i po redukci **1396**. Celý měsíc jsem poté konstruovala týden po týdně, přičemž jsem si celý rok rozdělila do kvartálů a pak z každého kvartálu losovala jeden týden. (1., 2., 3. nebo 4.) Před losováním jsem stanovila pravidlo, že první týden v každém měsíci budu chápat od 1. dne v měsíci, i když se bude jednat o neděli, tudíž bych analyzovala pouze den. Konstruovaný měsíc pak vypadal takto:

- **Leden (1. kvartál):** 1. týden – 17 článků (1. – 7. 1.)
- **Duben (2. kvartál):** 2. týden – 16 článků (2. – 8. 4.)
- **Srpen (3. kvartál):** 3. týden – 20 článků (13. – 19. 8.)
- **Prosinec (4. kvartál):** 4. týden – 7 článků (24. – 30. 12.)

Výzkumný vzorek po použití metody konstruovaného měsíce čítal **60** článků.

Výzkumné otázky a kategorizace

V rámci kvantitativní obsahové analýzy je nezbytná tvorba kategorií. (Surynek, Komárková Kašparová 2001, s. 132) Systém kategorií musí být natolik vyčerpávající, aby každá jednotka obsahu byla přiřaditelná do některé z navržených kategorií a abychom tím pádem nepřišli o některá relevantní data. Zásadní roli zvoleným kategoriím přisuzuje i T. Trampota (2010) nebo R. Sedláková (2014). Sledované kategorie jsem volila tak, aby bylo možné odpovédět na výzkumné otázky:

- HVO: Jakým způsobem tři nejčtenější zpravodajské referovaly o sexuálním násilí v roce 2018?
- VVO1: Které médium o tématu referovalo nejčastěji?
- VVO2: Jak je téma v médiích rámováno?
- VVO3: Převažovali výrazně jakožto autoři článků muži nebo ženy?
- VVO4: Jakou důležitost má téma sexuálního násilí v rámci článku a která témata jsou k němu připojena?
- VVO5: Bývají v článku zmiňovány elitní osobnosti, pakliže ano, které?
- VVO6: Kdo v článku dostává prostor pro vyjádření?
- VVO7: Jak je ve článku označováno sexuální násilí?
- VVO8: Jak je ve článku označována oběť a jak je označován pachatel (pachatelka)/ obviněný (obviněná)?
- VVO9: Jaké je pohlaví oběti a pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné), je-li ve článku explicitně uvedeno?

Mezi sledovanými proměnnými jsou: *číslo článku, datum, titulek, médium, rubrika, pohlaví autora, věnovaný prostor, důležitost tématu v rámci textu, hlavní rámování sexuálního násilí, specifikace článku, další přítomná témata, vztah k elitní osobnosti, citace k tématu, označení sexuálního násilí, označení oběti, označení pachatele, pohlaví oběti a pohlaví pachatele.*

Dohromady jsem stanovila **18 proměnných**, které mohou nabývat následujících hodnot:

Tabulka č. 1: Datová matice

Název proměnné	Obor hodnot
Číslo článku	1; 2; 3;...60
Datum	1.1.2018;...29.12.2018
Titulek	„přesná citace titulku analyzovaného článku“
Médium	Novinky.cz; iDnes.cz; Aktualne.cz
Hlavní rubrika	Zahraničí; Domáci; Magazín; Kultura
Pohlaví autora	Muž; Žena; Neuvedeno
Věnovaný prostor	„počet znaků v článku“
Důležitost tématu v rámci textu	Hlavní téma; Vedlejší téma; Zmínka
Hlavní rámování sexuálního násilí	Znásilnění; Sexuální obtěžování; Sexuální násilí; Zneužití; Osahávání; Sexuální skandál
Podrubrika	Zpravodajství; Krimi; Společnost; Celebrity; Sport; Ekonomika
Další přítomná témata	Kampaň MeToo; Cizinci;...Žádná další (kompletní přehled vizte v Příloze č. 1)
Vztah k elitní osobnosti	Ano; Ne
Citace k tématu	Policie; Oběť;...Bez citace (kompletní přehled vizte též v Příloze č. 2)
Označení sexuálního násilí	Sexuální násilí; Znásilnění;...Ubohý a naprosto lživý příběh“ (kompletní přehled vizte v Příloze č. 3)
Označení oběti	Oběť; Žena;...Neuvedeno (kompletní přehled vizte v Příloze č. 4)
Označení pachatele/ obviněného	Podezřelý; Muž; Pachatel; Neznámý muž;...Neuvedeno (kompletní přehled vizte v Příloze č. 5)
Pohlaví oběti	Žena; Muž; Nezletilá; Nezletilý; Nezletilí; Neuvedeno
Pohlaví pachatele/ obviněného	Žena; Muž; Nezletilá; Nezletilý; Nezletilí; Neuvedeno

Operacionalizace

Jak jsem zmínila výše, musí být nastavena jasná definice a limity jednotlivých proměnných i to, jakým způsobem s nimi bylo operováno při samotném procesu kódování. R. Sedláková (Sedláková 2014, s. 120) popisuje operacionalizaci jakožto převádění jazyka teorie do jazyka empirie. Ona operacionalizace je nezbytná pro jednoznačné a co nejvíce přesné poskytnutí mediálního obrazu a prvků agendy setting v rámci tématu, a taktéž pro orientaci výzkumníka při zpracovávání analýzy.

Na tomto místě krátce vysvětlím ty proměnné a hodnoty, u kterých není charakter explicitní už z jejich názvu či nejsou dostatečně vysvětleny v *Tabulce č. 1*.³²:

Hlavní rubrika: Proměnná vystihuje, do jaké hlavní rubriky zařadila jednotlivé články analyzovaná média. Je potřeba zdůraznit, že ne všechna média nazývají své rubriky a podrubriky stejně³³, ačkoliv obsahově a tematicky se u všech třech shodují. Nejvíce rozmanitá, co se týče názvu rubriky, byla rubrika „Magazín“, která pojímá společenská, lifestyleová témata, témata určena „pro ženy“ nebo bulvární obsahy. Do proměnné hlavní rubriky „Magazín“ jsou zařazeny i rubriky „Koktejl“ (Novinky.cz) a „Revue“ (iDnes.cz). Domnívám se, že zařazení článků do čtyř hlavních rubrik napomůže přehlednějšímu zachycení rámování tématu sexuálního násilí a orientaci v jeho mediální reprezentaci.

Důležitost tématu v rámci článku: Proměnná vystihuje, kolik pozornosti je v článku věnováno tématu sexuálního násilí. Proměnná může nabývat stanovených hodnot:

„Hlavní téma“ – téma sexuálního násilí je obsaženo už v titulku, téma prochází celým článkem.

„Vedlejší téma“ – téma sexuálního násilí se nemusí objevit v titulku, ale je významně spojeno s jiným hlavním tématem referovaným v článku a je mu poskytnut větší prostor, a to alespoň jeden odstavec. V článku se nutně musí vyskytnou jiné téma.

„Zmínka“ – téma sexuálního násilí není k hlavnímu tématu významně připojeno, jedná se spíše o zmínění tématu ku příkladu v jedné, maximálně ve dvou větách. Typicky se jedná o doplnění informací u nějaké elitní osobnosti.

Hlavní rámování sexuálního násilí: Proměnná vystihuje, jak je primárně označováno sexuální násilí a všechny jeho formy v jednotlivých článcích. Jedná se o označení sexuálního

---

³² Takovými explicitně vyjádřenými proměnnými jsou: Číslo článku; Médium; Datum; Titulek; Věnovaný prostor; Pohlaví autora; Vztah k elitní osobnosti; Pohlaví oběti a Pohlaví pachatele.

³³ Navíc, se názvy rubrik v průběhu času stále mění.

násilí, které je přítomné v titulku nebo v leadu³⁴. Pakliže nastal případ, při němž se v titulku a leadu vyskytovala dvě označení sexuálního násilí ve stejném počtu, mělo přednost označení v titulku.

Podrubrika: Proměnná vystihuje, do jaké hlavní rubriky zařadila jednotlivé články analyzovaná média. Ovšem ne vždy byl článek do konkrétní rubriky zařazen, v některých případech článek vyšel v zastřešující rubrice „Zpravodajství“. Stejně jako u výše popsané proměnné „Hlavní rubrika“ se domnívám, že zařazení článků do specifických podrubrik napomůže zachycení rámování tématu sexuálního násilí, v případě této proměnné i v konkrétnější tematické rovině.

Další přítomná témata v článku: Proměnná vystihuje, jaká všechna témata byla v jednotlivých článcích referována společně se sexuálním násilím a zároveň se ho téma sexuálního násilí přímo netýká. Další přítomná témata jsou chápána jako samostatné obsahové celky. Ve většině případů se jedná o širěji rámcovaná témata jako například „Sociální sítě“, v některých specifických případech jsem přistoupila ke konkrétnímu označení dalšího tématu jako například „Odebírání dětí v rámci sociální péče“, jelikož jde o téma natolik jedinečné, že jej dle mého úsudku nelze patřičně obecně zarámovat. Zmíněné téma se ve článcích vyskytlo dvakrát. Některá další témata by svým charakterem mohla být podřazena obecnějšímu tématu, avšak byla to témata natolik specifická a v rámci tématu jim byla věnována velká pozornost a téma bylo pro celkové vyznění textu rozhodující, proto jsem se rozhodla téma zvlášť oddělit a docílit tak přesnějšího zachycení mediálního obrazu.

Na první pohled se jako problematické mohou jevit hodnoty „Římskokatolická církev“ a „Apel papeže“, přičemž druhá z jmenovaných by mohla být hyponymním k tématu „Římskokatolická církev“. Hodnota „Apel papeže“ vystihuje papežova nesouhlasná a odsuzující vyjádření směrem k pachatelům sexuálního násilí stran církevních hodnostářů a apel na nápravu těchto činů. Nicméně v kontextu bylo zmíněnému apelu papeže věnováno velké množství prostoru, některé články se věnovaly pouze papežovu apelu. Často se v článcích objevuje i téma „Cizinci“, což znamená, že v článku bylo výrazně artikulováno, že se reprezentovaná událost týká příslušníků cizí země. Dalším častým tématem byla i „Jiná zločinnost“, která k trestnému činu sexuálního násilí připojuje i jinou zločinnost jako například vraždy či jiné fyzické napadení.

---

³⁴ Označení sexuálního násilí, která se vyskytovala v titulku nebo v leadu se zpravidla v článku několikrát opakovala.

Vztah k elitní osobnosti: Proměnná vystihuje, zda je v článku téma usouvztažněno k nějaké elitní osobnosti, ve smyslu veřejně známé osoby.

Citace k tématu: Proměnná vystihuje, komu byl v článku dán prostor, aby se k tématu sexuálního násilí vyjádřil. Jsou zde zahrnuty pouze citace přímo k tématu sexuálního násilí, a to v přímé i nepřímé řeči. Krom oběti, pachatele či orgánů činných v trestním řízení jsem pro přesnost stanovila následující hodnoty:

„Zastánce oběti“ – typicky rodinný příslušník či osoba jinak blízká oběti, která se k tématu vyjádřila.

„Další organizace“ – jedná se o organizaci s jiným zaměřením, než je boj proti sexuálnímu násilí či trestná činnost. Konkrétně se v analýze jedná o jediný případ, konkrétně o vyjádření newyorské Metropolitní opery.

Označení oběti: Proměnná vystihuje přesné označení oběti v jednotlivých člancích, a to v rámci celého komunikátu.

Označení pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné): Proměnná vystihuje přesné označení pachatele v jednotlivých člancích, a to v rámci celého komunikátu, včetně jeho jména, pakliže se jedná o elitní (veřejně známou) osobnost. V případě, že pachatelem není elitní osobnost, ale je ve článku uvedeno pachatelovo jméno³⁵ přistoupila jsem k označení hodnoty „konkrétní jméno“, jelikož se domnívám, že by v tomto případě jmenování pachatele nebylo pro poskytnutí mediálního obrazu příliš relevantní.

Pohlaví oběti: Proměnná vystihuje krom jednoznačného rozdělení hodnot na „Žena“ a „Muž“ i hodnoty:

„Nezletilá“ – jedná se o dívky, které nedosáhly zletilosti.³⁶

„Nezletilý“ – jedná se o chlapce, kteří nedosáhli zletilosti.³⁷

„Nezletilí“ – zjednodušeně se jedná o děti obecně.³⁸

Pohlaví pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné): Platí totéž, co u předchozí proměnné.

---

³⁵ Nejčastěji se jednalo o označení pachatele ku příkladu „Petr J.“

³⁶ Hodnota vychází z předpokladu, že novináři brali ohled na jiný limit zletilosti v různých státech.

³⁷ ibidem

³⁸ ibidem

Metodologická skepse

„Objektivita zkoumání je dána tím, že jsme otevřeni kritice a sami usilujeme o sebekritický pohled na výsledky studia. Objektivita není pohledem odnikud, vždy se na daný problém díváme určitou optikou.“ (Gould, s. 27)

Ačkoliv jsem se snažila o důslednou a co možná nejpřesnější prezentaci smyslu práce a výsledků zkoumání, nemohu vyloučit, že jsem mohla v některých oblastech postupovat jinak a možná lépe pro dosažení vytyčeného cíle. Co však mohu na těchto řádcích deklarovat, je, že jsem se snažila vyvarovat subjektivním tvrzením, přílišnému zjednodušování či předpojatosti a odsuzování. Zároveň jsem si vědoma, že téma sexuálního násilí je společensky citlivé a fakt, že se dotýká především žen jako obětí, mi výrazně ztěžoval situaci. Navzdory onomu problematickému tématu a tomu, že jsem žena a zároveň výzkumnice, jsem se pokusila na téma dívat „zvenčí“ a nevstoupit do něj s apriori kritickým viděním, které by se pak odrazilo v analýze a tím pádem i v jeho výsledcích.

I přesto, že kvantitativní obsahová analýza patří k těm metodám, které se snaží poskytnou obraz reality oproštěn od subjektivity, jsem toho názoru, stejně jako řada kritiků kvantitativní obsahové analýzy, že bez subjektivity by vypracování analýzy nebylo možné. Přiznávám, že kategorie, které jsem sledovala, sice vycházely z inspirativních výzkumů a teoretických východisek daného tématu, ovšem i samotné rozhodnutí zvolit si konkrétní předmět zkoumání a jeho proměnné si žádá dávku subjektivity.

V této krátké kapitole není mým záměrem omluvit všechny chyby, kterých jsem se v práci případně dopustila a takzvaně si nad pochybeními „umýt ruce“, ale ve jménu kritické subjektivity připustit omyl a nechat otevřené dveře pro jiná stanoviska, komentáře a kritiku.

„Objektivita nespočívá v odosobnění a nezainteresovanosti (...), je to spíše schopnost natolik se odpoutat od svých preferencí, aby mohla být otevřená cesta pro další diskuzi, dalšímu zkoumání a kladům jiných stanovisek.“ (Fay 2002, s. 252)

VÝSLEDKY ANALÝZY

Na tomto místě představuji výsledky kvantitativní obsahové analýzy, která poskytuje mediální obraz tématu sexuálního násilí na nejčtenějších zpravodajských serverech za rok 2018. V následujících podkapitolách jsou zaznamenána získaná data, která odpovídají na výzkumné otázky artikulované výše. Data jsou níže předložena pro větší přehlednost nejprve v grafickém zpracování, následně jsou vysvětlena slovně. V závěru této kapitoly jsou hlavní zjištění analýzy sumarizována, včetně zachycení opakujících se rysů, které se v analyzovaných článcích objevily.

Kvantitativní analýza reprezentace sexuálního násilí na českých nejčtenějších zpravodajských serverech v roce 2018:

Období: 1. 1. – 31. 12.2018

Metoda: Kvantitativní obsahová analýza; metoda konstruovaného měsíce

Kontextová jednotka: Novinky.cz, iDnes.cz, Aktualne.cz

Výzkumný vzorek: články obsahující klíčová slova spojená s tématem sexuálního násilí na třech nejčtenějších zpravodajských serverech ve zvoleném období

Úplný seznam (počet článků): 1651; po redukci 1396

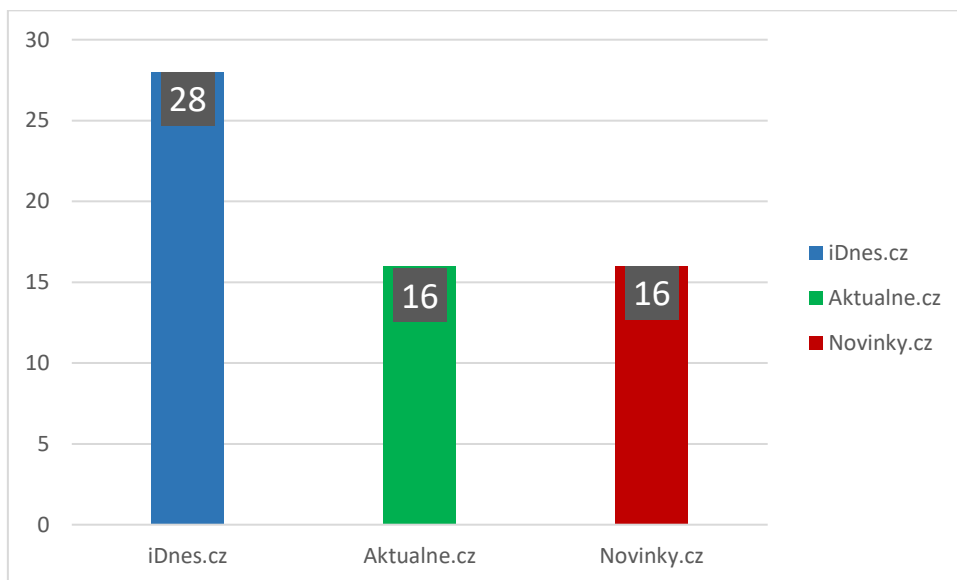
Výzkumný vzorek po použití metody konstruovaného měsíce (počet článků): 60

Hlavní zjištění

Celková četnost výskytu článků na jednotlivých severech

Nejvíce článků s tématem sexuálního násilí vyšlo na serveru **iDnes.cz**.

Graf č. 1: Celková četnost článků

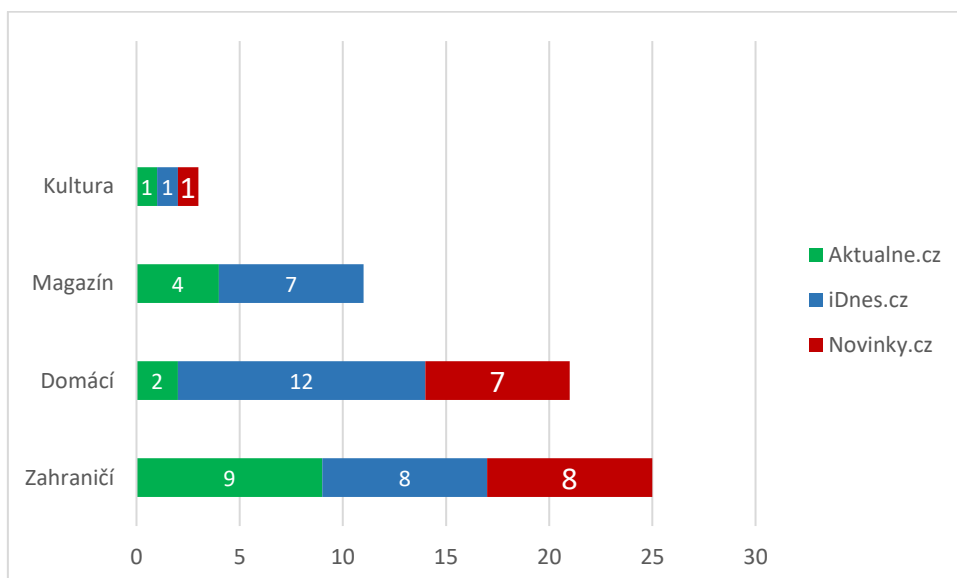

Rámování článků s tématem sexuálního násilí na jednotlivých serverech

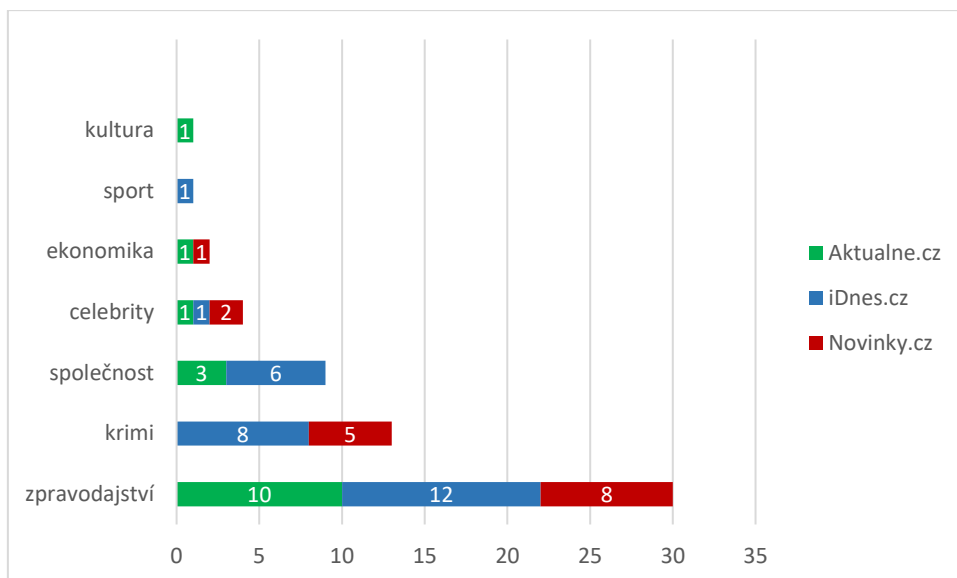
Nejvíce článků s tématem sexuálního násilí bylo zařazeno do hlavní rubriky **Zahraničí**.

Podrubrika, do které byly články primárně řazeny bylo **Zpravodajství**.

Graf č. 2: Hlavní rámování sexuálního násilí do rubrik

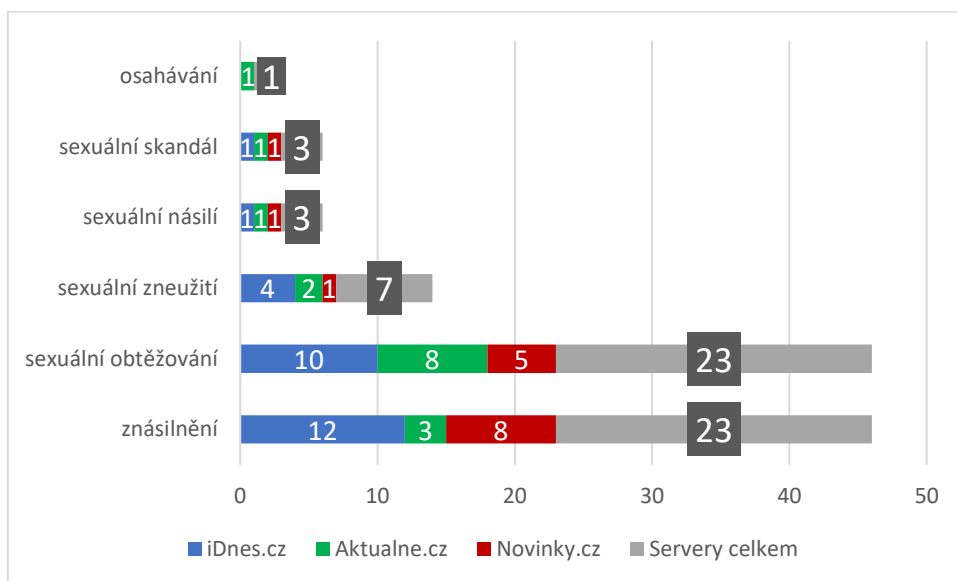
Graf č. 3: Vedlejší rámování sexuálního násilí do podrubrik

Primární označení sexuálního násilí na jednotlivých serverech

Nejčastěji bylo sexuální násilí primárně rámováno jako „znásilnění“ nebo „sexuální obtěžování.“

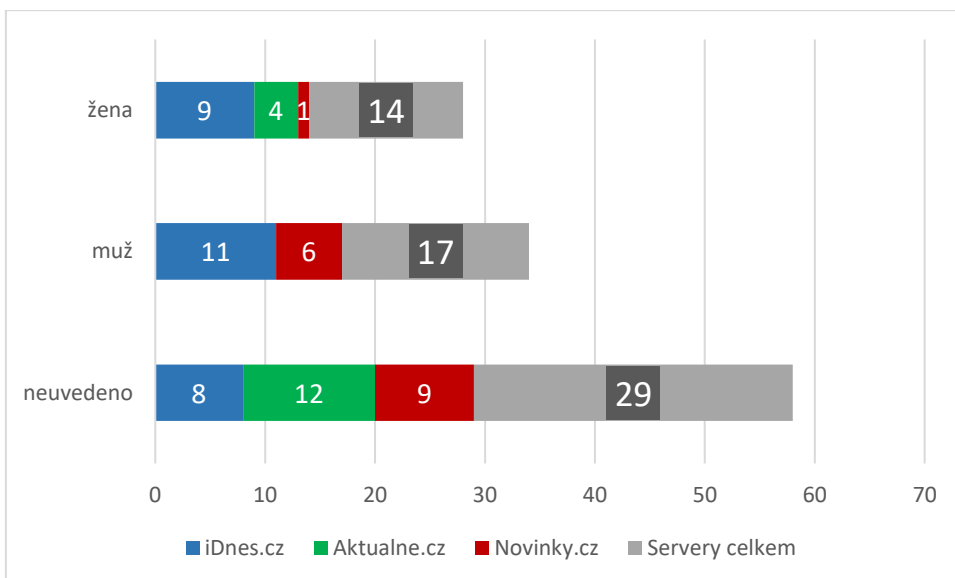
Graf č. 4: Hlavní rámování sexuálního násilí

Pohlaví autora (autorky) článku

Coby autorská osobnost u článků mírně převažuje **muž**, nicméně ve většině komunikátů **nebyl konkrétní autor uveden.**

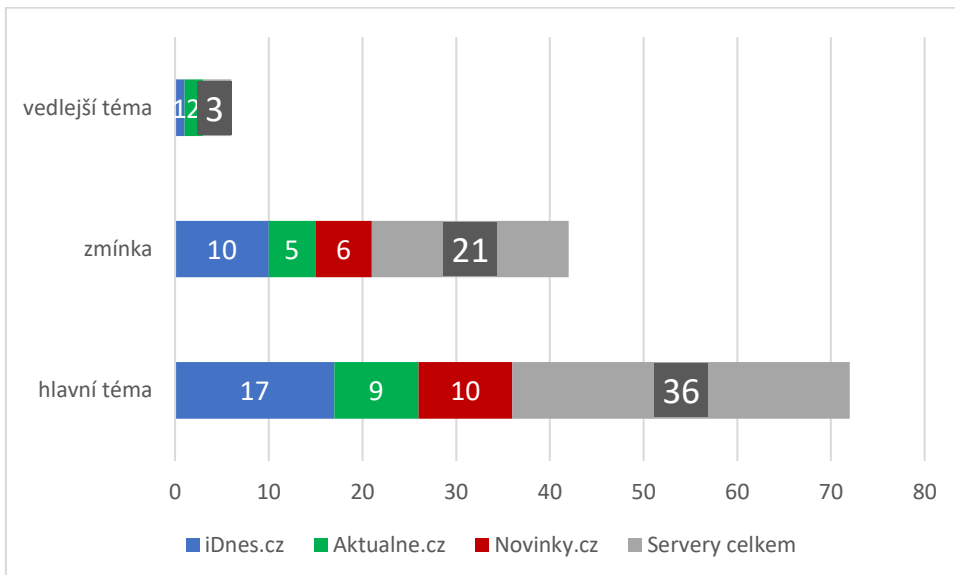
Graf č. 5: Pohlaví autora (autorky)

Důležitost tématu v rámci článku

Sexuální násilí bylo ve většině analyzovaných článků, ve kterých se téma vyskytlo, zpracováno jako hlavní téma.

Graf č. 6: Důležitost tématu

Další přítomná témata v článku

V článcích se objevilo celkem **41** specifických témat připojených k tématu sexuálního násilí.

Mezi nejčastějšími tématy byla:³⁹

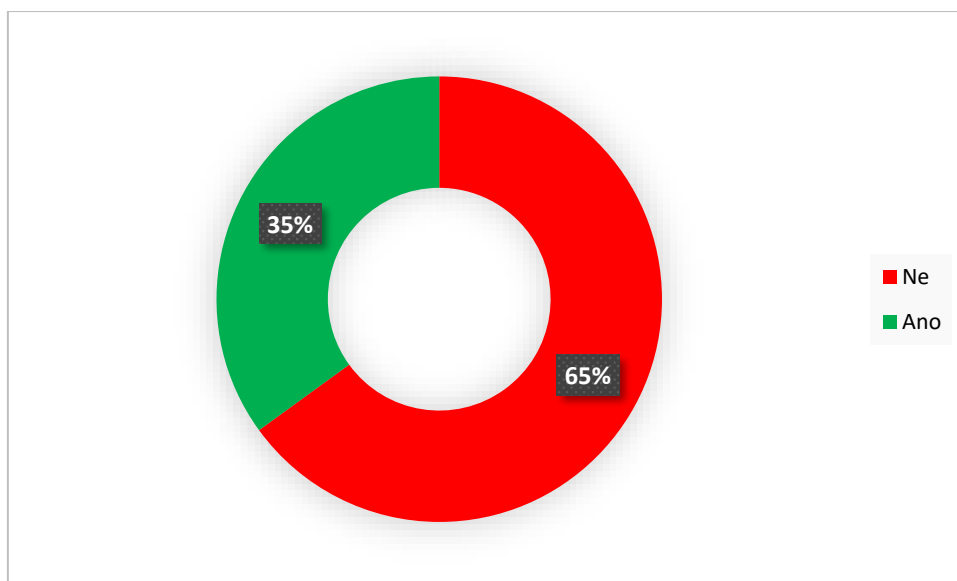
Tabulka č. 2: Pět nejčastějších dalších specifických témat přítomných v článcích

Téma	Počet článků			Témata celkem
	iDnes.cz	Aktualne.cz	Novinky.cz	
kampaň MeToo	7	5	2	14
televize a film	8	5	1	14
cizinci	5	1	4	10
jiná zločinnost	3	2	5	10
římskokatolická církev	1	2	2	5

Přítomnost elitních osob v článcích

Celkem ve **39** článcích (z celkových 60) nebyla zmíněna žádná elitní, tedy veřejně známá osoba.

Graf č. 7: Vztah k elitním osobám

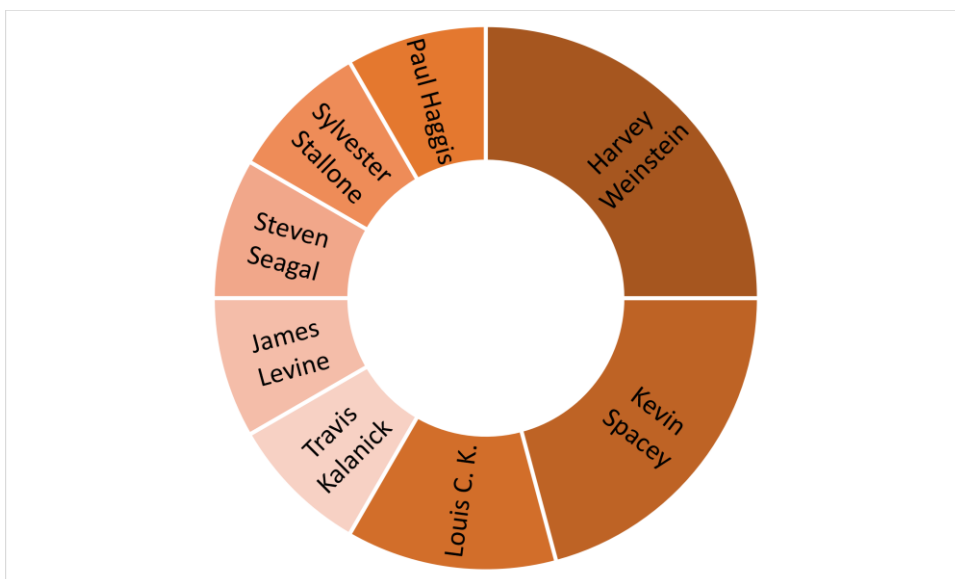
Mezi nejčastěji zmiňovanými osobnostmi byly:

Pachatelé/ Obvinění:

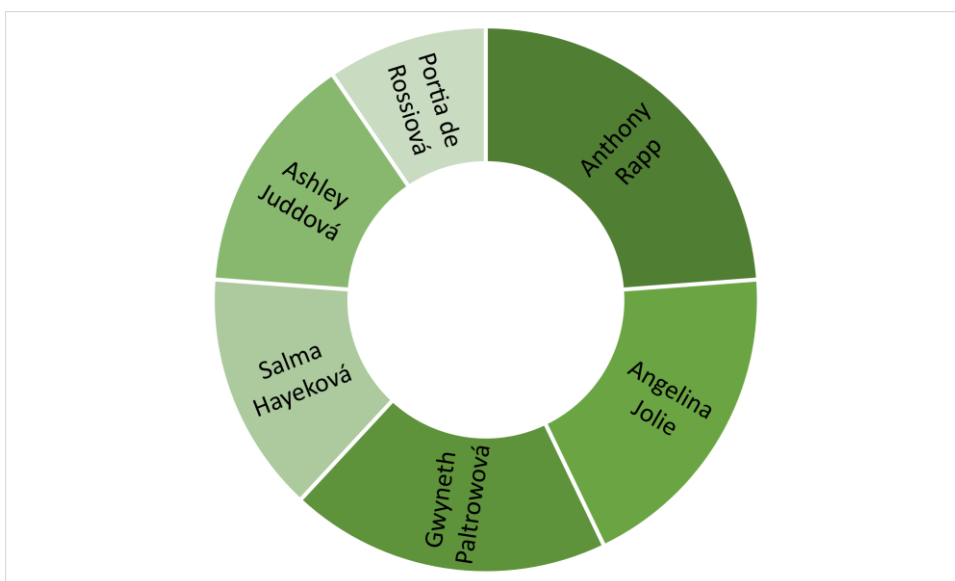
³⁹ Kompletní seznam dalších specifických témat vizte v Přílohách.

Graf č. 8: Přehled nejčastěji jmenovaných elitních osobností (pachatelé/ obvinění)

Oběti:

Graf č. 9: Přehled nejčastěji jmenovaných elitních osob (oběti)⁴⁰

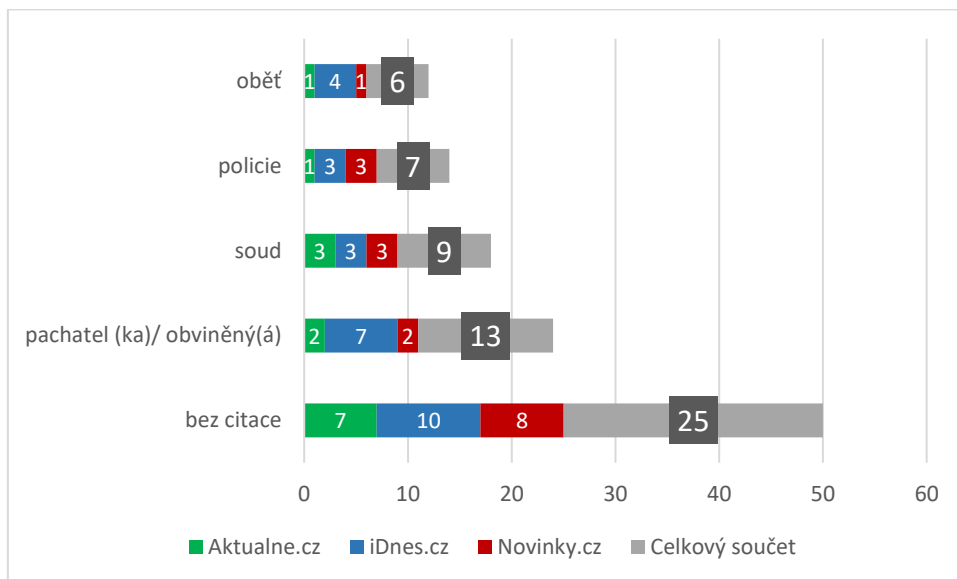
Citace v článkách

V článcích byl celkově poskytnut prostor celkem **19** různým mluvčím.

⁴⁰ Jména elitních osob jsou uvedena ve tvaru, jaký byl použit ve článcích, tzn. že ženská příjmení jsou přechýlena. Jedinou výjimkou je Angelina Jolie, jejíž jméno nechali novináři bez typického českého přechýlení, tedy v původním tvaru „Angelina Jolie“.

Mezi nejčastějšími mluvčími byly:⁴¹

Graf č. 10: Pět nejčastěji citovaných mluvčích

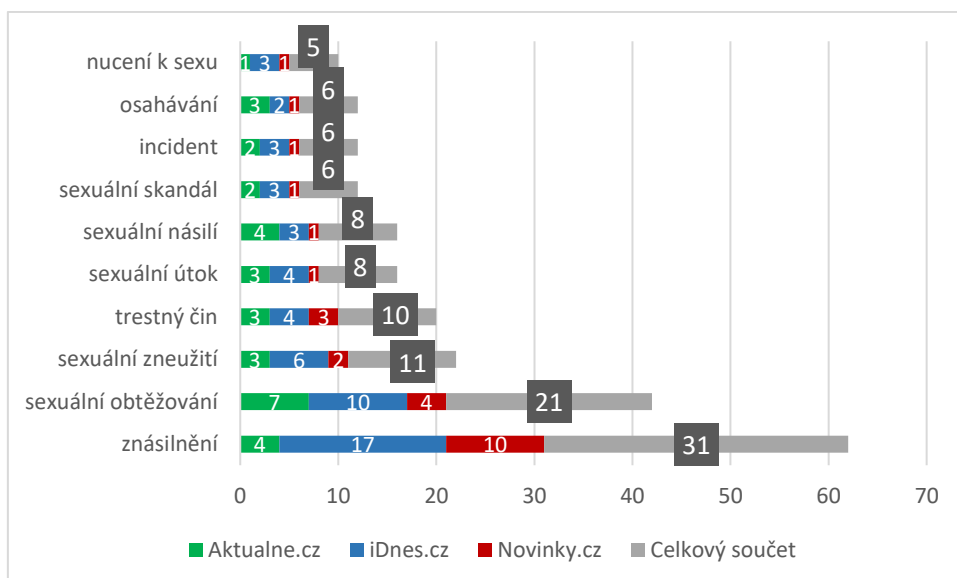

Označení sexuálního násilí

Články nabídly celkově **85** různých označení sexuálního násilí.

Nejčastějšími označeními byla:⁴²

Graf č. 11: Deset nejčastějších označení sexuálního násilí

⁴¹ Kompletní seznam citovaných mluvčích vizte v Přílohách.

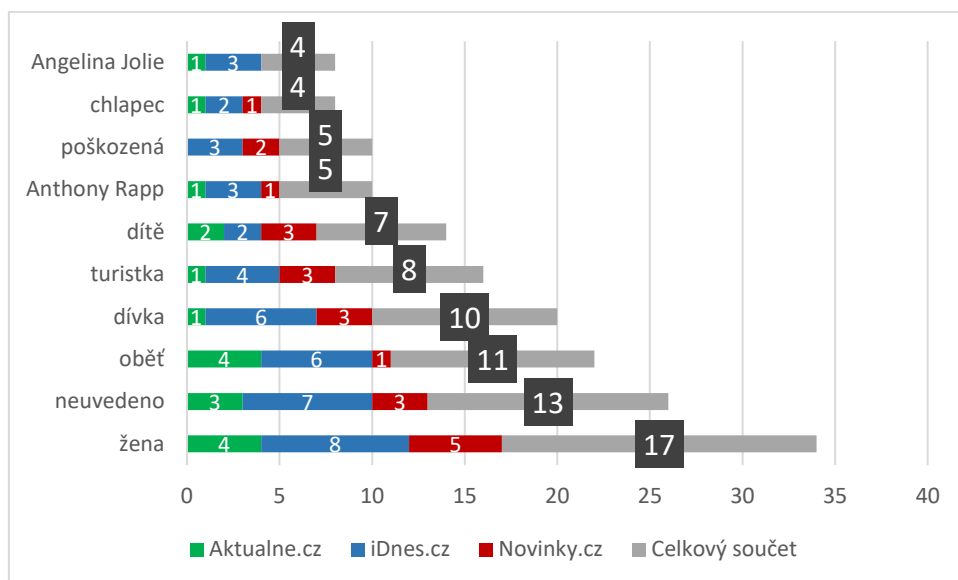
⁴² Kompletní seznam označení sexuálního násilí vizte v Přílohách.

Označení obětí

V článcích se objevilo celkem **130** různých označení obětí.

Nejčastější označení byla:⁴³

Graf č. 12: Deset nejčastějších označení obětí

Označení pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné)

Pachatel(ka) či obviněný(á) byli v článcích označováni celkem **155** způsoby.

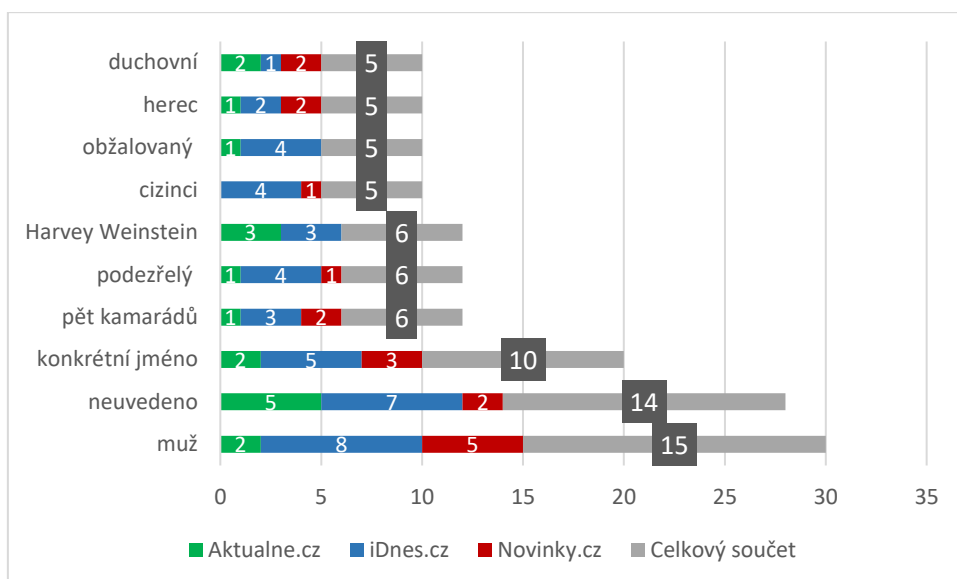
Mezi nejčastějšími označeními byly:⁴⁴

⁴³ Kompletní seznam označení vizte v Přílohách.

⁴⁴ ibidem

Graf č. 13: Deset nejčastějších označení pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné)

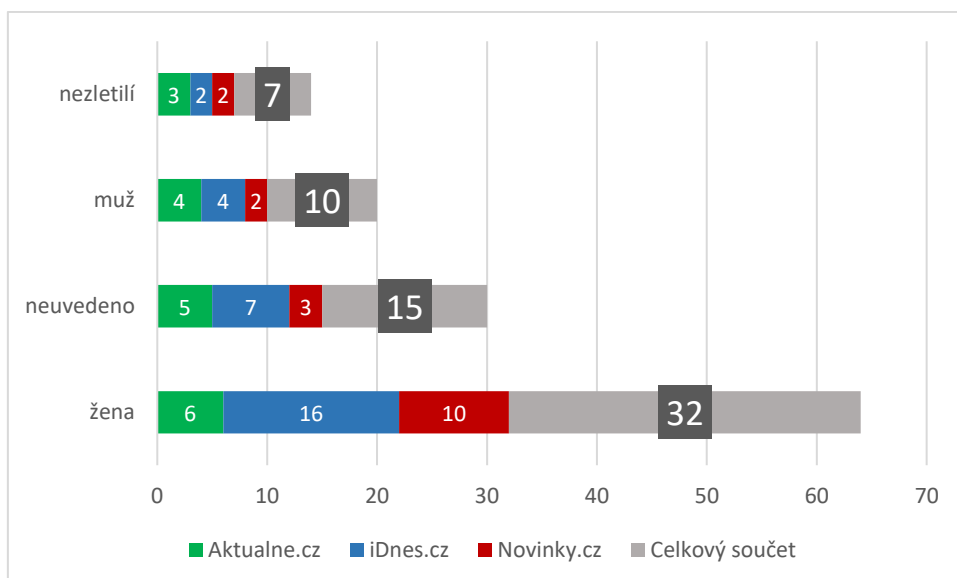

Srovnání pohlaví oběti a pohlaví pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné)

Pohlaví obětí:

Nejčastěji byla v článcích jako oběť reprezentována **žena**, a to na všech analyzovaných serverech.

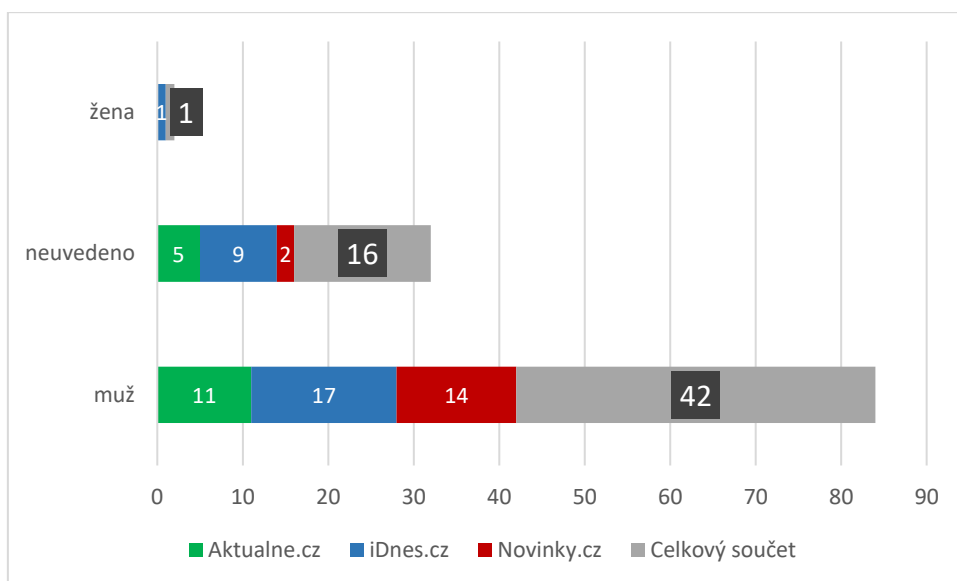
Graf č. 14: Pohlaví obětí

Pohlaví pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné):

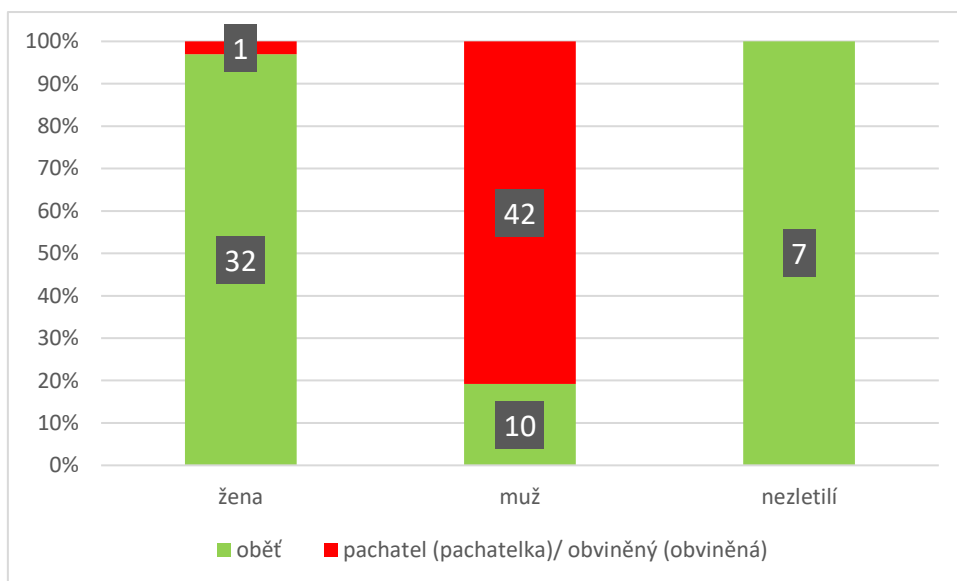
Nejčastěji byl v článcích jakožto pachatel/ obviněný reprezentován **muž**, a to na všech analyzovaných serverech.

Graf č. 15: Pohlaví pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné)

Celkové srovnání pohlaví obětí a pachatelů (pachatelek)/ obviněných:

Graf č. 16: Srovnání pohlaví obětí a pachatelů (pachatelek)/ obviněných

Celkově **nejčastější obětí** sexuálního násilí v analyzovaných článcích byla **žena**, naopak **nejčastějším pachatelem** či **obviněným** ze sexuálního násilí byl **muž**.

Sumarizace výsledků vzhledem k výzkumným otázkám

Předcházející grafické znázornění výsledků obsahové analýzy posloužilo k explicitnímu popisu zjištění četnosti a početnosti jednotlivých témat, která byla strukturována dle logiky položených výzkumných otázek, hlavní výzkumnou otázku nebo na ni navazují. Pro připomenutí hlavní výzkumná otázka zněla: Jakým způsobem tři nejčtenější zpravodajské servery referovaly o sexuálním násilí v roce 2018? Níže jsou zodpovězeny stanovené vedlejší výzkumné otázky.

VVO1: Které médium o tématu referovalo nejčastěji?

Nejvíce článků ve sledovaném období vyšlo na zpravodajském serveru **iDnes.cz**, a to nejen celkově, ale i v každém jednotlivém měsíci. Ovšem nelze z této skutečnosti automaticky vyvodit závěr, že se novináři na serveru iDnes.cz na téma sexuálního násilí „specializují“. Spíše se zde odráží fakt, že zmíněný server celkově produkuje vysoké množství textů a téma sexuálního násilí v agendě média není výjimkou.

Zpravodajské servery Aktualne.cz a Novinky.cz si stojí v četnosti vydaných článků naprosto rovnocenně, a to přesně s **16 komunikáty**.

VVO2: Jak je téma v médiích rámováno?

Nejfrekventovaněji bylo sexuální násilí na analyzovaných serverech primárně rámováno jako „**znásilnění**“ a „**sexuální obtěžování**“. Označení „znásilnění“ nejčastěji používaly servery iDnes.cz a Novinky.cz, „sexuální obtěžování“ pak bylo nejčastějším označením sexuálního násilí na serveru Aktualne.cz, a to v 50 % analyzovaných článků na zmíněném serveru.

Dalšími nejužívanějšími primárními označeními sexuálního násilí bylo „**sexuální zneužití**“, „**sexuální násilí**“, „**sexuální skandál**“ a „**osahávání**“.

Co se týče dalších konkrétních pojmenování sexuálního násilí v člancích se často objevovala i označení jako „trestný čin“, „sexuální útok“, „incident“ nebo „nucení k sexu“.

VVO3: Převažuje výrazně jakožto autor článků muž nebo žena?

Z analýzy vyplývá, že ve věci autorství článků ani jedno pohlaví výrazně **nepřevažuje**, tudíž se nedá určit, zda v redakcích převažuje preference ke zpracování daného tématu v rámci některého pohlaví. Avšak je nutno připomenout, že u většiny článků nebyl konkrétní

autor či autorka uvedena, a to téměř v 50 %. Ovšem je nutno mít opět na paměti, že je zde akcentován jen relativně malý vzorek komunikátů, tedy není na místě daný poznatek pokládat za obecně platné pravidlo.

VVO4: Jakou důležitost má téma sexuálního násilí v rámci článku a která témata jsou k němu připojena?

Sexuální násilí bylo ve většině případů v článcích **hlavním tématem**, nejméně se vyskytovalo jako téma vedlejší. Ku příkladu sexuální násilí jakožto pouze zmínka v článku se na serveru Aktualne.cz neobjevila ani jednou, což může nasvědčovat tomu, že Aktualne.cz se o tématu snaží pojednat širěji, nicméně k tomuto tvrzení by bylo zapotřebí komplexnějšího šetření.

VVO5: Bývají v článku zmiňovány elitní osobnosti, pakliže ano, které to jsou?

V analyzovaném vzorku se k elitním osobám vztahovalo **21** textů. Nejčastěji byli spojováni s tématem sexuálního násilí jakožto pachatelé bývalý hollywoodský producent **Harvey Weinstein**, herec **Kevin Spacey** nebo komik **Louise C. K.** Na místě obětí pak herečka **Angelina Jolie**, herec **Anthony Rapp** nebo herečka **Gwyneth Paltrow**.

VVO6: Kdo v článku dostává prostor pro vyjádření?

K tématu se nejčastěji v článcích vyjadřovali **pachatelé (pachatelky)/ obvinění (obviněné)**, nejméně prostoru pro vyjádření pak dostaly oběti. Ovšem převažovaly články, ve kterých nebyly zařazeny žádné citace k tématu.

VVO8: Jak je v článku označována oběť a jak je označován pachatel (pachatelka)/ obviněný (obviněná)?

Novináři pro označení obětí využívali nejčastěji pojmenování „žena“, „oběť“ nebo „dívka“. Za zmínku stojí, že ve spoustě článků se objevuje **věková charakteristika** oběti i pachatele (pachatelky) či obviněného (obviněné).⁴⁵

V označování pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné) převažovalo označení „muž“, „pět kamarádů“ či „obviněný“.

VVO9: Jaké je pohlaví oběti a pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné), je-li ve článku explicitně uvedeno?

---

⁴⁵ Vizte seznam označení v Přílohách

Většinu **obětí** v analyzovaných článcích zastupovaly **ženy**, a to v 53 %, mužům náleželo necelých 17 %, zbytek obětí byly podle serverů děti nebo nebylo pohlaví uvedeno. Naopak pachateli (pachatelkami)/ obviněnými byli na serverech muži, a to v 70 %, žena byla podle serverů pachatelkou pouze v jednom případě.

Texty většinou reprezentovaly sexuální násilí jako:

- a) trestné, nevhodné či skandální jednání,
- b) události, které se ve většině případů týkají zahraničí,
- c) téma, které je zpracováno primárně zpravodajsky,
- d) znásilnění nebo sexuální obtěžování,
- e) téma týkající se elitních osobností i ne veřejně známých osob,
- f) téma, které je spojeno se jménem Harveyho Weinsteina,
- g) téma, které se často váže k další zločinnosti,
- h) téma, které s sebou nese řadu dalších specifických témat, jako například římskokatolická církev nebo Hollywood,
- i) téma, které v článcích většinou není podpořeno citacemi zainteresovaných mluvčích, jako například oběti nebo pachatelé,
- j) téma, které je bohaté na různá označení sexuálního násilí i aktérů,
- k) problematiku, která se dotýká primárně žen jako obětí a mužů jako pachatelů,
- l) problematiku, která se týká v českém prostředí spíše jednotlivých kriminálních případů, v nichž nefigurují elitní osobnosti, v zahraničí pak převážně prostředí showbyznysu nebo církve.

Rysy zpravodajské mediální reprezentace sexuálního násilí ve výzkumném vzorku

Zde předkládám charakteristické rysy zpravodajské mediální reprezentace sexuálního násilí přítomné v analyzovaných článcích. Vycházím primárně z návrhu zpravodajských hodnot T. Harcupa a D. O'Neila (2016).

- **Obecná pojmenování i zcela konkrétní označení** – témata sexuálního násilí i jednotliví aktéři v reprezentovaných událostech v článcích bývají primárně pojmenování obecnými označeními jako „sexuální obtěžování“ nebo „oběť“ či „pachatel“. Ovšem novináři používají i velmi rozmanitý a konkrétní slovník

v označování jevů a aktérů jako například „ukájení se při telefonátu s obětí“ nebo „kdysi nejmocnější muž Hollywoodu“ či konkrétní jméno,

- **Negativita** – články pojednávající o sexuálním násilí jsou prezentovány buď jakožto trestné činy nebo společensky nepřijatelné či nevhodné chování,
- **konflikt** – v člancích se opakovaně objevuje střet různých stran, typicky oběť proti pachateli a naopak,
- **zábava** – kromě tématu sexu se v člancích vyskytují i témata jako showbiznys nebo sport,
- **drama** – reprezentované události jsou na daných serverech často prezentovány jako narativ s dramatickou strukturou,
- **kontinuita** – kromě kampaně MeToo se v průběhu roku opakovaně objevoval případ znásilněné zahraniční turistiky muži z Alžírsko,
- **vztah k elitním osobám a celebritám** – články v některých případech pojednávají o veřejně známých osobnostech jako například Harvey Weinstein, Kevin Spacey nebo Angelina Jolie,
- **velikost i bagatelizace** – v člancích je téma sexuálního násilí prezentováno jako celospolečenská záležitost, ovšem i jako nesystémový problém, týkající se jen jednotlivců nebo specifických oborů a odvětví jako je filmový průmysl,
- **geografická vzdálenost** – články referují ve většině případů o zahraničních událostech, tím pádem zde může nastat u recipientů dojem, že se téma sexuálního násilí ve větší míře týká zahraničí, nikoli České republiky, té případně pouze ojedinele,
- **věková specifikace aktérů** – v člancích se čteně vyskytlo u označení obětí i pachatelů (pachatelek)/ obviněných připojení jejich věku jako například „sedmnáctiletá dívka“ či „padesátiletý herec“.

Diskuze

Pakliže z jednotlivých zjištění sestavím ucelený výřez mediálního obrazu sexuálního násilí v daném období, mohu konstatovat, že reprezentace sexuálního násilí zcela nekoreluje se skutečným stavem. Sexuální násilí je dle statistik (např. výzkum organizace Persefona nebo Amnesty International) systémovým problémem, a to především v rodinném/ „domácím“ prostředí (partneři, přátelé, rodinní příslušníci). Dané zpravodajské servery

většinou prezentovaly téma jednak spíše jako selhání jednotlivce⁴⁶, za druhé, a to je v tomto bodě podstatnější, jako problematiku týkající se kampaně MeToo, ovšem pouze v souvislosti s celebritami či vlivnými osobnostmi showbyznysu. Za zmínku rovněž stojí, že problematiku sexuálního násilí daná média ve vybraném období prezentovala většinou jako problém vyskytující se převážně v zahraničí, nejčastěji v USA. Sexuální násilí dle odborníků z řad psychologů, sociologů či sociálních pracovníků není problematikou pouze jednotlivců, ale je ve velké míře i systémovým problémem, zároveň z průzkumů vyplývá, že s nějakou formou sexuálního násilí má zkušenost desetina Češek a Čechů, tudíž je zřejmé, že se problém v nezanedbatelné míře vyskytuje i v tuzemsku. (vizte kapitolu 1.2) Sexuální násilí jakožto systémový problém akcentovala daná média okrajově v souvislosti s římskokatolickou církví – např. v článcích byl přítomen apel papeže na účinné řešení tohoto problému v církvi. Není však vyloučeno, že soustavným referováním o jednotlivých případech, přeroste sexuální násilí v systémový problém i z pohledu médií, resp. jeho mediální reprezentace.

V článcích je na druhou stranu věrně akcentováno rozložení pohlaví, co se týče obětí a pachatelů/ pachatelek, tudíž daná média v analyzovaném období prezentovala sexuální násilí jako násilí, které je v drtivé většině pácháno muži na ženách⁴⁷. Je třeba také zdůraznit, že analyzované články nenesly výrazné prvky bagatelizace tématu.⁴⁸ Nelze ovšem tvrdit, že nastavený trend „bagatelizace feministických témat“, který vstoupil do českého mediálního prostoru v průběhu 90. let, se vytrácí. Naopak v souvislosti s kampaní MeToo, českými médii proběhlo několik bagatelizujících, či dokonce zesměšňujících sdělení. Skutečnost, že se bagatelizace tématu v analyzovaných článcích neobjevuje, může být zapříčiněno i například jednoduše tím, že zpravodajské texty se takového negativní tonality sdělení snaží vyhnout.

Pakliže by se jednotlivé rysy zde předloženého mediálního obrazu vyskytovaly dlouhodobě a vytvořily by „trend“ pro mediální reprezentaci sexuálního násilí, vkrádá se otázka, zda by mohla *nepřesná* reprezentace reality v médiích mít vliv na jednání recipientů, kteří by v krajních případech mohli dojít k závěru, že, a teď si pro ilustraci dovolím jistou nadsázku, se sexuální násilí objevuje pouze v USA, v prostředí showbyznysu a je velmi ojedinělé, aby bylo sexuální násilí pácháno v rámci rodiny či jiného okruhu blízkých.

---

⁴⁶ srov. McDonald, Charlesworth in: *Women's Studies International Forum* 2012

⁴⁷ srov. např. Easteal, Holland, Judd in: *Women's Studies International Forum* 2014; Oxman-Martinez, Marinescu, Bohard in: *Women's Studies International Forum* 2009;

⁴⁸ srov. např. Jedličková in: Hašková, Křížková, Linková 2006

Takový přístup by pak byl vzhledem k reálným zkušenostem naprosto mylný a v zásadě škodlivý.

Možnosti pro další zkoumání

Mediální obraz sexuálního násilí na vybraných zpravodajských serverech je dílčí sondou do komplexního diskurzu sexuálního násilí. Ačkoliv jsou zde manifestovány výsledky z analýzy dat z poměrně malého vzorku, mohou naznačovat obecnější rysy celé problematiky, alespoň v českém prostředí. Abych se vrátila na samotný začátek této práce, účelem práce je především poskytnout inspiraci k dalšímu zkoumání. Dovoluji si zde alespoň navrhnout některé směry, kterými by se zde prezentované poznatky mohly ubírat a otevřít tak prostor pro další diskuzi.

- a) Komplexní mediální obraz sexuálního násilí: Jak se mění mediální reprezentace sexuálního násilí napříč lety? Jak se liší reprezentace sexuálního násilí v českých a zahraničních médiích? Jaké jsou rysy zpravodajských sdělení referujících o sexuálním násilí? Jak se v textech o sexuálním násilí promítají tradiční zpravodajské hodnoty?
- b) Účinky médií na publikum: Utváří mediální agenda veřejné mínění?
- c) Směr kriticko-diskurzivní: Odráží se v mediálních textech některé mocenské projevy ve společnosti? Jak je nastaven mediální diskurz sexuálního násilí a proč je tak nastaven? Přispívá mediální reprezentace sexuálního násilí k stereotypizaci ženských a mužských rolí? Jaké jsou mýty o sexuálním násilí šířené v médiích a jak je demytizovat? Jak souvisí feminismus, sexuální násilí, média a veřejné mínění?
- d) Sociologický a psychologický směr: Jak vnímají mediální obraz sexuálního násilí oběti a pachatelé (pachatelky)/ obvinění (obviněné)? Proč se liší mediální prezentace sexuálního násilí od reálných zkušeností? Jak využít média k destigmatizaci obětí? Bylo by vhodné navrhnout novinářům zásady pro zpracování textů týkajících se sexuálního násilí? Může analýza mediálních obsahů tématu sexuálního násilí nějak přispět ke sledování dopadu a prosazování společenských změn?

ZÁVĚREM: Média jako okno do reality sexuálního násilí

Zpravodajství má sloužit k orientaci v sociálním světě, nikoliv zastupovat realitu samotnou.
(McQuail 1994)

Držme se chvíli nejjednoduššího chápání zprávy, a to jakožto spojovatele s reálným světem. Zpravodajství může pro někoho automaticky znamenat pravdu, tudíž i tak závažné téma jako sexuální násilí přijímá pouze skrze média. Právě reprezentace je pro něj skutečná realita, ne pouze ono „znovuzpřítomnění“ událostí, ale přítomnost samotná. Výše uvedené výsledky analýzy ukazují, že daná reprezentace reality v médiích může být *nepřesná*. Ono zjištění samozřejmě není nikterak objevným v rámci mediálních studií, ovšem je potřeba si tuto skutečnost stále připomínat, zvláště ve světě přesyceném médiem, ve kterém právě žijeme.

Sexuální násilí je patologickým jevem, tudíž v obecném slova smyslu jevem nežádoucím a porušující společenskou normu. Jsou to rovněž všechny sankciované formy a podoby deviantního chování. Úzce s patologickými jevy souvisí i studium příčin jejich vzniku. (Urban, Dubský 2012, s. 69). V těchto tezích je částečně obsaženo, proč je žádoucí se výzkumem jednotlivých patologických jevů zabývat i v mediálních studiích, a to proto, že média mohou být jednou z příčin výskytu patologických jevů ve společnosti. Zároveň se jedná o jevy nebezpečné pro jednotlivce i celou společnost a jejich zkoumání *by mělo* prostupovat všemi známými vědami, včetně těch mediálních.

Jakou mají média funkci ve společnosti je věčnou otázkou a odpověď není jednoznačná. Funkce médií se mění v závislosti na době, ve které se společnost ocitá, na způsobu užívání médií, jejich materiální podobě, rychlosti, přijetí stran recipientů a v tomto duchu by se dalo pokračovat ještě na několik řádků. V řeči metafor mohou média zjednodušeně zastávat funkci zmiňovaného „tlumočnicka“, „hlásné trouby“ nebo mohou být samostatnou „entitou“, která sama disponuje potenciálem spolu-utvářet společnost.⁴⁹ Pro jistotu zde rovnou v návaznosti na tuto tezi avizuji, že ji nepokládám za obecnou pravdu, spíše jako jednu z možností, jak k médiím přistupovat.

Zpravodajské obsahy se během svého vývoje vyprofilovaly mj. jako manifesty negativních událostí a témat.⁵⁰ Novináři jsou pak jakýmsi průvodci čtenářům po těchto

---

⁴⁹ srov. teze M. McLuhanna: „*Médium je sdělením*.“

⁵⁰ srov. např. výzkumy zpravodajství GUMG

negativních cestách, což je v zásadě velmi zodpovědný úděl. Z informačního univerza vybírají a tlumočí aspekty reality a formují je do srozumitelné podoby. Stejně tak do jisté míry mohou spoluurčovat, co je ve společnosti „dobré“ a co „špatné“. Komunikace pak může být pomyslnou šachovnicí, kde černé figurky zastupují „to špatné“ ve společnosti, bílé (překvapivě) naopak „to dobré.“ Média a novináři pak mohou být buď pěšáky, kteří na pokyn na šachovnici rozehrávají boj mezi oběma stranami, nebo jsou králem, který onen pokyn vydává. Ve jménu této jednoduché metafory je pak sexuální násilí, a samozřejmě další patologické jevy, „to špatné“ ve společnosti a novinář *by to měl* ideálně čtenářům takto předat, včetně zohlednění citové vypjatosti tématu a snahy vyhnout se ku příkladu zbytečné rekviktimizaci obětí. Pakliže se tak neděje a novinář dané nepřijatelné patologické jednání prezentuje jako „normální“, sledujeme de facto legitimizaci sociální patologie v přímém přenosu.

Na úplný závěr se vrátím na začátek této práce, která si kladla za cíl předložit mediální obraz sexuálního násilí na nejčtenějších serverech v konkrétním období roku 2018, tedy v době, kdy se sexuální násilí stalo díky kampani MeToo rezonujícím celospolečenským tématem. Jelikož je sexuální násilí závažným systémovým problémem napříč celou společností, doufám, že výsledky analýzy a jejich, byť pouze povrchové interpretace, poslouží jakožto podklad či inspirace pro další zkoumání, a to nejen na poli mediálních studií. Pozornost dalšího zkoumání by si toto téma zasloužilo i proto, že je s ním úzce spjata působení *moci* ve společnosti.

POUŽITÉ PRAMENY

PRIMÁRNÍ: ZDROJE:

Novinky - Novinky.cz. *Novinky – Novinky.cz* [online]. Copyright © [cit. 20.06.2020].

Dostupné z: <https://www.novinky.cz/>

iDnes - iDnes.cz. *iDnes - iDnes.cz* [online]. Copyright © [cit. 20.06.2020]. Dostupné

z: <http://www.idnes.cz/>

Aktuálně - Aktuálně.cz. *Aktuálně - Aktuálně.cz* [online]. Copyright © [cit. 20.06.2020].

Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/>

SEKUNDÁRNÍ ZDROJE:

BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál, 2006.

BERELSON, Bernard. *Content analysis in communication research*. Free Press, 1952.

BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999.

BROWMILLER, Susan. *Against Our Will: Men, Women, and Rape*. New York: Bantam Books, 1976.

BROWN, Richard M. *The Gatekeeper Reassessed: A Return to Lewin In: Journalism Quarterly*. Thousand Oaks: SAGE Publication, Ltd., 1979.

BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. Studium (Barrister & Principal).

DEUZE, Mark. *National news cultures: Towards a profile of journalists using cross-national survey findings In: Adolescence*. Thousand Oaks: SAGE Publication, Ltd., 2002.

DUROZOI, Gérard a André ROUSSEL. *Filozofický slovník*. Praha: EWA, 1994.

DYER, Richard. *The matter of images: essays on representations*. London New York: Routledge, 1993.

EASTEAL, Patricia, Kate HOLLAND, Keziah JUDD. *Enduring themes and silences in media portrayals of violence against women In: Women's Studies International Forum*. Amsterdam: Elsevier, 2015.

ENTMAN, Robert M. *Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm In: Journal of Communication*. Oxford: Oxford University Press, 1993.

- FAY, Brian. *Současná filozofie sociálních věd*. Praha: Slon, 2002.
- FESTINGER, Leon. *When prophecy fails*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1956.
- FISKE, John. *Introduction to Communication Studies*. London: Routledge, 1982.
- FORET, Martin, Marek LAPČÍK a Petr ORSÁG. *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.
- FREEDMAN, Jonathan L. *Media Violence and its Effect on Aggression: Assessing the Scientific Evidence*. Toronto: University of Toronto Press, 2002.
- FRIEDAN, Betty. *Feminine mystique*. Rozš. vyd., s novou Předmluvou a Epilogem autorky. Přeložil Jaroslava KOČOVÁ. Praha: Pragma, 2002.
- FUNKHAUSER, Ray G. *The Issues of the Sixties: An Exploratory Study In The Dynamics of Public Opinion In: Public Opinion Quarterly*. Oxford: Oxford University Press, 1973.
- GALTUNG Johan, Mari Hombøe RUGE. *The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers In: Journal of Peace Research*. Thousand Oaks: SAGE Publication, Ltd., 1965.
- GERBNER, George. *Communications Technology and Social Policy. Understanding the New Cultural Revolution*. New York: Wiley, 1973.
- GILES, David. *Psychology of the Media*. London: Palgrave Macmillan, 2010.
- GUNTER, Barrie. *Media Violence: Is There a Case for Causality?* Thousand Oaks: SAGE Publication, Ltd., 2008.
- HALL, Stuart (ed.). *Representation: cultural representations and signifying practices*. London: SAGE Publications, 1997. Culture, media and identities.
- HALLIN, Daniel C. a Paolo MANCINI. *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*. Přeložil Tomáš TRAMPOTA. Praha, Česká republika: Portál, 2008.
- HARCUP, Tony, Deirde O'NEIL. *What is News? News values revisited (again) In: Journalism Studies*. Milton Park: Taylor & Francis, 2016.
- HARCUP, Tony, Deirde O'NEIL. *What is news? Galtung and Ruge revisited In: Journalism Studies*. Milton Park: Taylor & Francis, 2001.

- HAŠKOVÁ, Hana, Alena KRÍŽKOVÁ, Marcela LINKOVÁ. *Mnohohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006.
- HORHEIMER, Max, Theodore W. ADORNO. *Dialektika osvícenství*. Nove město: Oikoymenth, 2009.
- HORKHEIMER, Max. *Critical theory*. New York: Continuum Publishing, 1982.
- CHLUMSKÁ, Eva. *Úvod do mediálních studií*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.
- KALIBOVÁ, Klára, ed. *Násilí z nenávisti, rasismus a média: jak nepsat černobíle o barevném světě*. Praha: In IUSTITIA, 2011.
- KALLVIK, Emma. *A Critical Discourse Analysis of Sexual Violence and Power: #metoo in Swedish media*. 2018.
- KANT, Immanuel. *Základy metafyziky mravů*. Praha: Svoboda, 1992.
- KELLNER, D. *Media Culture: Cultural Studies, Identity and Politics Between the Modern and the Postmodern*. New York: Routledge, 1995.
- KOLÁŘOVÁ, Marta. *Protest proti globalizaci. Gender a feministická kritika*. Praha: Slon, 2009.
- KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie*. Olomouc. Univerzita Palackého, 2009.
- KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. *Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?*. Praha: In Iustitia, 2014.
- KUTIKOVA, Yuliia, Maria R. FREIRE, Sofia J. SANTOS. *Agenda-setting and framing in foreign policy: The case of Russian and Ukrainian televised coverage of the Crimea Case* In: *ANUS.NET e-journal of International Relations*, 2019.
- LULL, James, HINERMAN, Stephen. *Media Scandals*. New York: Columbia Press, 1996.
- MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, M. et al. *(RE)prezentace žen v médiích*. Praha: Gender Studies, o.p.s, 2003.
- MCCOMBS, Maxwell E. *Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál, 2009.
- MCCOMBS, Maxwell E., Donald L. SHAW. *The Agenda-setting Function of Mass Media* In: *Public Opinion Quarterly*. Oxford: Oxford University Press, 1972.

- MCDONALD, Paula, Sara CHARLESWORTH. *Framing sexual harassment through media representation In: Women's Studies International Forum*. Amsterdam: Elsevier, 2012.
- MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Přeložil Jan JIRÁK, přeložil Marcel KABÁT. Praha: Portál, 1999.
- NAGL-DOCEKAL, Herta. *Feministická filozofie: výsledky, problémy, perspektivy*. Přeložil Hana HAVELKOVÁ. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2007. Studijní texty (Sociologické nakladatelství).
- NEWBOLD, Chris, Oliver BOYD-BARRETT, Hilde van den BULCK. *Media book*. London: Arnold, 2002.
- NOELLE-NEUMANN, Elisabeth. *The Spiral of Silence a Theory of Public Opinion In: Journal of Communication*, Washington D. C.: International Communication Association, 1974.
- OSVALDOVÁ, Barbora. *Česká média a feminismus*. Praha: Libri, 2004. Gender sondy.
- OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. 2., upr. vyd. Praha: Karolinum, 2011.
- OXMAN-MARTINEZ, Jacqueline, Valentine MARINESCU, Isabelle BOHARD. *Shades of violence: The media role In: Women's Studies International Forum*. Amsterdam: Elsevier, 2009.
- PARK, E. Robert. *News as a Form of Knowledge In: the Sociology of Knowledge*. Chicago: The University of Chicago Press, 1940.
- PARSE, Rosemarie R., *Qualitative Inquiry: The Path of Sciencing*. Burlington Jones & Bartlett Publishers, 2001.
- PEIRCE, Charles S. *Sémiotika*, ed. Bohumil Palek. Praha: Karolinum, 1997.
- REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004.
- SCRUTON, Roger. *Kant*. Praha: Argo, 1996.
- SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace.
- SHOEMAKER, Pamela, Stephen REESE. *Mediating the Message: Theories of Influences on Mass Media Content*. Harlow: Longman, 1996.

- SMETÁČKOVÁ, I., & PAVLÍK, P. *Sexual Harassment at Universities: Definition, Methodology, Research Results*. In: *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 47(2), 361-388, 2011.
- ŠEBESTOVÁ, J. *Fakta a mýty o sexuálním obtěžování*. *Gender, výzkum, rovné příležitosti* 6 (2): 15-18, 2006.
- ŠKODOVÁ, Markéta, Jan ČERVENKA a kol. *Agenda-setting: teoretické přístupy*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008.
- ŠUBRT, Jiří. *Kapitoly ze sociologie veřejného mínění*. Praha: Karolinum, 1998.
- TICHENOR, P. J., G. A., DONAHUE, C. N., OLIEN. *Mass Media Flow and Differential Growth in Knowledge In: Public Opinion Quarterly*. Oxford: Oxford University Press, 1970.
- TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010.
- TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha, Česká republika: Portál, 2006.
- URBAN, Lukáš, Josef DUBSKÝ a Karol MURDZA. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada. Žurnalistika a komunikace, 2011.
- WANTA, Wayne, Sofiya TARASEVICH. *Agenda-Setting and Priming Theories*. Hoboken: Wiley, 2019.
- WANTA, Wayne. *The Public and the National Agenda: How People Learn about Important Issues*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 1997.
- WEAVER, David H., WILHIOT C. G. *The American Journalist: A Portrait of U. S. News People and Their Work*. Bloomington: Indiana University Press, 1986.
- WESTERSTÅHL, Jörgen. *OBJECTIVE NEWS REPORTING: General Premises In: Communication Research*. Thousand Oaks: SAGE Publication, Ltd., 1983.
- WHITE, David M. *The "Gate Keeper": A Case Study in the Selection of News*. Thousand Oaks: SAGE Publication, Ltd., 1950.

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Celková četnost článků

Graf č. 2: Hlavní rámování sexuálního násilí do rubrik

Graf č. 3: Vedlejší rámování sexuálního násilí do podrubrik

Graf č. 5: Pohlaví autora (autorky)

Graf č. 6: Důležitost tématu

Graf č. 7: Vztah k elitním osobám

Graf č. 8: Přehled nejčastěji jmenovaných elitních osobností (pachatelé/ obvinění)

Graf č. 9: Přehled nejčastěji jmenovaných elitních osob (oběti)

Graf č. 10: Pět nejčastěji citovaných mluvčích

Graf č. 11: Deset nejčastějších označení sexuálního násilí

Graf č. 12: Deset nejčastějších označení oběti

Graf č. 13: Deset nejčastějších označení pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné)

Graf č. 14: Pohlaví obětí

Graf č. 15: Pohlaví pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné)

Graf č. 16: Srovnání pohlaví obětí a pachatelů (pachatelek)/ obviněných

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Datová matice

Tabulka č. 2: Pět nejčtenějších dalších specifických témat přítomných v článcích

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1: Inspirativní teorie pro P. L. Bergera a T. Luckmanna, vlastní zpracování

Obr. č. 2: Kritéria objektivitity podle J. Westerståhla (1983), vlastní zpracování

Obr. č. 3: Zastoupení jednotlivých typů genderově podmíněného násilí ve sledovaných tištěných a online médiích v celém vzorku (období červenec 2010 – červen 2011 a červenec 2014 – červen 2015), zdroj: Analýza mediálního zobrazování genderově podmíněného násilí, 2016

Obr. č. 4: Osobní zkušenosti s rolí oběti podle forem násilí, zdroj: Průzkum Sexuální násilí očima české veřejnosti, Persefona z. s.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Přehled všech dalších specifických témat přítomných v článcích

Příloha č. 2: Přehled mluvčích citovaných v článcích

Příloha č. 3: Přehled všech označení sexuálního násilí přítomných v článcích

Příloha č. 4: Přehled všech označení obětí přítomných v článcích

Příloha č. 5: Přehled všech označení pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné) přítomných v článcích

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Přehled všech dalších specifických témat přítomných v článcích

Jiná zločinnost; kampaň MeToo; Cizinci; Rodinné prostředí; Boj proti sexuálním násilím; Prostituce; Obchod s bílým masem; Vězeňské prostředí; Zneužívání na síti; Pornografie; Armáda; Bagatelizace sexuálního násilí; Sociální sítě; Donald Trump; Římskokatolická církev; Televize a film; Youtubering; Buddhistické náboženství; Apel papeže; Odebírání dětí v rámci sociální péče; Teplé počasí; Zábava na internetu; Policejní prostředí; Sex a vztah; Celebrity; Kulturní skandály; Dětské domovy; Výchovný ústav; Politika; Gastronomie; Populární hudba; Hollywood; Balet; Šipky; Taxislužba Uber; Filmová ocenění; Silvestrovské oslavy; Psychické problémy; Přehled kulturních akcí; Žádná další.

Příloha č. 2: Přehled mluvčích citovaných v článcích

Policie; Organizace proti sexuálnímu násilí; Oběť; Zastánce oběti; Pachatel/ Obviněný; Soud; Politik; Elitní osobnost; Psycholog; Svědek; Novinář; Jiný respondent; Údajný pachatel; Další organizace; Oběti v kampani MeToo; Respondent mediálního rozhovoru; Právní zástupce oběti; Právní zástupce pachatele/ obviněného; Elitní osobnost; Bez citace.

Příloha č. 3: Přehled všech označení sexuálního násilí přítomných v článcích

Sexuální násilí; Sexuální zneužití; Znásilnění; Sexuální napadení; Sexuální obtěžování; Sexuální útok; Svádění k pohlavnímu styku; Násilí na ženách; Osahávání; Útočné chování; Incident; Nevhodně chování; Získání erotických snímků a videí pod nátlakem; Vydírání; Pohlavní zneužití; Sexuální nátlak; Nucení k sexu; Sexuální skandál; Zneužití; Týrání; Obtěžování; Činit sexuální potěšení; Trestný čin zbavení svobody; Pohlavní styk; Trestný čin; Osudná záležitost; „Násilně si ženu vzal“; Svádění k pohlavnímu styku; Přiměnění k sexuálnímu styku; Přinucení k sexuálnímu styku; Přinucení k orálnímu sexu; Donucení k ponižujícím sexuálním scénám; Sexuální atak; Sexuální; Vyhrožování; Masturbace před obětí; Nezodpovědné chování; Lákání k sexu; Praktiky; Nucení oběti dívat se na pachatele při sprchování; Událost; Kauza; Nemravné návrhy; Svádění; Nešetrné dotýkání; „Měl ruce všude“; Líbání; Sahání na oběť; Vymyšlené historky; Ponižování; „Přetažení kombiné přes hlavu a nechání oběti stát před herci v zákulisí s obnaženými nadry“; Obnažení se před obětí; Trapná situace; Chycení za zadek; Říkání neslušných vtipů; Sexuální aféra; Poklesky; Vynucení polibku; Sahání na prsa; Sexuální narážky; Nátlak; „Rozepnutí halenky, stažení kalhot, přehnutí oběti přes židli a soulož“; Ukájení se při telefonátu s obětí; Nepřístojnosti; Probírání sexuálních fantazií; Nevhodné dotyky; Donucení k sexu bez souhlasu; „nabízení sexu, i když oběť jasně dala najevo, že nemá zájem“; Osahávání hýždí a stehen; Verbální a fyzické napadení; „Hříchy minulosti“; Vydírání; Aféra; „Ubohý a naprosto lživý příběh“.

Příloha č. 4: Přehled všech označení obětí přítomných v článcích

Oběť; Žena; Nezletilá dívka; Ženy; Unesená; Údajná oběť; Mladík; Anthony Rapp; Muž; Herec; Údajná oběť; Poškozená; Irská turistka; Z násilněná žena; Cestující; Turistka z Irska; Irka; Pětatřicetiletá žena; Cizinka; Čtyřicetiletá žena; Napadená žena; Nezletilá; Jedenáctiletá sestra; Bývalá přítelkyně; Dítě; Chlapec; Sedmiletá dívka; Devítiletý chlapec; Seminarista; Zneužitá dcera; Dcera; Sedmiletá dcera; Nezletilá dcera; Mniška; Sestra; Nezletilí; Nezletilec; Mladý muž; Svědek; Policistka; Mladý fotbalistka; Učitelka; Irská občanka; Čtrnáctiletá dcera; Postižený chlapec; Třináctiletý postižený chlapec; Herečka; Melissa Gillbertová; Někdejší playmate; Kolegyně; Šestnáctiletá dívka; Natasha Henstridgeová; Olivia Munnová; Prvně jmenovaná; Portia de Rossiová; Lesbická herečka; manželka moderátorky Ellen DeGeneresové; Americký herec; Louise Postová; Hudebnice; Devětadvacetiletá herečka; Ashley Juddová; Hvězda; Angelina Jolie; Gwyneth Paltrowová; Téměř pět milionů lidí; Sedm desítek žen; Salma Hayeková; „Všichni, kteří prolomili mlčení a připojili se ke kampani proti sexuálnímu obtěžování #MeToo“; Muži; Mladý muž pod třicet; Roberto Cavazos; Mexický herec; Dvacet mužů; Tři ženy; Rachel Crooksová; Jessica Leedssová; Samantha Holveyová; Kathryn Rosseterová; Scénáristka; Cori Thomasová; Sedmnáctiletá filmová praktikantka; Anna Grahamová; Dnes třiapadesátiletá herečka; Heather Lindová; Čtyři ženy; Moderátorka; Leeann Tweedenová; Bývalá asistentka; Bývalá poradkyně; Sedmnáctiletá dívka; Náctiletá dívka; Nezletilý chlapec; Novinářka; Dotyčná; Mladá levicová aktivistka; Kolegyně z branže; Komička; Dana Goodmanová; Abby Schachnerová; Julia Wolovová; Rebecca Corryová; Portia de Rossiová; Julianna Marguliesová; Jenny McCarthyová; Modelka; Čtyři zaměstnankyně; Tři ženy; Keri Claussen Khalighi, Tehdejší poradkyně; „Propuštěný a pomstychtivý zaměstnanec“; Pět členů souboru; Dvě ženy; „Desítky nejen hollywoodských hereček“; Paz de la Huerta; Dnes třiatřicetiletá herečka; Hollywoodská herečka; Obyčejné ženy; Zdravotní sestra; Pokojská; Servírka; Pracovnice v továrně; Filmové divy; Méně privilegované pracující ženy; McGowanová; bývalá snoubenka Marilyn Mansonová; Desítky žen; Muži; Neuvedeno.

Příloha č. 5: Přehled všech označení pachatele (pachatelky)/ obviněného (obviněné) přítomných v článkách

Údajný útočník; Podezřelý; Pachatel; Neznámý muž; Obžalovaný; Sexuální loudil; Únosce; Kevin Spacey; Herec; Cizinci; Muž; Obviněný; Pět kamarádů; Alžířan; Jednadvacetiletý Alžířan; Propuštěný Alžířan; šestice Alžířanů; Zločinec; Podezřelý; Rusky mluvící cizinec; Odsouzený; „Konkrétní jméno“; Mladík; Kněží; Kardinál; Viník; Duchovní; Církevní hodnostář; Provinilec; Pedofilní kněží; Pedofil; Provinilec; Buddhistický mnich; Představený; Komplic; Čtyřiapadesátiletý J. T.; Kněz; Přední představitel církve; Arcibiskup; Eric Bristow; Expert; Šestice mužů; Mladík; Student; Pět kamarádů; Šest turistů; Šest mužů; Chovanec; Patnáctiletý chlapec; Louis C. K.; Režisér; Paul Haggis; Oscarový režisér; Scénárista; Producent; Kanadský režisér; Klient; Dirigent newyorské Metropolitní opery; James Levine; pan Levine; Oliver Stone; Režisér Stone; John Lasseter; Kreativní šéf studií Pixar a Walt Disney; Člověk, který na ženy rád sahá, líbá je a komentuje jejich fyzický vzhled; Ředitel; Sylvester Stallone; představitel Rockyho Balboya a Johna Ramba; Čtyřicetiletý herec; Brett Ratner; James Toback; Steven Seagal; Hrdina akčních filmů; Bavič a stand-up komik; Umělecký ředitel divadla; Harvey Weinstein; Spoluzakladatel distribuční a produkční společnosti Miramax; Mocní muži; Pětašedesátiletý filmový magnát; Vlivní muži; Politici; Herci; Hollywoodská hvězda; Pan Spacey; Donald Trump; Realitní magnát; Kandidát Republikánské strany; Nynější prezident USA; Dustin Hoffman; Osmdesátiletá legenda Hollywoodu; Slavný herec; George Bush starší; Bývalý prezident USA; Triadevadesátiletý republikánský politik; Bill Clinton; Demokratický prezident USA; Al Franken; Demokratický senátor; Komik; Trent Franks; Republikánský kongresman; John Conyers; Nejdéle sloužící člen Kongresu; Osmdesátiosmiletý člen Sněmovny reprezentantů; Dan Johnson; Zákonodárce; Roy Moore; Republikánský kandidát; Ultrakonzervativní politik; James Levine; Slavný dirigent; Čtyřiasedmdesátiletý James Levine; Umělecký a hudební ředitel; Michael Fallon; Britský ministr obrany; Matt Lauer; Dlouholetý moderátor NBC News; Ženatý moderátor; Charlie Rose z CBS News; Lauerův kolega z NBC News Mark Halperin; Někdejší moderátor Fox News Bill O'Reilly; Korespondent listu The New York Times Glenn Thrush; Slavný americký komik; Steven Seagal; Blake Farenthold; Republikánský člen Sněmovny reprezentantů; Blake Farenthold; Republikánský člen Sněmovny reprezentantů; Šestapadesátiletý politik; Mario Batali; Restaurátér; Slavný šéfkuchař; Russel Simons; Spoluzakladatel nahrávací společnosti Def; Šedesátiletý producent; Ruben Kihuen; Šestatřicetiletý člen Sněmovny reprezentantů;

Andrea Ramseyová; „První žena, kterou dohnaly hříchy minulosti“; Peter Martins; Dlouholetý vedoucí newyorského baletu; Jednasedmdesátiletý rodák z Dánska; Paul Haggis; Kanadský oscarový režisér; Ed Westwick; Kriminální recidivista; Padesátšestiletý R. A.; Spoluzakladatel a bývalý generální ředitel americké alternativní taxislužby Uber Technologies; Travis Kalanick; Spoluzakladatel, který je obviněn ze sexuálního obtěžování; Spoluzakladatel a bývalý generální ředitel americké alternativní taxislužby Uber Technologies; Bývalý šéf Uberu; „Kdysi nejmocnější muž Hollywoodu“; Filmový magnát; Hercův bodyguard; Představitel Rockyho; Filmový Rambo a Rocky; Chlípny producent; Producent filmů jako Pulp Fiction, Zamilovaný Shakespeare nebo Nespoutaný Django; Neuvedeno.